

WETGEVING FINANCIËLE MARKTEN WAT VERANDERT ER IN 2017?

➤ Terugblik

Het financieel toezichtrecht ontwikkelde zich in 2016 gestaag verder. Een jaar waarin Europese ontwikkelingen de boventoon voerden. Zo was 2016 het jaar waarin de harmonisatie binnen de Europese bankenunie van de methodes van toezichthouders verder vorm kreeg. Ook was er een niet aflatende stroom van gedelegeerde verordeningen, technische standaarden, richtsnoeren en Q&A's vanuit de EU. Verder kreeg EU-regelgeving haar beslag in het Nederlandse recht. Zo werden de Mortgage Credit Directive en de Payment Accounts Directive in 2016 geïmplementeerd in de Wet op het financieel toezicht (Wft). Van de andere kant kozen de Britten er juist voor om de EU te verlaten. Nederland had ook weer 'eigen' toezichtrechtelijke initiatieven, zoals de InnovatieHub om de markttoegang van FinTech initiatieven beter te faciliteren.

2016 was verder het jaar waarin het leek of de uitbreiding van het financieel toezichtrecht een pas op de plaats zou maken. De klachten namen toe dat het regelgevend raamwerk te uitgebreid, te gedetailleerd, te ondoorzichtig en te onevenredig is. De Europese Commissie nam zelfs het initiatief tot een call for evidence om deze klachten te inventariseren. In Nederland werd besloten om geen Wijzigingswet Financiële Markten 2017 te maken en is een heroriëntatie op de Wft in gang gezet.

➤ Vooruitblik

Vooralsnog lijkt het er echter op dat ook 2017 een jaar vol toezichtrechtelijke ontwikkelingen zal worden. Van een regelgevende stand still zal in elk geval nog geen sprake zijn. Ook hebben de diverse toezichthouders al veel van hun plannen, onderzoeksthema's en prioriteiten voor 2017 bekendgemaakt.

In deze Vooruitblik zetten wij de ontwikkelingen weer voor u op een rij en nemen we u graag mee in onze toezichtrechtelijke verwachtingen voor 2017. We gaan in op zowel nieuwe regelgeving als op speerpunten van de toezichthouders die voor uw instelling van belang zijn. Eén ding is zeker: 2017 wordt geen saai jaar.

➤ Hoe kunt u contact met ons opnemen? (klik op de profielfoto)

Bart Bierman

Rosemarijn Labeur

Andries Doets

Casper Riekerk

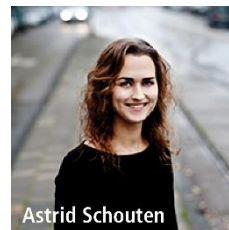
Matthieu van Straaten

Pien Kerckhaert

Tim de Wit

Astrid Schouten

Nienke van Opbergen

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ **Waar in bent u geïnteresseerd?**

Ga direct naar een specifiek onderdeel van deze Vooruitblik door op een van de onderstaande links te klikken:

[Algemeen](#)

[Afwikkelondernemingen](#)

[Banken](#)

[Beheerders](#)

[Beleggingsondernemingen](#)

[Betaaldienstverleners](#)

[Crowdfunding en Fintech](#)

[Financiële Dienstverleners - overig](#)

[Kredietverstrekkers](#)

[Trustkantoren](#)

[Uitgevende instellingen](#)

[Verzekeraars](#)

FINNIUS

Vooruitblik 2017

WETGEVING FINANCIËLE MARKTEN ALGEMENE ONTWIKKELINGEN

ONDERWERPEN

[Consultatie inzake herziening van de Wft](#)
[Inventarisatie uitbreiding consumentenbepalingen Wft naar zzp-ers en mkb-ers](#)
[Ontwikkelingen op het gebied van EMIR](#)
[Rapportage- en transparantieverplichtingen voor effectenfinancieringstransacties](#)
[Ontwikkelingen op het gebied van integriteitswetgeving](#)
[Vorbereiding op PRIIPs-Verordening](#)
[Ontwikkelingen op het gebied van de Benchmark-verordening](#)
[DNB Toezichtprioriteiten 2017](#)
[ESMA toezichtprioriteiten 2017](#)
[EBA toezichtprioriteiten 2017](#)
[Systematische integriteitsrisicoanalyse \(SIRA\)](#)
[Verbeteringen in het toetsingsproces](#)
[Brexit](#)
[Versnelde invoering kapitaalmarktunie](#)
[Herstelwet financiële markten 2017](#)
[AFM & Consumentengedrag - Een verkenning](#)
[Inwerkingtreding Algemene verordening gegevensbescherming](#)
[Tijdslijn Algemene Ontwikkelingen](#)

➤ Consultatie inzake herziening van de Wft

De Wft trad in werking in 2007 en is sindsdien zeer frequent gewijzigd. Daarnaast is het financieel toezichtrecht steeds meer in EU richtlijnen en verordeningen neergelegd. Op dit moment wordt dan ook verkend of de Wft zou moeten worden herzien. Hiertoe heeft het ministerie van Financiën op 22 november 2016 een [consultatiedocument](#) gepubliceerd met als doel te verkennen hoe de toegankelijkheid en toekomstbestendigheid van de Wft kan worden gewaarborgd en zo nodig verbeterd. De consultatie ziet voornamelijk op de inrichting en vormgeving van de Wft en beschrijft vijf verschillende opties voor een eventuele herziening van de Wft:

- **Optie 1 ('nuloptie'):** geen herziening. Deze optie kan worden overwogen als het nut en de noodzaak van een herziening niet of onvoldoende aanwezig is of de kosten niet opwegen tegen de baten.
- **Optie 2:** wetstechnische en redactionele verbeteringen. De structuur van de Wft wordt niet aangepast. Focus ligt op tekstuele onduidelijkheden, onjuistheden, inconsistenties en een verbeterde toelichting.
- **Optie 3:** verbeteringen binnen het huidige functionele model. Het toevoegen van nieuwe cross-sectorale onderdelen met regels die voor alle financiële ondernemingen gelden. Bijvoorbeeld regels over het bestuur en de inrichting van de bedrijfsvoering. Deze onderdelen staan nu op meerdere plaatsen in de Wft.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- **Optie 4:** invoering van een sectoraal model. De Wft wordt opnieuw ingedeeld en de regels voor elke categorie financiële onderneming, type dienstverlening of soort product worden zoveel mogelijk bij elkaar geplaatst. Voor de afbakening wordt aangesloten bij de Europese richtlijnen.
- **Optie 5:** invoering van afzonderlijke sectorale wetten. Bij keuze voor deze optie heeft elk onderwerp of categorie financiële onderneming, financiële dienstverlening of product zijn eigen toezichtwet.

De consultatie is bedoeld om meningen te verzamelen over knelpunten in de Wft en mogelijke aanpassingen in de opzet en structuur. Of in de woorden van de minister: *“Om uiteindelijk een weloverwogen keuze te kunnen maken over een eventuele herziening van de Wft, dient er een goed inzicht en volledig overzicht van alle problemen te zijn.”*. Na deze verkenningronde worden de mogelijke oplossingen in een contourennota vastgelegd, die ter beraadslaging aan het Parlement wordt gestuurd. Eventuele wetsvoorstellen ter herziening van de Wft kunnen daarna volgen.

Wij adviseren marktpartijen die belang hebben bij een inzichtelijker toezichtrechtelijk raamwerk, na te gaan welke struikelblokken zij in de huidige Wft ervaren en deze inzichtelijk te maken in een consultatiereactie. Marktpartijen kunnen tot en met 1 maart 2017 reageren.

➤ Inventarisatie uitbreiding consumentenbepalingen Wft naar zzp-ers en mkb-ers

Het ministerie van Financiën heeft in de herfst van 2016 een [consultatie](#) gehouden over de effectiviteit en gewenste mate van Wft bescherming voor zzp-ers en mkb-ers bij financiële dienstverlening. De bestaande bescherming van zzp-ers en mkb-ondernemingen verschilt momenteel per financieel product en per type klant, terwijl de Wft bescherming jegens consumenten geldt voor alle financiële producten en diensten. Momenteel worden kleinzakelijke klanten bij verzekeringen en bij beleggingsproducten beschermd, maar bij betaaldiensten, spaarproducten en kredietverlening worden alleen consumenten beschermd. Problemen in de dienstverlening aan kleinzakelijke klanten in het verleden hebben de vraag doen rijzen of de Wft wel voldoende effectieve bescherming biedt aan deze groep en of deze eventueel aangepast of uitgebreid moet worden. In het consultatiedocument wordt een aantal mogelijkheden aangedragen om de bescherming van kleinzakelijke klanten uit te breiden, zoals:

- een uitbreiding van de algemene zorgplicht in artikel 4:24a Wft jegens consumenten naar kleinzakelijke partijen, waardoor de AFM een handhavingsbevoegdheid krijgt in geval van evidente misstanden;
- een uitbreiding van de reikwijdte van informatie- en adviesplichten jegens consumenten naar kleinzakelijke klanten;
- een uitbreiding van het verbod op provisies van artikel 86c Bgfo naar producten voor kleinzakelijke klanten;
- het openstellen van het Klachteninstituut Financiële Dienstverlening (KiFiD) voor kleinzakelijke klanten om een laagdrempelig alternatief voor de gang naar de rechter te bieden.

Deze mogelijkheden zijn slechts suggesties. Het staat niet vast dat de Wft bescherming voor zzp-ers en mkb-ondernemingen zal worden aangepast of uitgebreid. De uitkomst kan ook zijn dat de bestaande bescherming afdoende is. De minister van Financiën heeft aangegeven de Tweede Kamer begin 2017 te informeren over de uitkomsten van de consultatie. Marktpartijen doen er goed aan de ontwikkelingen op dit gebied te blijven volgen.

➤ Ontwikkelingen op het gebied van EMIR

De European Markets Infrastructure Regulation ([EMIR](#)) stelt eisen aan partijen die gebruik maken van derivaten. EMIR stelt bijvoorbeeld bepalingen voor de handel en afwikkeling van OTC-derivaten. EMIR is al

FINNIUS

Vooruitblik 2017

op 16 augustus 2012 van kracht geworden, maar de lagere regelgeving, op grond waarvan toezicht gehouden kan worden, treedt gefaseerd in werking. In 2017 is een aantal onderwerpen van belang:

- ***Uitstel verplichte clearing voor small financial entities.*** ESMA heeft de Europese Commissie om uitstel van de clearingverplichting voor categorie 3-entiteiten verzocht. Dit zijn entiteiten die kwalificeren als financiële tegenpartij of alternatieve beleggingsfondsen als bedoeld in de AIFMD die niet-financiële tegenpartijen zijn en die behoren tot een groep waarvan de derivatenportefeuille over een periode van 3 maanden een waarde heeft van EUR 8 miljard of minder. Voor categorie 3-entiteiten staat de clearing deadline op 21 juni 2017. De nieuw voorgestelde datum van de invoering van de clearingverplichting zou 21 juni 2019 zijn. Zie [persbericht](#).
- ***De gedelegeerde verordening inzake de technieken voor het mitigeren van risico's bij niet geclearde OTC-derivaten.*** De [gedelegeerde verordening](#) bevat bepalingen voor risicomitigerende maatregelen die marktpartijen moeten treffen voor hun OTC-derivaten die niet centraal worden gecleard. In de gedelegeerde verordening worden drie kernonderwerpen geadresseerd:
  - Risicomanagement procedures, met onder andere bepalingen over de hoeveelheid en het type onderpand dat moet worden verstrekt en segregatie-eisen;
  - De procedure die moet worden gevolgd door tegenpartijen en toezichthouders als gebruik wordt gemaakt van de uitzondering voor intragroep OTC-derivatentransacties;
  - Criteria aan de hand waarvan de praktische en juridische belemmeringen kunnen worden overwogen in de situatie dat er onmiddellijke overgang van het eigen vermogen moet plaatsvinden en er terugbetalingsverplichtingen zijn uit hoofde van OTC-derivatencontracten tussen tegenpartijen die behoren tot dezelfde groep.
- ***De uitvoeringsverordening betreffende de verlenging van de overgangsperioden in verband met de eigenvermogensvereisten.*** De [uitvoeringsverordening](#) beoogt te voorkomen dat aan instellingen die hun derivaten centraal gaan clearen via een centrale tegenpartij hogere eigenvermogensvereisten worden opgelegd tijdens het proces van vergunningverlening aan en erkenning van bestaande centrale tegenpartijen. In de CRR wordt voorzien in een overgangsperiode waarin alle centrale tegenpartijen (met en zonder vergunning) als gekwalificeerde centrale tegenpartijen kunnen worden beschouwd waardoor de hogere eigenvermogensvereisten gedurende deze periode niet van toepassing zijn. Deze overgangsperiode zou op 15 december 2016 aflopen. Omdat het erkenningsproces van centrale tegenpartijen nog niet is voltooid, wordt de overgangsperiode met zes maanden verlengd tot 15 juni 2017.

➤ Rapportage- en transparantieverplichtingen voor effectenfinancieringstransacties

Op 12 januari 2016 is de [EU Effectenfinancieringstransacties Verordening](#) gefaseerd in werking getreden. De verordening ziet op rapportage en transparantie bij securities lending en grondstoffenleningen, (reversed) repurchase agreements, kooptransacties met wederverkoop of verkooptransacties met wederinkoop en margeleningstransacties. De belangrijkste bepalingen in de verordening die in 2017 in werking treden zien op:

- het verstrekken van informatie in periodieke verslaggeving en prospectussen over de genoemde effectenfinancieringstransacties aan beleggers waarvan de activa bij die transacties worden gebruikt. Deze vereisten zijn van toepassing met ingang van 13 januari 2017.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- informatie over effectenfinancieringstransacties en hergebruik van zekerheden moet worden opgenomen in de precontractuele informatie. Deze vereisten zijn van toepassing met ingang van 13 juli 2017.

Wij raden marktpartijen met (al dan niet voorgenomen) effectenfinancieringstransacties aan om te controleren of in de precontractuele informatie iets is opgenomen over effectenfinancieringstransacties of het hergebruik van zekerheden.

➤ Ontwikkelingen op het gebied van integriteitswetgeving

- ***Inwerkingtreding Vierde anti-witwasrichtlijn.***

Deze richtlijn moet in Nederlandse wetgeving worden geïmplementeerd. De consultatie met betrekking tot het conceptwetsvoorstel is inmiddels gesloten. Het definitieve wetsvoorstel wordt naar verwachting in de eerste helft van 2017 gepubliceerd. Met de implementatie van de Vierde anti-witwasrichtlijn worden belangrijke wijzigingen in de Wwft aangebracht. We noemen hieronder de meest in het oog springende wijzigingen voor financiële marktpartijen:

- ***Risicobeoordeling.*** De nadruk komt meer te liggen op een risicogebaseerde benadering. Dit houdt onder meer in dat Wwft-instellingen worden verplicht om de identificatie en beoordeling van risico's ten aanzien van klanten vast te leggen, actueel te houden en op verzoek aan de toezichthouder te verstrekken. Deze risicobeoordeling moet ten grondslag liggen aan de ontwikkeling van haar *customer due diligence* (CDD) beleid om de geïdentificeerde risico's te beperken en effectief te beheren.
- ***Eigen inschatting vereenvoudigd of verscherpt cliëntenonderzoek.*** Momenteel voorziet de Wwft in bepaalde instellingen, producten of diensten die in aanmerking komen voor een vereenvoudigd cliëntenonderzoek. Met de Vierde anti-witwasrichtlijn komt daar verandering in. De Vierde anti-witwasrichtlijn bevat in de bijlagen een lijst met factoren die leiden tot een potentieel hoger of lager risico. Beursgenoteerde ondernemingen die onderworpen zijn aan informatievereisten vormen bijvoorbeeld potentieel een lager risico. Een potentieel hoger risico vormen bijvoorbeeld zakelijke relaties of transacties op afstand. Aan de hand van onder andere deze factoren dienen Wwft-instellingen zelf te bepalen op welke wijze een cliëntenonderzoek moet worden verricht. Er moet onder meer een afweging worden gemaakt of er ruimte is voor een vereenvoudigd cliëntenonderzoek of dat de omstandigheden van de klant juist aanleiding geven tot verscherpt cliëntenonderzoek.
- ***Politiek Prominente Personen.*** *Politically Exposed Persons* (PEPs) zijn kort gezegd personen die een prominente publieke functie bekleden of bekleed hebben, zoals staatshoofden en regeringsleiders. Momenteel hoeven instellingen alleen verscherpt cliëntenonderzoek te doen naar PEPs als zij niet in Nederland wonen of niet de Nederlandse nationaliteit hebben. Het onderscheid tussen binnenlandse en buitenlandse PEPs is komen te vervallen. Dat betekent dat instellingen voortaan verscherpt cliëntenonderzoek zullen moeten doen als er een binnenlandse PEP is betrokken bij een zakelijke relatie met een cliënt. Instellingen zullen dus in meer gevallen verscherpt cliëntenonderzoek moeten doen.
- ***UBO-register.*** Alle marktpartijen worden verplicht informatie over de uiteindelijk belanghebbende (UBO) bij te houden in een centraal UBO-register. Een UBO is, kort gezegd, een natuurlijk persoon die bij een rechtspersoon of trust meer dan 25% van de aandelen of de stemrechten heeft dan wel feitelijke zeggenschap kan uitoefenen. Aan de definitie is toegevoegd dat in het geval dat er geen UBO kan worden vastgesteld aan de hand van het aandelenbelang of de zeggenschap, ook personen die behoren tot het hoger leidinggevend personeel kunnen worden aangemerkt als UBO.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- ***Territoriale werking.*** Marktpartijen die onder de werking van de Vierde anti-witwasrichtlijn vallen, zijn verantwoordelijk voor het implementeren van groepsbeleid ten aanzien van bijkantoren en meerderheidsdochters die gevestigd zijn in landen buiten de Europese Unie. Dat betekent dat bijkantoren en dochterondernemingen de Wwft naleven, ook als het recht van de staat waar zij zelf gevestigd zijn, minder strenge normen kent ter bestrijding van witwassen of financieren van terrorisme.
- ***Handhaving.*** Met de implementatie van de Vierde anti-witwasrichtlijn worden de maximale boetes die de toezichthouders kunnen opleggen bij overtreding van de Wwft verhoogd en hebben zij de mogelijkheid om een omzetgerelateerde boete op te leggen. Daarnaast is het handhavingsinstrumentarium van de toezichthouders uitgebreid met de mogelijkheid om de vergunning van een instelling in te trekken bij overtreding van de Wwft.

Op 26 juni 2017 is de richtlijn van toepassing en dient tevens de richtlijn in nationale wet- en regelgeving geïmplementeerd te zijn. Het ministerie van Financiën heeft echter aangegeven dat deze implementatietermijn ambitieus is.

Aangezien zowel AFM als DNB de naleving van de Wwft actief handhaven, raden wij marktpartijen die onder de Wwft vallen aan hun interne procedures tijdig aan een *review* te onderwerpen en waar nodig in lijn te brengen met de Vierde anti-witwasrichtlijn.

- ***ESA richtsnoeren: risicogebaseerde benadering van het toezicht.***
De [richtsnoeren](#) werken de wijze waarop toezichthouders toezicht moeten houden op de risicogebaseerde benadering die in de Vierde anti-witwasrichtlijn centraal staat meer in detail uit. Uit de richtsnoeren kan worden afgeleid waar de nadruk van de toezichthouder op komt te liggen en wij raden marktpartijen aan daar rekening mee te houden in de wijze waarop de risicogebaseerde benadering binnen de organisatie wordt toegepast. Marktpartijen die geïnteresseerd zijn in de wijze waarop toezichthouders in het vervolg toezicht gaan houden op de Wwft raden wij aan kennis te nemen van de richtsnoeren. Deze richtsnoeren zijn van toepassing met ingang van 16 november 2017.
- ***ESA richtsnoeren: versimpeld en verscherpt cliëntenonderzoek en risicofactoren.***
De ESA's zijn op 21 oktober 2015 een consultatie gestart van de [richtsnoeren](#). De richtsnoeren zijn momenteel nog niet definitief maar wij verwachten dat de definitieve versie in de eerste helft van 2017 zal worden gepubliceerd. De richtsnoeren bevatten risicofactoren die marktpartijen in overweging moeten nemen bij de beoordeling van het risico op witwassen en terrorismefinanciering bij een bepaalde cliënt of incidentele transactie. De richtsnoeren zijn onderverdeeld in een algemeen deel dat voor alle Wwft-instellingen geldt en een sectorspecifiek deel. Het algemeen deel geeft marktpartijen de handvatten die zij nodig hebben om risicogebaseerde beslissingen te maken bij het identificeren, beoordelen en beheren van de risico's op witwassen en terrorismefinanciering. Het sectorspecifieke deel van de richtsnoeren vormt een aanvulling op het algemene deel en bevat per sector een aantal risicofactoren die in het bijzonder van belang zijn voor die sector. De sectorspecifieke risicofactoren zullen waar relevant aan de orde komen in de afzonderlijke onderdelen van de Finnius Vooruitblik.

➤ Vorbereiding op PRIIPs-Verordening

De [PRIIPs-Verordening](#) bevat voorschriften voor het ontwikkelen en in de *retail*markt aanbieden van zogenoemde *Packaged Retail and Insurance-based Investment Products* (PRIIPs). PRIIP's vallen uiteen in twee categorieën: (i) verpakte retail beleggingsproducten en (ii) verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten. Verpakte retail beleggingsproducten zijn producten waarbij het aan de retailbelegger te betalen bedrag afhankelijk is van schommelingen in een bepaalde referentiewaarde of van de prestaties van één of meer activa die niet rechtstreeks door de retailbelegger zijn aangekocht. Voorbeelden van PRIIP's

FINNIUS

Vooruitblik 2017

zijn deelnemingsrechten in een beleggingsinstelling of icbe, levensverzekeringsovereenkomsten met een beleggingscomponent, gestructureerde producten en gestructureerde deposito's. De ontwikkelaar van een PRIIP moet een essentieel-informatiedocument (EBI) opstellen voor retail beleggers, welke vervolgens door de verkoper (veelal een tussenpersoon) aan de klant verstrekt moet worden.

De PRIIPs-Verordening zou initieel op 31 december 2016 in werking treden. De Europese Commissie heeft echter medio november 2016 besloten om de inwerkingtreding van de PRIIPs-Verordening met een jaar uit te stellen, nadat het Europees Parlement half september 2016 de Regulatory Technical Standards behorende bij de PRIIPs-verordening verworpen had. Dit betekent dat marktpartijen een jaar langer de tijd hebben om een EBI voor de door hen ontwikkelde PRIIPs op te stellen en aan hun verkoopkanalen te verstrekken. Marktpartijen die PRIIPs aanbieden zullen ervoor moeten zorgen dat zij uiterlijk einde 2017 aan de verplichtingen uit de PRIIPs-Verordening voldoen.

➤ Ontwikkelingen op het gebied van de Benchmark-verordening

De [Benchmark-verordening](#) reguleert het aanbieden van benchmarks, het gebruik van benchmarks voor financiële producten en het leveren van inputgegevens voor benchmarks. De Benchmark-verordening maakt het aanbieden van benchmarks vergunningplichtig en verbiedt het financiële ondernemingen gebruik te maken van benchmarks zonder vergunning. Een benchmark is een index op basis waarvan het uit hoofde van een financieel instrument of een financiële overeenkomst te betalen bedrag of de waarde van een financieel instrument wordt vastgesteld of een index die wordt gebruikt om de prestaties van een beleggingsfonds te meten. Een belangrijke benchmark is bijvoorbeeld EURIBOR. Per 1 januari 2018 moet door marktpartijen worden voldaan aan de Benchmark-verordening. De belangrijkste onderwerpen die de Benchmark-verordening reguleert zijn:

- vergunning- of registratieplicht voor beheerders van benchmarks. De beheerder is de persoon die de controle heeft over het aanbieden van een benchmark;
- instellingen die onder toezicht staan mogen geen gebruik maken van benchmarks als de beheerder van de benchmark niet over een vergunning beschikt;
- diverse eisen aan het gedrag en de organisatie van een benchmark beheerder;
- eisen aan de gedragscode voor marktpartijen die informatie leveren op basis waarvan een benchmark mede wordt vastgesteld.

Wij raden marktpartijen aan na te gaan of zij een benchmark aanbieden of informatie leveren die gebruikt wordt bij het vaststellen van een index die als benchmark als bedoeld in de Benchmark-verordening kwalificeert. Als u een benchmark aanbiedt, is het belangrijk om te bekijken of de vergunning- of registratieplicht van toepassing is. Ook is het van belang dat marktpartijen die benchmarks aanbieden ervoor zorgen dat hun organisatie- en gedragsregels in lijn zijn met de regels in de Benchmark-verordening. Als een marktpartij informatie levert op basis waarvan een benchmark mede wordt vastgesteld, is het van belang om na te gaan of er bereidheid is om aan de gedragscode van de beheerder van de benchmark te voldoen.

➤ DNB Toezichtprioriteiten 2017

DNB publiceerde in november 2016 haar [toezichtprioriteiten](#) voor het jaar 2017. Dit document bevat zowel aankondigingen voor specifieke sectoren zoals banken en verzekeraars, maar ook aankondigingen van meer algemene aard. Een aantal van deze algemene aankondigingen wordt hier toegelicht. Dit betreft:

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- **Complexiteit van het financiële systeem:** DNB brengt in 2017 een aantal onbedoelde effecten van wet- en regelgeving in kaart (bijvoorbeeld regels die onderling strijdig zijn of nieuw risicovol gedrag stimuleren) en brengt deze nationaal en/of internationaal onder de aandacht.
- **Technologische innovatie:** In 2017 gaat DNB de knelpunten in de regelgeving voor Fintech bedrijven in kaart brengen en waar nodig beleidsaanbevelingen formuleren.
- **Uitbestedingsrisico's:** DNB gaat in de eerste helft van 2017 onderzoeken hoe de risico's bij het uitbesteden van bedrijfsprocessen worden beheerst. DNB zal zich met name richten op kleine en middelgrote banken, betaalinstanties, beleggingsondernemingen en beheerders van beleggingsinstellingen.
- **Cybercrime:** Cybercrime blijft in 2017 een actueel toezichtsthema. DNB introduceert in 2017 onder meer een raamwerk waarmee via ethisch hacken een cyberaanval van begin tot eind kan worden gesimuleerd.
- **Klimaatrisico's:** DNB start in het tweede kwartaal van 2017 een vervolgonderzoek naar de overgang naar een klimaatneutrale economie. Daarin worden risicomanagementmethodes voor klimaatrisico's in kaart gebracht.
- **Verandervermogen en strategische besluitvorming:** DNB doet in het tweede en derde kwartaal van 2017 onderzoek naar het verandervermogen, met name op het gebied van technologische innovatie. De kwaliteit van de veranderstrategie en de daarvoor ingezette interventies zijn onderwerp van onderzoek.
- **Kwaliteit strategische besluitvorming:** In 2017 doet DNB onderzoek naar de kwaliteit van strategische besluitvorming bij verzekeraars en pensioenfondsen.
- **Systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA):** In 2017 wil DNB verder gevolg geven aan de inhoudelijke kwaliteit van SIRA's en de vertaling naar de praktijk, waarbij de focus ligt op de vraag of de SIRA leidt tot een juiste risicoafweging en een passend beheersingsbeleid. In het tweede en derde kwartaal zal DNB onderzoek ter plaatse doen naar Product Approval and Review Process en financiële technologie in het kader van de SIRA.
- **Agressieve belastingplanning en klantanonimiteit:** DNB zet in 2017 haar onderzoek voort naar de betrokkenheid van financiële instellingen bij het faciliteren van constructies die de zichtbaarheid van personen en bedrijven voor overheidsinstanties belemmeren.
- **Terrorismedefinanciering en sancties:** DNB gaat in 2017 toetsen in hoeverre eerder vastgestelde tekortkomingen ter beheersing van het risico op betrokkenheid bij terrorismedefinanciering adequaat zijn opgelost. In het derde en vierde kwartaal van 2017 zal DNB onderzoek ter plaatse doen naar terrorismedefinanciering en sancties.

Wij raden marktpartijen aan specifieke aandacht te besteden aan de onderdelen in de bedrijfsvoering waar de toezichtprioriteiten van DNB op zien en waarvan marktpartijen menen dat deze intern verbeterd kunnen worden.

➤ ESMA toezichtprioriteiten 2017

ESMA publiceerde op 30 september 2016 haar [toezichtprioriteiten](#) voor het komende jaar. Hierin wordt beschreven wat voor 2017 de toezichtprioriteiten zijn vanuit het perspectief van ESMA. De belangrijkste sector-overschrijdende aandachtspunten van ESMA in 2017 zijn:

- Focus op de kwaliteit van data die beschikbaar worden gesteld door transactieregisters waaraan wordt gerapporteerd op basis van EMIR en de SFTR;
- Benchmarks en de kapitaalmarktunie: het opstellen van technische reguleringsnormen en verschillende acties die bijdragen aan de totstandkoming van de kapitaalmarktunie;
- Toezicht op *credit rating agencies* en transactieregisters.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ EBA toezichtprioriteiten 2017

EBA heeft eind september 2016 haar [Work Programme](#) voor 2017 gepubliceerd. Hierin heeft ze al haar prioriteiten opgesomd voor aan te leveren technische standaarden, richtsnoeren en rapporten voor specifieke regels onder CRD IV en CRR, maar ook ten aanzien van bijvoorbeeld de BRRD, betaaldiensten, schaduwbankieren of anti-witwasregelgeving. De EBA toezichtprioriteiten zijn voor diverse marktpartijen van belang, waaronder voor banken, beleggingsondernemingen en betaalinstellingen. Enkele belangrijke niet - aan een specifieke instelling gerelateerde - aandachtspunten van EBA in 2017 zijn:

- Focus op de risico-gebaseerde benadering van de anti-witwasregelgeving. Dat zal onder meer resulteren in richtsnoeren met risicomitigerende maatregelen voor marktpartijen die zaken doen in landen buiten de EU die geen adequate anti-witwasregelgeving hebben.
- Shadow banking. EBA zal de mogelijke voorstellen van de Europese Commissie met betrekking tot shadow banking en de risico's die daaruit voortvloeien reviewen.
- Kwaliteit van de financiële verslaggeving en administratie. EBA zal richtsnoeren uitvaardigen op het gebied van dit onderwerp en zal de ontwikkelingen nauw volgen.
- Crisismanagement voor non-bank-entiteiten. In 2017 zal EBA vooral de ontwikkelingen volgen op het gebied van herstel en resolutie in de financiële sector. Dit met als doel een beter begrip te vergaren van de relatie tussen de financiële marktinfrastructuren en andere financiële instellingen. Denk hierbij aan een systeem dat clearing van derivaten via een CCP mogelijk maakt of betaalsystemen.
- Bescherming van consumenten. EBA zal onder meer technische reguleringsnormen uitvaardigen waarmee een standaard terminologie wordt gehanteerd voor betaaldiensten die zijn gekoppeld aan een betaalrekening onder de [Payment Account Directive](#) (PAD) en die een *format* bevatten voor de weergave van informatie over *fees* onder de PAD.

➤ Systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA)

De SIRA was in de afgelopen jaren een actueel toezichtsthema van DNB. In 2017 is het opnieuw een leidend thema. DNB zal diverse onderzoeken doen naar verschillende aspecten van de SIRA. Wij noemen de belangrijkste twee aandachtspunten van DNB:

- **DNB-onderzoek integrity risk appetite.** De *integrity risk appetite* geeft aan welke integriteitsrisico's een instelling kan lopen bij het realiseren van haar doelen of missie. Het onderzoek van DNB zal zich richten op banken, verzekeraars, pensioenfondsen, trustkantoren en betaalinstellingen. DNB onderzoekt in hoeverre de juiste risico's daadwerkelijk in de SIRA zijn opgenomen. Daarnaast onderzoekt DNB in hoeverre de risico's die in de SIRA zijn geïdentificeerd, hebben geleid tot beleid en procedures om deze risico's adequaat te beheersen. De eerste onderzoeken zijn al gestart en lopen door tot in 2017. DNB zal met name kijken naar:
  - het gebruik van scenario's bij de vaststelling van de belangrijkste risico's;
  - de onderbouwing van de weging van de risico's;
  - de toetsing aan de *risk appetite*; en
  - de betrokkenheid en rol van medewerkers/afdelingen bij de totstandkoming van de *risk appetite*.
- **Diepgaand onderzoek DNB inhoudelijke kwaliteit SIRA.** DNB zal in het tweede en derde kwartaal van 2017 ter plaatse diepgaand onderzoeken in hoeverre de SIRA daadwerkelijk leidt tot een, naar oordeel van DNB juiste risicoafweging en een passend beheersingsbeleid. De aandacht van DNB gaat daarbij in het bijzonder uit naar de volgende onderwerpen:
  - het Product Approval and Review Process (PARP);
  - initiatieven op het gebied van FinTech;

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- corruptie en belangenverstrengelingen bij beleggingen door pensioenfondsen en verzekeraars; en
- het faciliteren van een integriteitscultuur.

Wij raden marktpartijen aan intern onderzoek te doen naar bovengenoemde onderwerpen en speciaal aandacht te besteden aan de kwaliteit van de (vastleggingen van de) risicoafweging en het beheersingsbeleid.

➤ Verbeteringen in het toetsingsproces

In mei 2016 hebben DNB en de AFM een externe evaluatiecommissie benoemd om een evaluatie uit te voeren naar het toetsingsproces van DNB en de AFM. Het [Rapport externe evaluatie toetsingsproces AFM en DNB](#) is op 13 december 2016 samen met de reactie van DNB en de AFM door de minister van Financiën aan de Tweede Kamer gezonden (zie de [kamerbrief](#)). In het rapport wordt geconcludeerd dat betrokken partijen de toegevoegde waarde onderkennen van het toetsingsproces van DNB en de AFM en dat er enkele verbeteringen mogelijk zijn. In hun reactie geven de toezichthouders aan de aanbevelingen uit het eindrapport ter harte te nemen en het toetsingsproces waar nodig aan te passen. Daartoe wordt een aantal vervolgstappen uiteengezet. Deze omvatten kort weergegeven:

- **Meer aandacht voor transparantie.** De informatievoorziening over het toetsingsproces wordt verbeterd aangezien momenteel de relevante informatie vaak verspreid en voor kandidaten moeilijk toegankelijk is. De informatie over het toetsingsproces zal zowel op de websites van DNB en de AFM als richting individuele kandidaten worden verbeterd. Voor specifieke functies die meer kennis vereisen, zullen DNB en de AFM hun verwachtingen verduidelijken en met relevante opleidingsinstituten contact houden zodat beter op de verwachtingen van DNB en de AFM kan worden aangesloten.
- **Zorgvuldige oordeels- en besluitvorming.** De evaluatie leert dat beide toezichthouders de opzet en werkwijze van het toetsingsproces zodanig hebben ingericht dat een adequate invulling is gegeven aan de wettelijke verplichtingen. Als verbetering gaan DNB en de AFM duidelijker maken welke afbakening en samenhang er is tussen toezicht en toetsing. DNB en de AFM zullen duidelijker maken richting de kandidaat wat het specifieke doel is van een toetsingsgesprek en wat dit betekent voor de afbakening van een dergelijk gesprek. Ten aanzien van hertoetsingen is benadrukt dat deze niet kunnen en mogen worden gebruikt om een financiële instelling tot een wijziging van gedrag te dwingen. Voor hertoetsingen is een apart besluitvormingsproces ingericht om de objectiviteit en onafhankelijkheid in het proces te waarborgen en vanuit integraal perspectief te bezien, waarbij besluitvorming op het hoogste niveau plaatsvindt. DNB en de AFM gaan hun organisatorische inrichting in dit verband nader onderzoeken. Verder wordt de positie van een kandidaat bij een (her-)toetsingsgesprek als kwetsbaar gezien. DNB en de AFM onderzoeken daarom de betrokkenheid van externe senior deskundigen (te weten ervaren bestuurders en commissarissen) bij het toetsingsgesprek die vanuit hun bestuurlijke ervaring en expertise een bijdrage kunnen leveren aan het toetsingsproces.
- **Meer belang van diversiteit en aandacht voor het functioneren van het collectief.** Een belangrijke constatering van de evaluatiecommissie is dat de perceptie in de financiële sector is dat bij toetsingen vooral de nadruk ligt op financiële kennis. Dit kan ertoe leiden dat alleen kandidaten met een bepaalde specifieke (financiële) achtergrond worden voorgedragen. Dit is onwenselijk omdat diversiteit in het collectief van bestuurders of commissarissen van belang wordt geacht. DNB en de AFM gaan nadrukkelijker aangeven dat instellingen de ruimte kunnen nemen om die kandidaten te selecteren die zij op dat moment het meest geschikt voor die functie achten. Een belangrijke uitzondering in dat opzicht wordt gevormd door de toetsingen bij significante bancaire instellingen, waarbij de ECB eindverantwoordelijk is.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- **Verbetering van efficiëntie.** Instellingen kunnen bijdragen aan de efficiëntie van het proces door een goede voorbereiding bij het indienen van een volledig dossier. DNB en de AFM zullen de communicatie verbeteren, zodat het voor instellingen makkelijker wordt een volledig dossier in te dienen. Verder gaan DNB en de AFM waar mogelijk de werkwijze, documenten en procedures op elkaar afstemmen. Bij de toetsingen waar DNB en de AFM een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben (de zogenoemde 'dubbele poortjes') worden betere afspraken gehanteerd over werkwijze en rolverdeling.

De EBA en ESMA consulteren nieuwe richtsnoeren voor de geschiktheidstoets. Daarnaast consulteert de ECB een leidraad met betrekking tot de methodologie van het toetsingsproces. De consultaties lopen tot respectievelijk 28 januari 2017 en 20 januari 2017. Oogmerk is binnen de EU een verdere harmonisatie van het toetsingsproces te realiseren. Zie hierover ook bij het onderdeel 'Banken'. In hoeverre dit de huidige werkwijze van DNB en de AFM gaat beïnvloeden is nog onbekend.

➤ Brexit

Op 23 juni 2016 hebben de inwoners van Groot-Brittannië in een referendum gestemd over de uittreding van Groot-Brittannië uit de Europese Unie (Brexit). Het is nog niet duidelijk wat de concrete juridische gevolgen van de Brexit zullen zijn. Vooralsnog verwachten wij dat het vervallen van het Europees paspoort voor bijkantoren en grensoverschrijdende diensten het belangrijkste gevolg is. Ook zal in 2017 meer duidelijkheid komen over de vraag of Amsterdam een aantrekkelijke vestigingsplaats zal worden voor financiële ondernemingen die uit Engeland willen vertrekken vanwege de Brexit. Een belangrijk aspect daarbij is of de Nederlandse 20%-bonus op deze ondernemingen van toepassing zal zijn.

Uiterlijk in oktober 2018 moeten de EU en Groot-Brittannië een akkoord bereiken over de Brexit. Wij raden marktpartijen aan zich te laten adviseren over de mogelijkheden en wettelijke verplichtingen die gelden als zij na de Brexit actief willen worden op de Engelse markt en wat de gevolgen zijn voor mogelijke groepsentiteiten die nu in Groot-Brittannië gevestigd zijn. Groot-Brittannië is gevraagd uiterlijk eind maart 2017 de Europese Raad kennis te geven van het besluit tot terugtrekking uit de EU (artikel 50 notificatie). Daarna zullen de onderhandelingen starten.

➤ Versnelde invoering kapitaalmarktunie

Op 30 september 2015 heeft de Europese Commissie het actieplan voor de opbouw van een kapitaalmarktunie gepresenteerd. De Europese Commissie beoogt met dit actieplan de groeipotentie van Europa te versterken door financieringsbronnen voor Europese ondernemingen en langetermijninvesteringsprojecten te versterken en te diversifiëren. Het actieplan bestrijkt een breed terrein en de diversiteit aan voorgestelde acties is groot. De Europese Commissie heeft op 14 september 2016 een plan gepubliceerd om de opbouw van de kapitaalmarktunie te versnellen. Voor 2017 is het doel om de eerste acties voor de opbouw van een kapitaalmarktunie af te ronden:

- het voorstel voor de verordening ten aanzien van simpele en transparante standaard securitisatietransacties, waardoor er meer kapitaal beschikbaar komt bij banken dat voor andere financieringsdoeleinden kan worden gebruikt;
- het voorstel voor de prospectusverordening die het makkelijker en minder kostbaar maakt om een prospectus te laten goedkeuren; en
- het voorstel voor wijzigingen van de Venture Capital Verordening en Social Entrepreneurship Verordening, dat beoogt het investeren in kleine en middelgrote innovatieve ondernemingen makkelijker te maken voor beleggers.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

Acties die concreet hun beslag krijgen in 2017 en die marktpartijen direct raken, zullen waar relevant aan de orde komen in de afzonderlijke onderdelen van de Finnius Vooruitblik.

➤ Publicatie wetsvoorstel Herstelwet financiële markten 2017

De Herstelwet financiële markten 2017 voorziet in het herstel van technische gebreken in de Wet op het financieel toezicht die zijn ontstaan bij de implementatie van Europese regelgeving op het terrein van de financiële markten. Vanwege het herstelkarakter van het wetsvoorstel is afgezien van een publieke consultatie. Wij verwachten dat deze wet in het eerste kwartaal van 2017 in werking zal treden.

➤ AFM & Consumentengedrag - Een verkenning

De AFM publiceerde in oktober 2016 haar [verkenning](#) 'AFM & Consumentengedrag'. Met de verkenning heeft de AFM de sector voor het eerst inzicht geboden in de manier waarop zij inzichten in consumentengedrag toepast in haar toezicht. De AFM maakt in haar toezicht vaker gebruik van kennis uit de gedragswetenschappen. Die kennis toont aan dat consumenten beperkt rationeel (intuïtief) handelen en zij meer nodig hebben dan alleen informatie om goede financiële beslissingen te kunnen nemen. Beleidsmakers en toezichthouders gingen in het verleden nog veelal uit van de rationele consument, dat wil zeggen de consument die voor- en nadelen afweegt bij het maken van beslissingen en achteraf controleert of wel de juiste beslissing is gemaakt. Kennis uit de gedragswetenschappen leert dat de praktijk hiervan afwijkt. De AFM laat in haar [rapport](#) 'Consumentengedrag op de markt voor consumptief krediet - Impact van de keuzeomgeving op het beslisgedrag van consumenten' zien hoe hier in de context van consumptief krediet verdere invulling aan kan worden gegeven.

De kennis uit de gedragswetenschappen en de toepassing daarvan in het toezicht van de AFM heeft ook gevolgen voor de manier waarop de AFM haar toezicht uitoefent. Zo gaat de AFM in de toekomst meer toezien op de manier waarop informatie wordt aangeboden en de beslisomgevingen die financiële ondernemingen aanbieden. De AFM wil partijen stimuleren om gedragswetenschappelijke inzichten op een voor de klant positieve manier in te zetten zodat het eenvoudiger wordt voor consumenten om passende financiële beslissingen te nemen. Ook zal de AFM financiële ondernemingen vaker vragen om het effect van bepaalde acties op het gedrag van consumenten te toetsen. De verkenning behelst tot slot een uitnodiging tot samenwerking met de wetenschap, de sector en andere betrokkenen met als doel om de kennis uit de gedragswetenschappen verder te ontwikkelen.

Wij verwachten dat consumentengedrag in 2017 een belangrijk onderwerp voor de AFM zal zijn. We raden marktpartijen die diensten aanbieden aan consumenten aan om kennis te nemen van de AFM verkenning.

➤ Inwerkingtreding Algemene verordening gegevensbescherming

Tot slot nog ietwat *off topic* in deze Vooruitblik Algemeen, maar wel zeer relevant voor marktpartijen die in de financiële sector actief zijn: de herziening van de EU privacywetgeving. Dat heeft geresulteerd in de [Algemene Verordening Gegevensbescherming](#). Een belangrijk gevolg van de verordening is dat er meer verplichtingen komen voor marktpartijen die persoonsgegevens verwerken. Belangrijke aandachtspunten uit de verordening zijn:

- De verplichting voor marktpartijen om verwerkingen van persoonsgegevens te melden bij de Autoriteit Persoonsgegevens komt te vervallen. Marktpartijen zullen zelf een overzicht bij moeten houden van alle verwerkingen van persoonsgegevens.
- Risicovolle verwerkingen van persoonsgegevens moeten worden voorafgegaan door een privacy impact assessment. In bepaalde gevallen is zelfs toestemming nodig van de Autoriteit Persoonsgegevens.

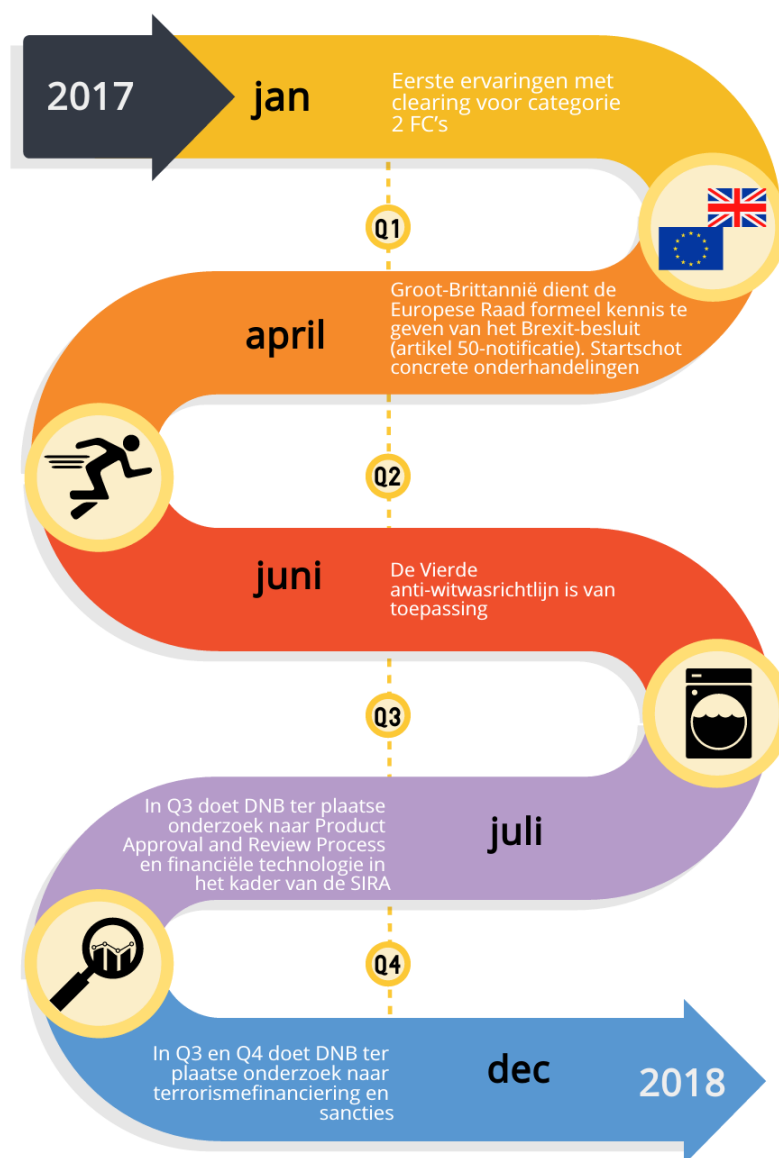
FINNIUS

Vooruitblik 2017

- Marktpartijen die veel persoonsgegevens verwerken zijn verplicht een functionaris voor de gegevensbescherming aan te stellen.
- De handhavingsmogelijkheden van de Autoriteit Persoonsgegevens nemen toe. De Autoriteit Persoonsgegevens is onder de verordening bevoegd bestuurlijke boetes tot een maximum van EUR 20 miljoen op te leggen of maximaal 4% van de wereldwijde jaaromzet van de marktpartij.

De verordening is per 25 mei 2018 van toepassing. Wij raden marktpartijen aan om in 2017 te controleren of hun huidige privacybeleid voldoet aan de strenge eisen van de verordening.

➤ Tijdslijn Algemene Ontwikkelingen

WETGEVING FINANCIËLE MARKTEN WAT IS IN 2017 BELANGRIJK VOOR AFWIKKELONDERNEMINGEN

ONDERWERPEN

[CPMI-IOSCO Guidance inzake cyberweerbaarheid voor Financial Market Infrastructures](#)
[Wetgevingsverzoek DNB: schrapping meldplicht en instemmingsplicht](#)
[SEPA Instant Credit Transfer](#)

➤ CPMI-IOSCO Guidance inzake cyberweerbaarheid voor Financial Market Infrastructures

De Committee on Payments and Market Infrastructures (CPMI) en de International Organization of Securities Commissions (IOSCO) hebben in juni 2016 een richtsnoer gepubliceerd inzake cyberweerbaarheid voor *Financial Market Infrastructures* (FMI) ("Cyber Guidance"). De Cyber Guidance is een aanvulling op de Principles for Financial Market Infrastructures (PFMI). Zie [persbericht](#).

'Cyberweerbaarheid' staat voor het vermogen van een FMI om te anticiperen op cyberaanvallen en daar weerstand tegen te bieden en - in het geval van een cyberaanval - het vermogen van een FMI om deze aanval het hoofd te bieden en snel te herstellen. In het Cyber Guidance document wordt onder meer het belang benadrukt van bestendige cybergovernance, goede identificatiemechanismen voor dreigingen en het inbedden van cyberbewustzijn op ieder niveau binnen de organisatie.

Op grond van de Wft zijn deze PFMI's onverkort op afwikkelondernemingen van toepassing. DNB houdt in haar toezicht op afwikkelondernemingen dan ook strak aan de PFMI's vast. Wij adviseren afwikkelondernemingen om te beoordelen of hun organisatie en het beleid in voldoende mate is ingericht conform de aanbevelingen in de Cyber Guidance.

➤ Wetgevingsverzoek DNB: schrapping meldplicht en instemmingsplicht

Sommige afwikkelondernemingen hebben een verplichting jegens DNB, terwijl zij op grond van de Wft van het toezicht van DNB zijn uitgezonderd. DNB stelt aan het ministerie van Financiën voor hierin verandering te brengen. Kleine afwikkelondernemingen kunnen hun activiteiten verrichten zonder vergunning van DNB, maar moeten zich op basis van huidige regels wel melden bij DNB. Verder geldt op dit moment dat Nederlandse afwikkelondernemingen pas na instemming van DNB activiteiten mogen ontplooiën via buitenlandse bijkantoren, terwijl DNB vervolgens geen toezicht houdt op die activiteiten. In haar wetgevingsbrief 2016 is door DNB aan de minister van Financiën voorgesteld:

- de meldplicht voor kleine afwikkelondernemingen te laten vervallen;
- de instemmingsplicht voor activiteiten van afwikkelondernemingen die worden uitgevoerd via buitenlandse bijkantoren te laten vervallen.

De minister heeft in zijn reactie op deze voorstellen aangegeven bereid te zijn de wenselijkheid en mogelijkheid van deze wens te onderzoeken. Zie [brief aan de Tweede Kamer](#).

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ SEPA Instant Credit Transfer

Er wordt door de European Payments Council (EPC) en verschillende marktpartijen gewerkt aan een nieuwe infrastructuur voor real-time betalingen (Instant Payments). Hierbij wordt een overboeking onmiddellijk bijgeschreven op de bankrekening van de begunstigde, zodat deze het geld binnen enkele seconden beschikbaar heeft. Het SEPA Instant Credit Transfer (SCT Inst) Scheme Rulebook van de EPC omvat de (technische) normen waaraan betaaldienstverleners moeten voldoen die deel willen nemen aan het betalingsschema. Per 21 november 2017 treedt het 2017 SCT Inst Rulebook (versie 1.0) in werking.

De nieuwe Europese standaard voor real-time eurobetalingen binnen het SEPA-gebied creëert een nieuw betalingsschema met onder meer de volgende kenmerken:

- **10 seconden:** de verwerkingstijd van een transactie bedraagt maximaal 10 seconden;
- **EUR 15.000:** het maximumbedrag voor overboekingen is EUR 15.000, tenzij participanten in het betalingsschema een hoger bedrag zijn overeengekomen;
- **Vrijwillig:** deelname aan het betalingsschema is op basis van vrijwilligheid;
- **24/7/365:** dienstverlening op basis van het SCT scheme is elk uur van de dag en op elke dag van het jaar beschikbaar.

Regels omtrent clearing en settlement, die met name relevant zijn voor afwikkelondernemingen die *instant payments* mogelijk willen maken, vallen expliciet buiten het bereik van het SCT Inst Rulebook.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

WETGEVING FINANCIËLE MARKTEN WAT IS IN 2017 BELANGRIJK VOOR BANKEN

ONDERWERPEN

[SSM: ECB toezichtprioriteiten](#)

[Uniforme methode Supervisory Review and Examination Process \(SREP\)](#)

[SSM: ECB harmonisatie opties en nationale discreties](#)

[CRD 5 en CRR 2](#)

[Aanpassing BRRD / SRMR](#)

[SRM: SRB-prioriteiten 2017](#)

[DNB Toezichtprioriteiten 2017](#)

[Basel 4](#)

[EBA prioriteiten 2017](#)

[EBA richtsnoeren over interne governance](#)

[EBA richtsnoeren over ICT-risico](#)

[EBA technische standaarden voor een bankvergunningaanvraag en aanvraag voor een verklaring van geen bezwaar](#)

[Gezamenlijke ESMA en EBA richtsnoeren over geschiktheid](#)

[SSM: ECB gids voor de beoordeling van geschiktheid en betrouwbaarheid](#)

[Wijzigingsbesluit contracyclische kapitaalbuffer](#)

[Inwerkingtreding IFRS 9 vanaf 1 januari 2018](#)

[Toegang basisbetaalrekening](#)

[AnaCredit](#)

[Extra beveiligingseisen cyber-security](#)

[Goedkeuring toezichthouder voor aansprakelijkstelling / 403-verklaringen](#)

[Aangepaste Algemene Bankvoorwaarden](#)

[Inwerkingtreding PRIIPs uitgesteld tot 1 januari 2018](#)

[Uitvoering Uniform Herstelkader Rentederivaten MKB door banken](#)

[Tijdelijk Banken](#)

➤ SSM: ECB toezichtprioriteiten

De ECB heeft in december 2016 haar [toezichtprioriteiten](#) voor 2017 bekend gemaakt. Deze toezichtprioriteiten zien met name op significante banken die immers direct onder toezicht staan van de ECB. Zoals hieronder zal blijken neemt DNB de meeste van deze prioriteiten ook over voor haar toezicht in 2017 op de minder significante banken.

De ECB heeft een heel aantal risico's in kaart gebracht voor 2017: van geopolitieke onzekerheden tot *cybercrime* en van begrotingsonevenwichtigheden in de EU tot wangedrag van banken. Om banken in staat te stellen effectief op deze belangrijke risico's in te spelen, heeft de ECB de toezichtprioriteiten gestroomlijnd. Voor 2017 zullen de volgende drie prioriteitsgebieden bepalend zijn voor het ECB-bankentoezicht:

- **Bedrijfsmodellen en winstgevendheidsfactoren:** De ECB zal grondige onderzoeken houden bij banken naar hun bedrijfsmodellen en winstgevendheid, mede met het oog op de lage rente. Een ander onderzoek zal de mogelijke repercussies van de Brexit op bedrijfsmodellen betreffen. Daarnaast zal

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- de ECB onderzoek doen naar mogelijke risico's voor de bedrijfsmodellen van banken die voortvloeien uit toenemende concurrentie van "FinTech" bedrijven en niet-banken.
- **Kredietrisico, met bijzondere aandacht voor niet-presterende leningen (NPLs) en concentraties:** Bij een aantal banken blijft er sprake van een groot aantal NPLs. De ECB zal door middel van de NPL-taskforce de toezichtteams (JSTs) blijven ondersteunen bij follow-upmaatregelen en toezichtdialogen ten aanzien van de NPL-leidraad en de beoordeling van de NPL's. Ook zullen buitensporige concentraties van kredietrisico's bij bepaalde activacategorieën (zoals scheepvaartleningen) worden onderzocht. De ECB heeft een [leidraad](#) ten aanzien van de omgang met NPLs geconsulteerd die waarschijnlijk begin 2017 finaal zal worden gemaakt.
  - **Risicobeheer:** Ten aanzien van risicobeheer heeft de ECB vier speerpunten. Ten eerste zal de ECB het lopende themaonderzoek afronden naar de mate waarin banken de beginselen naleven voor effectieve aggregatie van risicogegevens en risicorapportage van het Bazels Comité (BCBS 239). Zo nodig zal de ECB met de relevante banken tot follow-upmaatregelen komen. Ten tweede zal de ECB in 2017 van start gaan met de voor meerdere jaren geplande gerichte (*on site*) toetsing van interne modellen voor de berekening van kapitaal (*targeted review of internal models* of TRIM). Ten derde zal de ECB de ICAAP's en ILAAP's van instellingen toetsen en controleren of banken adequate procedures hebben ingevoerd om de toereikendheid van hun kapitaal en liquiditeit te beoordelen en in stand te houden. Ten vierde start de ECB een themaonderzoek om de uitbestede activiteiten van banken in kaart te brengen en te onderzoeken hoe de banken de daarmee gepaard gaande risico's (zoals IT-risico's) beheren.

Voor elk van deze prioriteiten zal de ECB een aantal toezichtinitiatieven nemen die in 2017 bij de individuele banken zullen worden uitgevoerd. We raden banken aan om met hun toezichtteam van de relevante toezichthouder in overleg te treden over de - voorzienbare - toezichtplanning voor 2017.

➤ Uniforme methode Supervisory Review and Examination Process (SREP)

In december 2016 publiceerde de ECB de 2016 versie van de [SREP Methodology Booklet](#). Daarin omschrijft de ECB met welke geharmoniseerde methode zij de 2016 SREPs van significante banken heeft uitgevoerd en op welke manier het vereiste kapitaal van deze banken voor 2017 is berekend. DNB heeft aangegeven dat zij de ECB-methode ook voor de Nederlandse minder significante banken gebruikt.

De meest relevante nieuwe elementen van de 2016 SREP Methodology Booklet zijn, ten opzichte van de 2015 SREP:

- Pillar 1 kapitaal van een bank hoeft niet langer volledig met Common Equity Tier 1 kapitaal gevuld te zijn.
- Het concept van Pillar 2 guidance wordt geïntroduceerd. Dat houdt in dat de toezichthouder een verwachting ten aanzien van de kapitaalingsgroei over een langere termijn kan uitspreken.

De 2016 SREP-besluiten van DNB voor de minder significante banken worden in januari 2017 verwacht. Het is onze verwachting dat ook de 2017 SREP zoals aangegeven in de 2016 SREP Methodology Booklet zal verlopen. Het is dus zaak voor banken om de relevante SREP methodologieën goed door te nemen en hier in hun kapitaalplanning rekening mee te houden.

➤ SSM: ECB harmonisatie opties en nationale discreties

De ECB heeft in 2016 een verordening en een gids gepubliceerd om nationale toepassingen van de regels uit CRD IV en de CRR te harmoniseren (zogenoemde 'opties en nationale discreties' (ONDS)). Het doel is het wegnemen van de ongeveer 120 mogelijkheden uit de CRD IV en de CRR om de toezichtregels op

FINNIUS

Vooruitblik 2017

nationaal niveau in te vullen en deze mogelijkheden binnen het SSM te harmoniseren. In beginsel zien deze verordening en ECB-gids alleen op significante banken.

In november 2016 heeft de ECB een voorstel voor een [richtsnoer](#) en een [aanbeveling](#) geconsulteerd voor de toepassing van de ONDs door de nationale toezichthouders ten aanzien van minder significante instellingen. Het richtsnoer is juridisch bindend voor de nationale toezichthouders en de aanbeveling is niet-bindend. Kort gezegd wordt van de nationale toezichthouders gevraagd dat zij zich grotendeels conformeren aan de ECB-gids ten aanzien van ONDs.

Voor Nederlandse banken zal dit een grote impact hebben voor zover het beleid van de ECB zal afwijken van het huidige beleid van DNB. Wij raden dan ook aan eventuele verschillen met de huidige DNB praktijken goed te monitoren. Waar DNB afwijkt van de ECB-lijn zou zij dat naar onze mening in elk geval dienen te motiveren.

➤ CRD 5 en CRR 2

Hoewel pas drie jaar oud, heeft de Europese Commissie (EC) in 2016 de werking van CRD IV en CRR geëvalueerd en herzien. Eind november 2016 heeft de EC haar [voorstellen](#) gepubliceerd. De voorstellen beogen de risico's in de bankensector verder te beperken, en hangen daarmee ook nauw samen met de - politiek gevoelige - discussie over een Europees Deposito Garantiestelsel.

Hoewel de voorstellen waarschijnlijk nog niet in 2017 definitief zullen zijn, adviseren wij banken de voortgang en de mogelijke inhoud van deze voorstellen goed te volgen. Sommige voorstellen zullen een zeer grote impact op banken kunnen hebben en daarop zal dan ook zo spoedig mogelijk na vaststelling moeten worden geanticipeerd.

Het voert te ver om alle voorstellen hier te bespreken. We benoemen kort enkele voorstellen waar wij op dit moment de grootste impact voor banken verwachten.

1. **Maatregelen ten aanzien van de kapitaaleisen voor banken**

- **Trading book:** De voorstellen omvatten aanpassingen als gevolg van de *fundamental review of the trading book* (FRTB) door het Bazels Comité. Hierbij valt te denken aan risicogevoeliger kapitaalvereisten voor banken die handelen in effecten en derivaten. Deze eisen spelen met name op het gebied van het marktrisico, het tegenpartijkredietrisico en voor blootstellingen met betrekking tot centrale tegenpartijen.
- **Aanpassing van de grote posten-regeling:** Zo wordt het kapitaal dat voor de berekening van de grote posten-limiet mag worden meegenomen versterkt (alleen nog Tier 1 kapitaal). Ook wordt de grote posten-limiet voor G-SIBs (*Global Systemically Important Banks*) verhoogd van 10% naar 15%.
- **Nieuwe regels voor bankenholdings:** De nieuwe regels introduceren een vergunningplicht voor de holdings van bankengroepen en financiële conglomeraten (fico's). Het idee is dat deze holdings onder direct toezicht komen te staan en verantwoordelijk worden voor het geconsolideerd toezicht op de groep. Voor significante bankengroepen van buiten de EU met meer dan twee instellingen in de EU wordt een EU tussenholding vereist.
- **Pillar 2 kapitaal-opslagen:** De voorwaarden waaronder Pillar 2 kapitaal-opslagen mogen worden geëist door toezichthouders worden geharmoniseerd en verscherpt. Verder mag een toezichthouder onderscheid maken tussen een Pillar 2 eis (waaraan moet worden voldaan door de relevante bank) en

FINNIUS

Vooruitblik 2017

een Pillar 2 *guidance*. Dat laatste houdt in dat de toezichthouder een verwachting ten aanzien van de kapitaalingsgroei over een langere termijn kan uitspreken. Dit concept is al door de ECB geïntroduceerd bij de 2016 SREP (zie ook hierboven bij 'Uniforme methode Supervisory Review and Examination Process').

- **Leverageratio:** Een bindende leverageratio van 3% wordt geïntroduceerd. Het valt in 2017 te bezien of Nederland kan blijven streven naar een leverageratio van 4%, of dat zij daartoe geen discretionaire ruimte heeft. Het kabinet geeft aan te blijven streven in internationaal verband naar een 4%-eis, in elk geval voor systeembanken.
- **Net Stable Funding Ratio:** De bindende Net Stable Funding Ratio (NSFR) wordt definitief geïntroduceerd als verplichting. Op dit moment hoeft de NSFR alleen nog gerapporteerd te worden.
- **Solo-waivers:** De toezichthouder kan een ontheffing verlenen aan banken in een bankengroep om op solo-basis aan de solvabiliteits- en liquiditeitseisen te voldoen. Onder de nieuwe voorstellen wordt deze mogelijkheid uitgebreid voor dochterondernemingen in andere SSM-lidstaten (als zij, kort gezegd, onder dezelfde toezichthouder vallen).

2. Maatregelen voor een betere kredietverleningscapaciteit van banken

- **MKB-financieringen:** De voorstellen beogen de capaciteit van banken te vergroten om leningen te verstrekken aan het midden- en kleinbedrijf en om infrastructuurprojecten te financieren. Zo worden kapitaalreducties voorgesteld bij leningen aan het MKB.
- **Proportionaliteit in belonen:** De voorstellen voorzien in een proportionele behandeling voor niet-complexe, kleine banken ten aanzien van een aantal regels op het gebied van beloning. Zo worden bijvoorbeeld concrete uitzonderingen opgenomen voor uitgestelde (*deferred*) variabele beloningen en voor beloningen met kapitaalinstrumenten, bij (i) banken met een balanstotaal van minder dan EUR 5 miljard of (ii) personen met een variabele beloning van minder dan EUR 50.000 (die daarnaast minder dan 25% van het jaarsalaris bedragen). Omdat de nationale toezichthouders de flexibiliteit houden om strengere beloningsregels te hanteren, blijft de vraag of Nederland hierin meegaat. Het kabinet heeft al aangegeven de drempelwaarden voor de uitzonderingen hoog te vinden. Met andere woorden, het kabinet wil in de EU uitdragen dat de mogelijkheden tot uitzondering beperkt moeten worden.
- **Proportionaliteit ten aanzien van rapportages en openbaarmakingen:** Momenteel lijken sommige van de huidige vereisten voor rapportages, openbaarmaking en verslaglegging niet gerechtvaardigd voor kleinere en minder complexe instellingen. Uit de "*call for evidence*" ten aanzien van de financieel rechtelijke regeldruk van de EC is gebleken dat de huidige regeling op een evenrediger wijze kan worden toegepast, rekening houdend met de specifieke situatie van banken.

De nieuwe wetgevingsvoorstellen zullen nu ter goedkeuring aan het Europees Parlement en aan de Raad worden voorgelegd. Het is onze verwachting dat deze voorstellen pas eind 2017/begin 2018 zullen worden aangenomen. Het duurt dan - conform de huidige voorstellen - nog twee jaar voordat de voorstellen in werking treden.

➤ Aanpassing BRRD / SRMR

Naast de herziening van CRD IV en CRR stelt de EC aanpassingen aan de Bank Recovery and Resolution Regulation (BRRD) en de Single Resolution Mechanism Regulation (SRMR) voor. Dit betreft onder meer:

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- **Total Loss Absorbing Capacity (TLAC)-eis:** De voorstellen introduceren een verplichting voor mondiaal systeemrelevante instellingen (*Global Systemically Important Institutions* (G-SIIs)) om te voldoen aan de *Total Loss Absorbing Capacity* (TLAC)-eis. Zij moeten een minimumbedrag aan eigen kapitaal en andere instrumenten aanhouden die bij afwikkeling verliezen kunnen dragen. Deze eis wordt geïntegreerd in de bestaande MREL-eis (minimumvereiste voor eigen vermogen en in aanmerking komende passiva). De MREL-eis geldt voor alle banken en wordt ook op een aantal belangrijke punten aangepast. Overigens heeft EBA in december 2016 enkele aanbevelingen gedaan om het MREL-raamwerk verder te verstevigen. Hieronder valt bijvoorbeeld het meenemen van de MREL als percentage van de risico gewogen activa van een bank (met een leverage ratio als ondergrens). Het kabinet heeft aangegeven te streven naar een MREL-eis waarbij minimaal 8% van de totale passiva bail-inbaar is.
- **Moratorium vóór resolutie:** De voorstellen bevatten een moratorium-instrument voor de toezichthouder voor betalingsverplichtingen van een bank. Deze betalingsverplichtingen worden dan maximaal vijf werkdagen opgeschort. Momenteel bestaat deze bevoegdheid al ten aanzien van een bank in resolutie, maar het voorstel breidt deze bevoegdheid uit naar de vroegtijdige interventiefase. Het kabinet heeft aangegeven dat de regelgeving moet voorzien in terughoudendheid bij het gebruik van dit middel. Het kan immers leiden tot vertrouwensverlies in de markt.
- **Harmonisatie rangregeling schuldinstrumenten:** Momenteel is de rangorde van schuldinstrumenten nationaal bepaald. In de voorstellen wordt een geharmoniseerde rangorde van ongedekte schuldinstrumenten (*senior debt*) voorgesteld zodat banken eenvoudiger dergelijke verliesabsorberende schuldinstrumenten kunnen uitgeven. Het voorstel leidt ertoe dat deze *senior debt* schulden in achterstelling tussen de achtergestelde kapitaalsinstrumenten en de reguliere concurrente vorderingen zitten. De Europese Commissie streeft ernaar dat deze regels al vanaf medio 2017 gelden. Het kabinet verwelkomt deze maatregel en ziet graag dat het voorstel los van de andere voorstellen behandeld wordt.

➤ SRM: SRB-prioriteiten 2017

De Single Resolution Board (SRB) heeft haar 2017 [Work Programme](#) bekendgemaakt voor het Single Resolution Mechanism (SRM). De SRB is verantwoordelijk voor de afwikkeling van significante banken en cross-border groepen in de Euro-landen, en het beheer van het Single Resolution Fund (SRF).

In 2017 zal de SRB zich primair focussen op drie gebieden die banken direct kunnen raken:

- **Prudente resolutie-planning:** De SRB zal zich richten op afwikkelingsstrategieën voor significante bankengroepen, de uitvoering van de bail-in en het identificeren van obstakels voor afwikkeling. Daarnaast zal de SRB verder werken aan het vaststellen van de Minimum Requirements for own funds and Eligible Liabilities (MREL).
- **Het Single Resolution Fund:** Het SRF zal vanaf 2016 over een periode van acht jaar worden opgebouwd. Het SRF zal onder meer worden gevuld met ex ante contributies van alle banken die onder de reikwijdte van het SRM vallen. Het SRF zal deze bijdragen voor 30 juni 2017 incasseren, onder meer van Nederlandse banken, met inachtneming van de omvang en het risicoprofiel van de relevante bank.
- **Beleid en samenwerking:** De SRB moet de consistentie en harmonisatie van resolutieactiviteiten binnen het SRM waarborgen. De SRB zal daarom vormgeven aan een oversight-functie in 2017. Onder meer zal de SRB verantwoordelijk zijn voor het beoordelen van concept resolutiemaatregelen ten aanzien van minder significante banken, genomen door de nationale resolutieautoriteiten (DNB in Nederland).

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ DNB Toezichtprioriteiten 2017

DNB heeft in november 2016 haar [toezichtprioriteiten](#) in 2017 voor banken kenbaar gemaakt. DNB is voor wat betreft het CRD IV toezicht primair gebonden aan de prioriteiten van de ECB, maar heeft daarnaast ook nog een aantal eigen speerpunten.

Banken kunnen zich erop voorbereiden dat zij in 2017 met de volgende onderzoeken en aandachtspunten van DNB zullen worden geconfronteerd:

- **Lage rente en verdienmodel:** De lage rente zorgt voor een grote negatieve impact op de verdienmodellen van banken. In het toezicht van DNB zal de lage rente voortdurend onderwerp van aandacht zijn, bijvoorbeeld als onderdeel van de reguliere toezichtgesprekken. DNB kijkt ook bij individuele banken of die risicovoller te werk zullen gaan om hun winsten op peil te houden. In 2017 gaat DNB, net als de ECB onder het SSM, verder met instellingsgerichte onderzoeken naar het renterisico en de invloed van de lage rente op de winstgevendheid en bedrijfsmodellen. Ook neemt zij dit onderwerp mee in de jaarlijkse *Supervisory Review and Evaluation Process* (SREP) bij iedere individuele bank.
- **Wijzigende regelgeving voor banken:** DNB constateert dat er in 2017 weer een groot aantal impactvolle wijzigingen in de regelgeving voor banken op stapel staan. Hierbij denkt DNB onder meer aan:
  - De herziening door het Bazels Comité van Basel III zal worden afgerond. Daarbij zet DNB zich in voor het verkleinen van ongefundeerde verschillen in de risicowegingen, en tevens voor behoud van een kapitaaleis op basis van het risicoprofiel van een bank. DNB sluit niet uit dat als gevolg van deze herziening de kapitaaleisen voor bepaalde individuele banken zullen stijgen.
  - De onderpandisen uit EMIR hebben vanaf 2017 invloed op de kapitaaleisen en -behoeftes van Nederlandse banken met navenante derivatenposities.
  - Per 1 januari 2018 treden de nieuwe internationale accountancy standaarden - International Financial Reporting Standard (IFRS) 9 - in werking. Dat heeft vooral impact op de voorzieningen die banken moeten nemen. In 2017 zal DNB haar impactstudie naar de financiële gevolgen van IFRS 9 voortzetten en verbreden naar de gehele bankensector.
- **Herbeoordelen interne modellen:** Onder het SSM onderzoekt de ECB de interne modellen voor het bepalen van onder andere marktrisico, tegenpartijrisico en kredietrisico van de significante banken in SSM-lidstaten. Dit onderzoek, dat ook bij de Nederlandse significante banken wordt gehouden en in maart 2017 start, zal twee jaar duren en vergt een aanzienlijke inzet van toezichtcapaciteit van DNB. DNB zal samen met de ECB on-site onderzoek verrichten. Het doel is uiteindelijk om te komen tot harmonisatie van het toezicht in het SSM op interne modellen van banken.
- **Terugbrengen niet-presterende leningen (NPLs):** In Europa is er onder het SSM grote zorg over NPLs op de balansen van banken. In Nederland zijn er in beginsel minder NPLs dan in een aantal andere SSM-landen. De aanpak van de ECB is erop gericht dat banken met verhoogde niveaus van NPLs hun bestaande voorraad afbouwen op basis van een geharmoniseerde SSM-methode. Voor Nederlandse banken is van belang dat ook als de NPLs alleen hoog zijn voor één van de deelpartefeuilles van die bank, deze SSM-methode van toepassing is.
- **Beheersing kredietrisico's:** DNB richt zich ook in 2017 op de beheersing van kredietrisico bij banken. Dit jaar richt DNB zich op (i) leningen aan het midden- en kleinbedrijf (MKB), (ii) commercieel vastgoed en (iii) grondstoffen- en handelsfinanciering. Waar mogelijk maakt DNB gebruik van reeds beschikbare informatie uit eerdere onderzoeken. De kwaliteit van MKB leningen wordt door DNB op basis van een Asset Quality Review (AQR) onderzocht. De AQR moet inzicht geven in de kwaliteit van de leningen en de waardering van onderpand. DNB zal ook aandacht besteden aan de mate waarin

FINNIUS

Vooruitblik 2017

commercieel vastgoed de banken blootstelt aan risico's. DNB constateert nu een nieuwe periode van oververhitting in sommige regio's. Bij dit vastgoed-onderzoek zal DNB kijken hoe door de banken opvolging is gegeven aan de aanbevelingen op basis van het eerdere onderzoek dat door DNB in dit kader is verricht.

- ***Uitbestedingsrisico's***: DNB gaat in de eerste helft van 2017 onderzoeken hoe de risico's bij het uitbesteden van bedrijfsprocessen worden beheerst. Dit betekent dat banken ter voorbereiding er goed aan doen hun uitbestedingsrelaties, -beleid en -overeenkomsten tegen het licht te houden.
- ***Risk appetite en systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA)***: De *integrity risk appetite* van een instelling geeft aan welke integriteitsrisico's een instelling kan lopen bij het realiseren van haar doelen of missie. Het onderzoek van DNB zal zich onder andere richten op banken, en richt zich op de vraag in hoeverre de juiste risico's daadwerkelijk in de SIRA (systematische integriteitsrisicoanalyse) zijn opgenomen. Daarnaast onderzoekt DNB in hoeverre de risico's die in de SIRA zijn geïdentificeerd, hebben geleid tot beleid en procedures om deze risico's adequaat te beheersen. De eerste onderzoeken zijn al gestart en lopen door tot in 2017. DNB kijkt met name naar: (i) het gebruik van scenario's bij de vaststelling van de belangrijkste risico's; (ii) de onderbouwing van de weging van de risico's; (iii) de toetsing aan de *risk appetite*; en (iv) de betrokkenheid en rol van medewerkers/afdelingen bij de totstandkoming van de *risk appetite*.

➤ Basel 4

De verwachting is dat het Bazels Comité in 2017 enkele langverwachte herzieningen op het Basel 3-raamwerk (Basel 4, of ook wel Basel 3,5 genoemd) zal aannemen. Het is de verwachting dat de nieuwe vereisten gefaseerd tot 2025 mogen worden ingevoerd.

Het is daarbij voor Nederlandse banken vooral van belang of deze regels erin voorzien dat berekeningen van het kredietrisico op basis van interne modellen (*Internal Ratings Based (IRB)*) voortaan moeten voldoen aan een minimumgrens (*capital floors*), berekend op basis van de standaardbenadering (de *Standardised Approach*). Deze *capital floors* benadering zou de door Nederlandse banken veelgebruikte eigen modellen grotendeels buitenspel kunnen zetten.

Daarnaast dienen Nederlandse banken goed in de gaten te houden of de voorstellen tot herziening van de huidige standaardbenadering doorgaan. Met name ten aanzien van de berekeningen van de risicoweging van hypothecaire financieringen kunnen de nieuwe berekeningen een negatieve impact op het kapitaal van Nederlandse banken hebben. De reden hiervoor is dat de herziene standaardbenadering uitgaat van een risicoweging van hypotheeklen die uitsluitend is gebaseerd op de hoogte van de Loan-to-Value (LTV). Deze LTV is bij Nederlandse hypotheeklen altijd relatief hoog.

Mede gelet op de genoemde nadelige effecten voor Nederlandse en andere EU-banken, is in het Bazels Comité nog discussie over de precieze uitwerking van de voorstellen. Wij verwachten dat in het eerste kwartaal van 2017 duidelijker wordt hoe de finale regels zullen luiden.

➤ EBA prioriteiten 2017

EBA heeft eind september 2016 haar [Work Programme](#) voor 2017 gepubliceerd. Hierin heeft ze al haar prioriteiten opgesomd voor aan te leveren technische standaarden, richtsnoeren en rapporten voor specifieke regels onder CRD IV en CRR, maar ook ten aanzien van bijvoorbeeld de BRRD, betaaldiensten, schaduwbankieren of anti-witwasregelgeving. EBA heeft aangegeven in 2017 onder meer te focussen op de verdere harmonisatie van het *Single Rulebook* voor banken en op proportionaliteit van de regelgeving voor kleinere en minder complexe banken.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

Deze documenten zullen in feite grotendeels het regelgevende kader voor banken vormen, nu de ECB en DNB zich hieraan gebonden achten. Gelet op deze grote impact op banken is het dus van belang deze EBA voorstellen nauwlettend te monitoren. Enkele van deze voorstellen komen hieronder aan bod.

➤ EBA richtsnoeren over interne governance

In oktober 2016 heeft de EBA haar voorstel voor herziene [richtsnoeren](#) over interne governance (*Guidelines on Internal Governance*) gepubliceerd. Deze richtsnoeren moeten de bestaande governancerichtsnoeren uit 2011 vervangen. De ECB en DNB gebruiken deze richtsnoeren om de inrichting van de governance bij banken te beoordelen.

De nieuwe richtsnoeren leggen nog meer nadruk op de rol van de Raad van Commissarissen bij het benadrukken van de risicocultuur van de bank. Zo moeten het bestuur en de Raad van Commissarissen nog meer bij het risicomanagement betrokken worden en wordt de rol van commissies belangrijker. De status van de risicomanagementfunctie wordt verder versterkt.

Daarnaast wordt bijvoorbeeld transparantie over de offshore activiteiten van een bank vereist (*know-your-structure*), mede naar aanleiding van de Panama Papers. Ook moeten risico's bij veranderprocessen nadrukkelijker worden meegenomen. De richtsnoeren bevatten ook een handige lijst van aandachtspunten bij het ontwikkelen van een interne governance.

We adviseren de nieuwe richtsnoeren nauwlettend te volgen, en zoveel als mogelijk in de bestaande governance van de bank in te passen. Het is onze verwachting dat de toezichthouders op de nieuwe onderwerpen uit de richtsnoeren zullen focussen bij een eventueel onderzoek naar de bestuursstructuur van een bank. De verwachting is dat de richtsnoeren in de eerste helft van 2017 zullen worden aangenomen en dan eind 2017 van toepassing zullen zijn.

➤ EBA richtsnoeren over ICT-risico

EBA heeft [richtsnoeren](#) geconsulteerd voor de beoordeling van ICT-risico's onder de *Supervisory Review and Evaluation Process* (SREP) bij banken. De EBA ziet een toenemend belang van de beheersing van ICT-risico's van banken.

De richtsnoeren beschrijven onder meer welke verwachtingen een toezichthouder kan hebben ten aanzien van de beheersing van ICT-risico's op senior management en bestuursniveau. Ook geven ze aan op welke manier de beoordeling plaatsvindt van de ICT-strategie van de bank en van de invloed daarvan op de bedrijfsstrategie.

Wij verwachten dat in 2017 in de SREP verhoogde aandacht voor ICT risico's zal zijn. De richtsnoeren zijn naar verwachting medio 2017 finaal. Wij adviseren dan ook om in 2017 de ICT-structuur van de bank langs deze nieuwe richtsnoeren te leggen, om de bank op ICT-gebied voor te bereiden op de SREP van 2018.

➤ EBA technische standaarden voor een bankvergunningaanvraag en aanvraag voor een verklaring van geen bezwaar

In november 2016 heeft de EBA een [voorstel](#) gepubliceerd voor Regulatory Technical Standards (RTS) en Implementing Technical Standards (ITS) ten aanzien van de informatie die bij de aanvraag van een bankvergunning of een verklaring van geen bezwaar (vvgb) moet worden overgelegd.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

De RTS bevat een groot aantal gedetailleerde eisen ten aanzien van onderwerpen waarover de aanvrager informatie moet aanleveren. Hierbij kan bij de vergunningaanvraag worden gedacht aan informatie over onder andere historische gegevens, informatie over eigen vermogen en aandeelhouders, een business plan, de compliance functie, de interne audit functie en relevant intern beleid. De RTS biedt wel enige flexibiliteit. Zo zal wellicht de mogelijkheid worden opgenomen om de informatie gefaseerd aan te leveren. De ITS bevat het concept voor het relevante aanvraagformulier.

De verwachting is dat de voorstellen in Q2 van 2017 worden aangenomen en dan een half jaar later van kracht zullen zijn. De voorstellen hebben een grote impact op partijen die een bankvergunning of een verklaring van geen bezwaar willen aanvragen. De aan te leveren informatie wordt gedetailleerder beschreven dan onder de huidige DNB-formulieren. Een aanvrager zal dan ook beter weten wat er verwacht wordt.

➤ EBA richtsnoeren met betrekking tot beloningsregels

Voor de invulling van het beloningsbeleid van banken is relevant dat per 1 januari 2017 de in 2015 gepubliceerde [EBA Guidelines on sound remuneration policies](#) zijn gaan gelden. Deze nieuwe richtsnoeren vervangen de eerdere CESB (de voorganger van EBA) richtsnoeren met betrekking tot beloningsbeleid uit 2010. De nieuwe Richtsnoeren bevatten interpretaties over verschillende onderwerpen, zoals governance, het uitbetalen van variabele beloning in financiële instrumenten en het toepassingsbereik van de beloningsregels binnen groepen met meerdere financiële ondernemingen. DNB heeft aangegeven de nieuwe richtsnoeren in Nederland toe te zullen passen in het kader van het toezicht op de naleving van de Regeling beheerst beloningsbeleid Wft 2014 (en dus op alle banken).

➤ Gezamenlijke ESMA en EBA richtsnoeren over geschiktheid

In oktober 2016 publiceerden ESMA en EBA het consultatiedocument van hun gezamenlijke [Guidelines on the assessment of the suitability of members of the management body and key function holders](#). De richtsnoeren zijn gebaseerd op de eisen van CRD IV en MiFID II en beogen een verbetering en harmonisering van de geschiktheidstoets binnen de EU. De richtsnoeren bevatten criteria voor de beoordeling van de kennis, vaardigheden en ervaring van sleutelfunctionarissen en leden van het leidinggevend orgaan (waaronder begrepen de dagelijks beleidsbepalers én de interne toezichthouders), evenals criteria voor de beoordeling van de betrouwbaarheid, integriteit en onafhankelijkheid. Daarnaast staan er criteria in ten aanzien van tijdsbesteding. Ook gaan de richtsnoeren in op het belang van diversiteit. Voor de beoordeling van het collectief hebben EBA en ESMA een model-geschiktheidsmatrix ontwikkeld. De herziene richtsnoeren zullen de huidige EBA richtsnoeren uit 2012 vervangen. Partijen hebben tot 28 januari 2017 de gelegenheid om te reageren op de consultatie. Implementatie door de nationale toezichthouders wordt halverwege 2017 verwacht.

➤ SSM: ECB gids voor de beoordeling van geschiktheid en betrouwbaarheid

In het eerste kwartaal van 2017 zal de ECB waarschijnlijk nieuwe richtlijnen voor de toetsing van bestuurders en commissarissen van banken publiceren. Momenteel worden de relevante [voorstellen](#) geconsulteerd. De ECB licht in de gids, met het oog op harmonisatie binnen het SSM, de criteria en procedures toe die ze als toezichthouder hanteert bij het bepalen van de geschiktheid en betrouwbaarheid van bestuurders en commissarissen bij significante banken. De ECB gids dient overigens niet ter vervanging van de EBA-richtsnoeren over dit onderwerp (die hierboven zijn besproken). De ECB en de nationale bevoegde autoriteiten (zoals DNB) volgen deze EBA-richtsnoeren.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

De ECB gids biedt een praktisch voorbereidend kader voor de toetsing van nieuw te benoemen bestuurders en commissarissen bij uw bank. Dit zal met name het geval zijn voor significante banken. Onze verwachting is overigens dat deze nieuwe richtlijnen ook door DNB in haar toetsing van personen bij minder significante banken zal worden overgenomen.

Overigens was DNB voorzitter van de SSM werkgroep die deze gids opstelde, en is dus een deel van de in Nederland gebruikelijke praktijk overgenomen. Op andere punten lijkt de ECB aanpak meetbaarder (en minder subjectief) dan de Nederlandse praktijk. Voor de ontwikkeling van de Nederlandse toetsingspraktijk is overigens ook het Rapport externe evaluatie toetsingsproces AFM en DNB van belang. Zie meer uitgebreid daarover in 'Algemeen' onder 'Verbeteringen in het toetsingsproces'.

➤ Wijzigingsbesluit contracyclische kapitaalbuffer

Op 1 januari 2017 treedt het [Wijzigingsbesluit contracyclische kapitaalbuffer](#) in werking. Met dit wijzigingsbesluit kan de contracyclische kapitaalbuffer per 1 januari 2017 - indien nodig - door DNB volledig worden toegepast op banken met zetel in Nederland. De contracyclische kapitaalbuffer is één van de componenten van de gecombineerde additionele kapitaalbuffer voor banken. De contracyclische kapitaalbuffer dient schommelingen in de kredietcyclus te kunnen opvangen, en wordt opgebouwd in tijden van hoogconjunctuur en kan worden afgebouwd in tijden van laagconjunctuur. Zonder dit besluit zou deze buffer in de komende jaren moeten worden ingefaseerd en pas vanaf 1 januari 2019 volledig door DNB kunnen worden toegepast.

➤ Inwerkingtreding IFRS 9 vanaf 1 januari 2018

Per 1 januari 2018 treden de nieuwe internationale accountancy standaarden - International Financial Reporting Standard (IFRS) 9 - in werking. Dat heeft vooral impact op de voorzieningen die banken moeten treffen. DNB gaat onderzoek doen naar de impact daarvan op Nederlandse banken. De CRD 5 en CRR 2 voorstellen stellen een infasering voor van vijf jaar van de IFRS 9 regels op de kapitaaleisen van banken. Voor veel banken zal 2017 in het teken staan van een (verdere) voorbereiding op deze nieuwe standaarden.

➤ Toegang basisbetaalrekening

Op 11 november 2016 is de [Implementatiewet toegang basisbetaalrekening](#) in werking getreden. Deze wet implementeert de Payment Account Directive (Richtlijn Betaalrekeningen) in (onder meer) de Wft. De nieuwe wet kent drie doelstellingen:

- het verbeteren van de vergelijkbaarheid van tarieven met betrekking tot betaaldiensten voor consumenten;
- het voor consumenten gemakkelijker maken om over te stappen naar een andere bank; en
- het verbeteren van de toegankelijkheid tot betaaldiensten voor consumenten.

Een bank die in Nederland betaalrekeningen aan consumenten aanbiedt is - kort gezegd - onder meer verplicht om op aanvraag een basisbetaalrekening in euro's ter beschikking te stellen aan consumenten die in de EU wonen. Een dergelijke rekening moet binnen tien werkdagen na de aanvraag geopend zijn.

Deze nieuwe regels hebben een grote impact op de mogelijkheid voor banken die betaalrekeningen aanbieden om consumenten een rekening te weigeren. Dit zorgt naar onze verwachting onder meer voor extra compliance-kosten.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ AnaCredit

In mei 2016 heeft de ECB de [AnaCredit Verordening](#) (de ‘Regulation on the collection of granular credit and credit risk data’) aangenomen. Een belangrijk aandachtspunt is de introductie van kredietdata-analyse systeem AnaCredit (*analytical credit datasets*). De statistische afdeling van de ECB wil via deze verordening inzicht krijgen in individuele kredieten van individuele banken. Op basis hiervan zullen banken op maandelijkse basis een enorme hoeveelheid gedetailleerde informatie over individuele kredieten moeten verstrekken. Dit omvat 127 informatieverplichtingen per krediet.

Het verzamelen van data begint in september 2018. Wij raden banken aan om 2017 te gebruiken om na te gaan in hoeverre zij aan het aanleveren van een dermate gedetailleerde set informatie kunnen voldoen en zich daarop voor te bereiden. De uiteindelijke gegevens uit AnaCredit kunnen door meerdere partijen, zoals de nationale toezichthouders en de Europese Commissie, worden gebruikt. Wij raden banken ook aan om - al dan niet in gezamenlijk verband - te onderzoeken wat de grenzen zijn van dit gebruik van deze gegevens, en welke opstelling de bank daarin wil nemen.

➤ Extra beveiligingseisen cyber-security

Op 8 augustus 2016 is de [Netwerk en Informatiebeveiliging Richtlijn](#) in werking getreden (NIB-richtlijn). Nederland moet uiterlijk op 9 mei 2018 de NIB-richtlijn hebben geïmplementeerd. De NIB-richtlijn ziet op *cyber-security* en legt beveiligingsverplichtingen op aan “aanbieders van essentiële diensten”. Onder meer banken worden als zodanig aangemerkt. Zij zullen onder meer te maken krijgen met beveiligingseisen met het oog op cyber-security en met verplichtingen om incidenten te melden.

Wij raden banken dan ook aan om de wetsvoorstellen op dit vlak goed in de gaten te houden. Wij verwachten deze wetsvoorstellen in de loop van 2017. Deze zullen mogelijk een grote impact hebben op de inrichting van de ICT-structuur van de bank. Daarnaast zal de compliance-afdeling van de bank mogelijk het incidentmeldingsbeleid moeten aanpassen.

➤ Goedkeuring toezichthouder voor 403-verklaringen (aansprakelijkstellingen)

Op basis van het voorstel voor de Wijzigingswet Financiële Markten 2018 zal voorafgaande goedkeuring van de toezichthouder vereist worden voor een garantie afgegeven door (onder andere) banken voor schulden die voortvloeien uit (bijna) alle handelingen van een derde. Deze goedkeuringsverplichting geldt ook voor garanties gegeven door de holdings van banken of hun groepsentiteiten die kritieke diensten verlenen. De toezichthouder heeft daarnaast de bevoegdheid om de voldoening van een schuld onder de aansprakelijkstelling te verbieden of daar voorwaarden aan te verbinden. Voor significante banken is onder bepaalde omstandigheden de ECB de autoriteit die in beginsel over de goedkeuring beslist. DNB is voor het overige de bevoegde autoriteit. De verplichting tot goedkeuring geldt alleen voor de aansprakelijkstellingen die worden gegeven nadat de wetgeving in werking is getreden.

Naar verwachting treden deze regels medio 2018 in werking. Wij raden dan ook aan om in 2017 de exacte wetsvoorstellen op dit punt goed te volgen en aan de hand daarvan de impact op de mogelijke voorgenomen garantiestellingen van uw bank. Denk daarbij bijvoorbeeld aan 403-verklaringen en overige terugkerende garanties binnen uw groep.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ Aangepaste Algemene Bankvoorwaarden

Alle banken die lid zijn van de Nederlandse Vereniging van Banken (NVB) gebruiken dezelfde algemene voorwaarden jegens hun klanten, de Algemene Bankvoorwaarden (ABV). De ABV is in 2016 [herzien](#). De herziene ABV zijn begrijpelijker geformuleerd en op punten inhoudelijk gewijzigd.

Voor meer specifieke diensten of producten hebben banken eigen, aparte overeenkomsten en algemene productvoorwaarden. De belangrijkste wijziging in de ABV zit in de bescherming van consumentenrechten die uit de ABV voortvloeien. In beginsel gaat een bepaling in de bijzondere voorwaarden die strijdig is met de ABV voor op de ABV. Dat is echter niet het geval als dat de rechten of bescherming die de ABV toekent aan consumenten zou aantasten.

Hieronder enkele andere belangrijke wijzigingen:

- **Begrijpelijk:** In de nieuwe ABV is expliciet toegevoegd dat banken streven naar begrijpelijke producten en diensten en begrijpelijke informatie hierover.
- **Uitbesteding:** In de ABV is nu bepaald dat als de bank derden inschakelt voor de uitvoering van werkzaamheden of werkzaamheden uitbesteedt, de bank aanspreekpunt en contractpartij voor de klant blijft.
- **Bijzondere kosten:** In de ABV is toegevoegd dat als er voor bijzondere kosten een wettelijke regeling is, die wettelijke regeling wordt toegepast. Voor proceskosten betekent dit dat de bank als zij een procedure tegen de klant wint, zij niet de daadwerkelijke proceskosten zal terugvorderen maar de kosten op grond van de wettelijke regeling voor proceskosten.
- **Tariefswijziging:** In de ABV is nu uitdrukkelijk opgenomen dat een bank de klant moet informeren waarom bepaalde kosten gewijzigd zijn.

De herziene ABV worden op 1 maart 2017 van kracht. Voor zover zij dat nog niet hebben gedaan zullen banken hun klanten hierover rechtstreeks moeten informeren.

➤ Vorbereiding op PRIIPS-Verordening

De [PRIIPS-Verordening](#) bevat voorschriften voor het ontwikkelen en in de *retail*markt aanbieden van zogenoemde *Packaged Retail and Insurance-based Investment Products* (PRIIP). PRIIPs vallen uiteen in twee categorieën: (i) verpakte retail beleggingsproducten en (ii) verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten. Verpakte retail beleggingsproducten zijn producten waarbij het aan de retailbelegger te betalen bedrag afhankelijk is van schommelingen in een bepaalde referentiewaarde of van de prestaties van één of meer activa die niet rechtstreeks door de retailbelegger zijn aangekocht. Voorbeelden van PRIIPs zijn deelnemingsrechten in een beleggingsinstelling of icbe, levensverzekeringsovereenkomsten met een beleggingscomponent, gestructureerde producten en gestructureerde deposito's. De ontwikkelaar van een PRIIP moet een essentieel-informatiedocument (EBI) opstellen voor de retailbeleggers, die vervolgens door de verkoper (veelal een tussenpersoon) aan de klant verstrekt moet worden. Ook banken kunnen ontwikkelaars van PRIIPs zijn.

De PRIIPs-Verordening zou initieel op 31 december 2016 in werking treden. De EC heeft echter besloten om de inwerkingtreding van de PRIIPs-Verordening met een jaar uit te stellen, nadat het Europees Parlement half september 2016 de Regulatory Technical Standards behorende bij de PRIIPs-verordening verworpen had. Dit betekent dat banken een jaar langer de tijd hebben om een EBI voor de door hen ontwikkelde PRIIPs op te stellen en aan hun verkoopkanalen te verstrekken. Banken die PRIIPs aanbieden zullen ervoor moeten zorgen dat zij uiterlijk einde 2017 aan de verplichtingen uit de PRIIPs-Verordening voldoen.

➤ **Uitvoering Uniform Herstelkader Rentederivaten MKB door banken**

Ook in 2017 zullen de banken nog veel werk hebben aan de herbeoordelingen van verkochte MKB rentederivaten. De banken zijn in 2014 al gestart met een interne herbeoordeling van derivatencontracten onder toezicht van de AFM. Echter, in 2016 heeft de AFM laten weten dat de pogingen van de banken om de geconstateerde problemen met betrekking tot genoemde rentederivaten te verhelpen en klanten te compenseren ontoereikend zijn gebleken.

Tegen die achtergrond heeft minister Dijsselbloem van Financiën op advies van de AFM in maart 2016 drie deskundigen aangesteld om een uniform herstelkader overeen te komen met de banken. Deze deskundigen vormen de onafhankelijke derivatencommissie. Op 5 juli 2016 heeft deze commissie het 'Uniform Herstelkader Rentederivaten MKB' gepubliceerd. Het herstelkader bepaalt hoe herbeoordelingen op de verkochte rentederivaten moeten worden uitgevoerd en welke eventuele herstelacties moeten worden uitgevoerd om schade te compenseren en te voorkomen. De derivatencommissie heeft in de periode juli - november 2016 contact gehad met banken, klantvertegenwoordigers, externe dossierbeoordelaars en de AFM over het herstelkader. Deze betrokken partijen hebben de derivatencommissie veel vragen gesteld over de uitleg en uitvoering van het herstelkader.

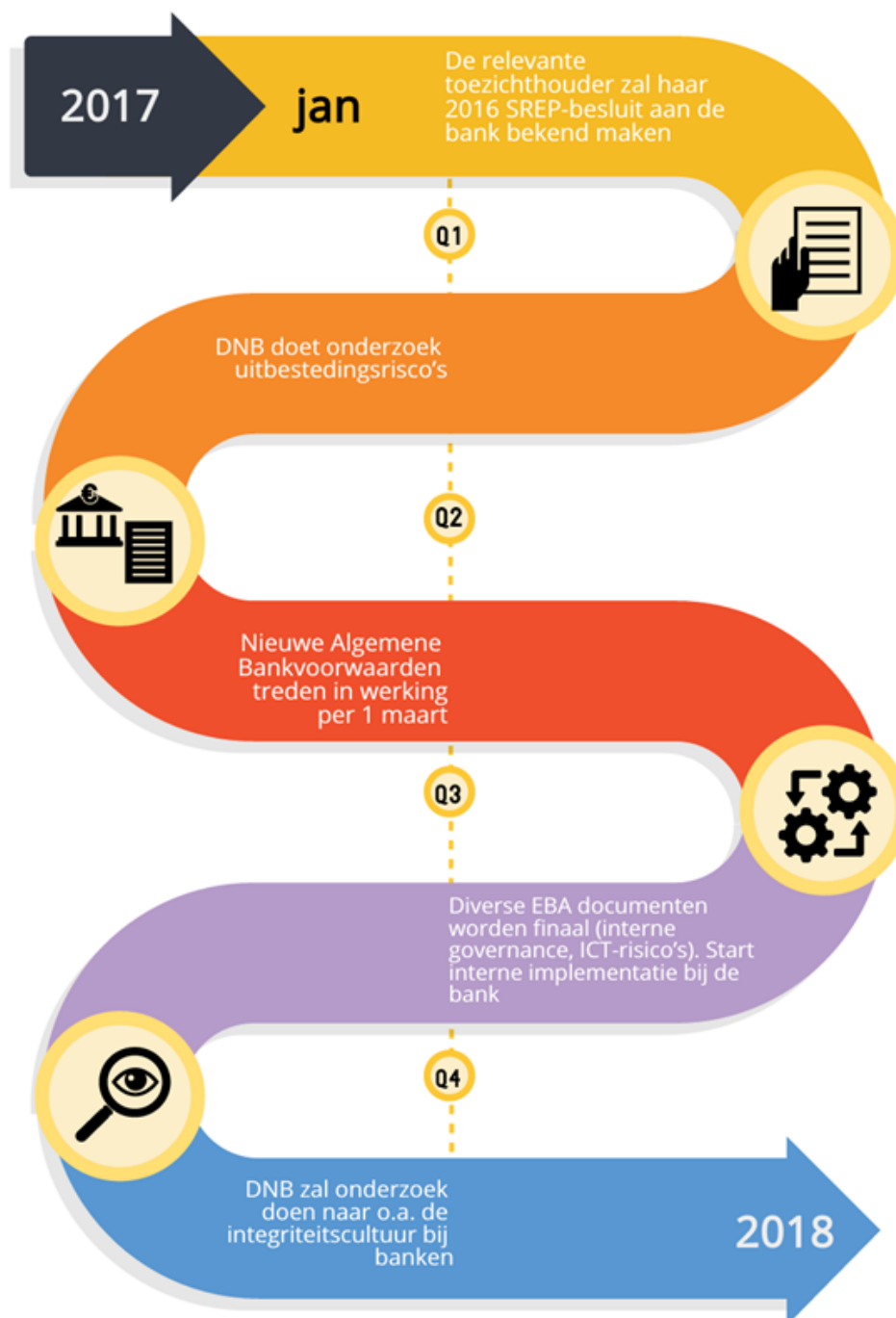
De definitieve versie van het [herstelkader](#) is medio december 2016 vastgesteld. Dat betekent dat de banken daarna konden beginnen met de toepassing en uitvoering van het herstelkader op de door hen verkochte MKB-rentederivaten. Dit zal voor de relevante banken veel werk met zich brengen. De AFM verwacht van de banken dat zij de relevante klanten uiterlijk januari 2017 informeren over het proces en de tijdslijnen. De verwachting is dat de eerste compensatievoorstellen van de banken aan de klant, begin 2017 zullen plaatsvinden. De AFM rapporteert in maart en in september 2017 aan de minister van Financiën over de voortgang en de kwaliteit van het werk van de banken.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ Tijdslijn Banken

FINNIUS

Vooruitblik 2017

WETGEVING FINANCIËLE MARKTEN WAT IS IN 2017 BELANGRIJK VOOR BEHEERDERS VAN BELEGGINGSINSTELLINGEN

ONDERWERPEN

[MiFID II: Impact op beheerders](#)

[Voorstel tot wijziging EuVECA en EuSEF Verordening](#)

[ESMA richtsnoeren met betrekking tot beheerst beloningsbeleid onder AIFMD en UCITS](#)

[Impact voorstel Wijzigingswet financiële markten 2018 voor beheerders in een groep](#)

[Vorbereiding op PRIIPs-Verordening](#)

[Paspoortmogelijkheden niet-EU beheerders](#)

[Europese Commissie start review van AIFMD \(AIFMD II?\)](#)

[Guidance + Q&As AFM en ESMA met betrekking tot AIFMD en UCITS](#)

[Trending topics in doorlopend AFM toezicht op AIFMs](#)

[Hypotheekfondsen: wetgevingswensen AFM](#)

[DNB Toezichtprioriteiten 2017](#)

[Speerpunten voor ICAAP in 2017](#)

[Implementatie Vierde anti-witwasrichtlijn en sectorspecifieke risicofactoren in het kader van het cliëntenonderzoek](#)

[Wijziging AFM Leidraad Wwft, Wwft BES en Sanctiewet](#)

[Aanvang rapportageplicht effectenfinancieringstransacties](#)

➤ **MiFID II: Impact op beheerders**

Op 3 januari 2018 zal - na een jaar te zijn uitgesteld - MiFID II in Nederland in werking treden. Het [MiFID II-pakket](#) bestaat uit een richtlijn (2014/65/EU), een verordening (600/2014/EU) en nadere uitwerking in level 2-regelgeving en level 3-regelgeving en is natuurlijk met name relevant voor beleggingsondernemingen. MiFID II heeft echter op bepaalde beheerders ook een niet te onderschatten impact:

- **Beheerders die MiFID-diensten verlenen:**

Allereerst is MiFID II relevant voor beheerders die het op grond van hun AIFMD of UCITS vergunning is toegestaan bepaalde MiFID-diensten te verlenen. De AIFMD en UCITS staan toe dat een beheerder - na goedkeuring van de AFM - kort gezegd individueel vermogensbeheerdiensten mag aanbieden met daarnaast het adviseren over financiële instrumenten en het in bewaring nemen van deelnemingsrechten in abi's of icbe's. Een beheerder die ook MiFID-diensten verleent, moet via een schakelbepaling in de AIFMD en UCITS voldoen aan specifieke voorschriften uit MiFID I, zoals ten aanzien van informatieverstrekking en de bedrijfsvoering (zoals het tegengaan van belangenconflicten). In MiFID II worden deze voorschriften verder uitgebreid. Het gaat dan onder meer om *product governance*, regels ten aanzien van koppelverkoop, kennis- en bekwaamheidseisen, het inzichtelijk maken van *alle* kosten van de dienstverlening, provisieregels en de berekening van kosten van research. MiFID II is dus voor wat betreft deze bepalingen direct van toepassing op deze beheerders. Zie voor een meer uitgebreide uitleg ten aanzien van een aantal van de hier genoemde onderwerpen het deel Beleggingsondernemingen van deze Vooruitblik.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- Beheerders die samenwerken met beleggingsondernemingen:

Daarnaast is MiFID II relevant voor beheerders die voor het aanbieden van abi's en icbe's gebruikmaken van de diensten van beleggingsondernemingen, bijvoorbeeld als distributeurs. Deze beleggingsondernemingen moeten natuurlijk primair zelf allerlei wijzigingen doorvoeren om aan de nieuwe voorschriften van MiFID II te kunnen voldoen. Echter, omdat een aantal van deze nieuwe voorschriften van invloed zijn op de *producten* die zij aanbieden, slaan deze voorschriften op bepaalde onderdelen ook over op beheerders van abi's en icbe's. Hierbij denken wij onder meer aan *product governance* (waaronder bepalen van de doelgroep), het - ten behoeve van de beleggingsonderneming - inzichtelijk maken van de kosten van dat onderdeel van de dienstverlening dat betrekking heeft op de abi's of icbe's die worden aangeboden en gewijzigde provisieregels. MiFID II is dus niet direct van toepassing op deze beheerders, maar ze worden wel geraakt door MiFID II omdat beleggingsondernemingen voor hun eigen compliance met MiFID II afhankelijk zullen zijn van input die door beheerders zal moeten worden gegeven.

Beheerders die onder een van deze categorieën vallen zullen zich - al dan niet in samenwerking met hun distributeurs - komend jaar moeten voorbereiden op implementatie van MiFID II.

➤ Voorstel tot wijziging EuVECA en EuSEF Verordening

Op 14 juli 2016 publiceerde de Europese Commissie een [voorstel](#) voor wijzigingen van de Venture Capital Verordening (ook de EuVECA-Verordening genoemd) en Social Entrepreneurship Verordening (ook de EuSEF-Verordening genoemd) (het Voorstel). De huidige EuVECA-Verordening en EuSEF-Verordening voorzien in de mogelijkheid voor kleine beheerders die onder het registratieregime vallen om, naast die registratie, voor een of meer door hen beheerde beleggingsinstellingen een zogenoemd 'EuVECA-label' of 'EuSEF-label' aan te vragen. Dat label werkt vervolgens als een Europees paspoort voor de betreffende beleggingsinstelling, waardoor deelnemingsrechten zonder verdere beperkingen kunnen worden aangeboden binnen de EU. Dit is zeker voor geregistreerde beheerders interessant, omdat het registratieregime hier niet in voorziet. Om een label te krijgen moet wel aan een aantal voorwaarden voldaan worden (zoals informatieverplichtingen, een verplicht belangenconflictbeleid en voorwaarden ten aanzien van het eigen vermogen). In het Voorstel worden de voorwaarden voornamelijk versoepeld zodat het eenvoudiger moet worden een label aan te vragen.

De meest belangrijke voorgestelde wijzigingen in het Voorstel zijn:

- Naast geregistreerde beheerders kunnen beheerders die een AIFMD-vergunning hebben ook een label aanvragen.
- De activa waarin EuVECA fondsen kunnen investeren worden verruimd. Hierdoor kwalificeren meer type ondernemingen (zoals onder omstandigheden ook MKB-ondernemingen) als *venture capital* onderneming voor de toepassing van de EuVECA-Verordening, waardoor het EuVECA fondsen is toegestaan hierin een belang te nemen.
- Vereenvoudiging van de registratieprocedure, een beperking van de daarmee verband houdende kosten en de vaststelling van het minimum eigen vermogen dat beheerders moeten aanhouden. Deze aanpassingen leiden ertoe dat het op voorhand duidelijk is wat het registratieproces inhoudt en hoeveel eigen vermogen moet worden aangehouden.

Het is op dit moment nog niet duidelijk wanneer het Voorstel wordt aangenomen en wanneer de wijzigingen vervolgens in werking zullen treden. (Vrijgestelde) beheerders die hoofdzakelijk investeren in *venture capital* ondernemingen of *social entrepreneurship* ondernemingen kunnen nagaan of dit label voor hun interessant kan zijn, waardoor zij zo makkelijker toegang krijgen tot kapitaal van investeerders in de hele Europese markt.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ ESMA richtsnoeren met betrekking tot beheerst beloningsbeleid onder AIFMD en UCITS

Op 14 oktober 2016 publiceerde de European Securities and Markets Authority (ESMA) Richtsnoeren voor een beheerst beloningsbeleid onder de AIFMD ([Richtsnoeren AIFMD](#)) en Richtsnoeren voor een beheerst beloningsbeleid onder UCITS ([Richtsnoeren UCITS](#)) (samen de Richtsnoeren). De Richtsnoeren UCITS zijn opgesteld op grond van de UCITS V richtlijn. In UCITS V is aangegeven dat de UCITS-richtsnoeren zoveel mogelijk zouden moeten aansluiten bij de AIFMD-richtsnoeren. Dit heeft ertoe geleid dat naast de Richtsnoeren UCITS, ook een belangrijke wijziging is aangebracht in de eerder door ESMA opgestelde richtsnoeren op grond van de AIFMD.

Voor beheerders van abi's is in de Richtsnoeren AIFMD voorzien in een gewijzigde regeling ten aanzien van beheerders die onderdeel uitmaken van een (bank)groep. De Richtsnoeren AIFMD bepalen dat deze altijd moeten worden toegepast op een beheerder van abi's, ongeacht of deze deel uitmaakt van een bankgroep. Daarbij is echter - in navolging van richtsnoeren van EBA onder CRD IV - ook opgenomen dat een beheerder die onderdeel uitmaakt van een (bank)groep, ook rekening moet houden met de sectorspecifieke beloningsregels van die bank, als hierin bepaalde onderwerpen zijn geregeld die niet in de Richtsnoeren AIFMD zijn geregeld. Dit geldt in beginsel specifiek voor werknemers van de betreffende beheerder die moeten worden aangemerkt als *identified staff* voor toepassing van die sectorspecifieke richtsnoeren. Dit kan er dus toe leiden dat werknemers van een beheerder worden aangemerkt als *identified staff* voor toepassing van de CRD IV beloningsregels en ten aanzien van deze medewerkers dus moet worden voldaan aan de beloningsrichtsnoeren die onder CRD IV zijn uitgevaardigd door EBA (waaronder het bonusplafond). Deze richtsnoeren gelden dan in aanvulling op de Richtsnoeren AIFMD. In Nederland heeft dit mogelijk nog extra gevolgen door de Wijzigingswet financiële markten 2018 (zie hieronder).

De Richtsnoeren zijn van toepassing geworden per 1 januari 2017. Beheerders van icbe's moeten een beloningsbeleid hebben opgesteld dat voldoet aan de Richtsnoeren UCITS. Beheerders van abi's die onderdeel uitmaken van een groep moeten controleren of hun beloningsbeleid voldoet aan de Richtsnoeren AIFMD.

➤ Impact voorstel Wijzigingswet financiële markten 2018 voor beheerders in een groep

Op 27 juli 2016 heeft het ministerie van Financiën de concept Wijzigingswet financiële markten 2018 ter [consultatie](#) aan de markt voorgelegd. Een ingrijpende wijziging daarin voor *beheerders die onderdeel uitmaken van een groep* is de inperking van de algehele uitzondering op de bonuscap. Zoals hierboven weergegeven bepalen de Richtsnoeren voor een beheerst beloningsbeleid onder de AIFMD dat een beheerder die onderdeel uitmaakt van een (bank)groep, ook rekening moet houden met de sectorspecifieke beloningsregels van die bank (in beginsel uitsluitend ten aanzien van *identified staff*). Dit voorschrift sluit momenteel niet aan bij de systematiek van de Nederlandse bonusregels, omdat momenteel de bonuscap een uitzondering kent voor *alle* beheerders van abi's en icbe's (en dus ook beheerders die onderdeel uitmaken van een groep).

In het voorstel voor de Wijzigingswet financiële markten 2018 wordt daarom voorzien in een wijziging ten aanzien van de bestaande Nederlandse bonusregels. Het wetsvoorstel verklaart de bonuscap van toepassing op deze beheerders voor zover zij behoren tot een groep waar geconsolideerd toezicht op van toepassing is. Omdat in Nederland geen onderscheid is gemaakt tussen beloningsregels voor gewone werknemers en voor *identified staff*, geldt de inperking van de uitzondering op de bonuscap voor *alle* werknemers van de beheerder. Daarnaast vallen niet alleen beheerders die opereren in een bankgroep straks onder het bonusplafond, maar ook beheerders die opereren in een andere groep waarop prudentieel geconsolideerd

FINNIUS

Vooruitblik 2017

toezicht van toepassing is (zoals verzekeraars of beleggingsondernemingen). Voor de hoogte van de bonuscap wordt aangesloten bij CRD IV. Dit betekent dat de variabele beloning van werknemers van de genoemde beheerders maximaal 100% (of met toestemming van de aandeelhouder 200%) van de vaste beloning van die werknemer op jaarbasis mag bedragen. De reguliere 20% bonuscap wordt dus niet op hen van toepassing.

De consultatietermijn is inmiddels gesloten. Beheerders die onderdeel uitmaken van een groep waarop prudentieel geconsolideerd toezicht van toepassing is, doen er goed aan in 2017 nauwgezet in de gaten te houden wat de wetgever met de ontvangen consultatiereacties op dit punt zal doen.

➤ Vorbereiding op PRIIPs-Verordening

De [PRIIPs-Verordening](#) bevat voorschriften voor het ontwikkelen en in de retailmarkt aanbieden van zogenoemde *Packaged Retail and Insurance-based Investment Products* (PRIIPs). PRIIP's vallen uiteen in twee categorieën: (i) verpakte retail beleggingsproducten en (ii) verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten. Verpakte retail beleggingsproducten zijn producten waarbij het aan de retail belegger te betalen bedrag afhankelijk is van schommelingen in een bepaalde referentiewaarde of van de prestaties van één of meer activa die niet rechtstreeks door de retail belegger zijn aangekocht. Voorbeelden van PRIIP's zijn deelnemingsrechten in een beleggingsinstelling of icbe. Daarom is de PRIIPs-Verordening ook van toepassing op beheerders. Dit betekent dat beheerders een essentieel-informatiedocument (EBI) moeten opstellen voor retail beleggers, welke vervolgens door de verkoper (veelal een tussenpersoon) aan de klant verstrekt moet worden.

De PRIIPs-Verordening zou initieel op 31 december 2016 in werking treden. De Europese Commissie heeft echter medio november 2016 besloten om de inwerkingtreding van de PRIIPs-Verordening met een jaar uit te stellen, nadat het Europees Parlement half september 2016 de Regulatory Technical Standards behorende bij de PRIIPs-verordening verworpen had. Dit betekent dat marktpartijen een jaar langer de tijd hebben om een EBI voor de door hen ontwikkelde PRIIPs op te stellen en aan hun verkoopkanalen te verstrekken. Beheerders zullen ervoor moeten zorgen dat zij uiterlijk einde 2017 aan de verplichtingen uit de PRIIPs-Verordening voldoen.

➤ Paspoortmogelijkheden niet-EU beheerders

In 2016 heeft ESMA nader onderzoek gedaan naar de mogelijkheden van het creëren van een Europees paspoort voor niet-EU beheerders die onder de AIFMD wordt gereguleerd. Momenteel kan een niet-EU beheerder geen gebruik maken van een Europees paspoort op basis waarvan het mogelijk is door de hele Europese Unie beleggingsinstellingen te beheren en/of te verhandelen op basis van de autorisatie verkregen in één referentielidstaat. De AIFMD voorziet erin dat dit op enig moment wel tot de mogelijkheden moet behoren. ESMA heeft in de AIFMD de opdracht gekregen de volgende factoren te beoordelen om tot een positief advies te kunnen komen met betrekking tot het niet-EU beheerder paspoort: beleggersbescherming, marktverstoring, mededinging en het toezicht op systeemrisico (de Factoren). ESMA voert dit onderzoek uit per jurisdictie. ESMA heeft inmiddels onderzoek gedaan naar de volgende landen: Australië, Bermuda, Canada, de Cayman Islands, Guernsey, Hong Kong, Isle of Man, Japan, Jersey, Zwitserland, Singapore en de VS.

De resultaten van het onderzoek [publiceerde](#) ESMA op 12 september 2016. Daarin adviseert ESMA het Europees Parlement, de Raad en de Europese Commissie over de toepassing van het Europees paspoort op niet-EU beheerders uit deze jurisdicties. Het advies van ESMA luidt kort gezegd als volgt:

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- Ten aanzien van Guernsey, Jersey, Hong Kong, Singapore en Zwitserland heeft ESMA vastgesteld dat er geen obstakels zijn ten aanzien van de Factoren.
- In Australië, Canada, Japan en de VS zijn bepaalde obstakels geïdentificeerd, maar worden deze niet als dusdanig significant gezien dat het geven van een paspoort eraan in de weg staat.
- In Bermuda, de Cayman Islands en Isle of Man kan ESMA (nog) geen definitief advies geven, omdat bepaalde ophanden zijnde wetgeving nog moet worden aangenomen of dat vooralsnog ontbreekt.

Een volgende stap is dat de Europese Commissie op basis van het advies van ESMA een beslissing neemt over de toepassing van het paspoort op beheerders uit de hierboven genoemde derde landen. De Europese Commissie heeft eerder aangegeven dat ze een dergelijke beslissing zal nemen zodra een voldoende aantal niet-EU jurisdicties zijn geanalyseerd door ESMA. ESMA zal in de tussentijd meerdere niet-EU jurisdicties bekijken.

➤ Europese Commissie start review van AIFMD (AIFMD II?)

Uiterlijk op 22 juli 2017 moet de Europese Commissie met een review van de AIFMD starten. De Europese Commissie moet ten behoeve van de review de markt consulteren. De onderwerpen die de Europese Commissie moet beoordelen zien, onder meer, op:

- de marketing van abi's binnen de EU;
- de beleggingen in abi's door of namens Europese professionele beleggers;
- de potentiële negatieve impact op kleine beleggers;
- de impact van de AIFMD op de bewaardersfunctie;
- de impact van verslaglegging, rapportageverplichtingen en informatieverplichtingen;
- de impact van de AIFMD op de levensvatbaarheid van private equity- en venture capitalfondsen;
- de impact van de *asset-stripping* voorschriften.

Het is op dit moment nog niet geheel duidelijk hoe de Europese Commissie de markt zal consulteren met het oog op de review (door bijvoorbeeld een marktconsultatie of een *call for evidence*). We verwachten dat hier in de aanloop naar de datum van 22 juli 2017 meer over bekend zal worden.

We raden beheerders die in de praktijk problemen ondervinden bij (de implementatie van) een of meer van de hierboven genoemde onderwerpen aan om de review aan te grijpen en deze problemen kenbaar te maken.

➤ Guidance + Q&As AFM en ESMA met betrekking tot AIFMD en UCITS

De AFM en de European Securities and Markets Authority (ESMA) hebben op hun websites *Questions & Answers* (Q&As) met betrekking tot de reikwijdte en toepassing van de AIFMD gepubliceerd die zij voortdurend actualiseren. Daarnaast publiceert ESMA Q&As over de reikwijdte en toepassing van UCITS. De meest recente Q&As van ESMA zijn van 16 december 2016 ([AIFMD](#)) en 21 november 2016 ([UCITS](#)). De meest recente Q&A van de AFM is van 15 september 2015.

Daarnaast heeft ESMA eerder in een *Opinie over het functioneren van het Europees paspoort en de nationale private placement regimes* onder de AIFMD te kennen gegeven dat er behoefte is aan nadere duiding over wat moet worden verstaan onder *marketing* onder de AIFMD. Het zou mooi zijn als daar in 2017 een interpretatie over verschijnt.

We raden aan de websites van de toezichthouders periodiek te raadplegen voor het laatste nieuws omtrent interpretatie en toepassing van de AIFMD en UCITS.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ Trending topics in doorlopend AFM toezicht op AIFMs

In de praktijk zien wij dat de AFM in haar toezicht op beheerders van abi's onder meer de volgende onderwerpen kritisch beoordeelt:

- Delegatiestructuren:
De AFM staat kritisch tegenover delegatiestructuren. Beheerders mogen onder specifieke voorwaarden bepaalde in Bijlage I van de AIFMD genoemde taken delegeren aan derden, maar mogen niet dusdanig veel taken delegeren dat ze in feite kwalificeren als brievenbusmaatschappij en daarmee niet langer als de beheerder gezien kunnen worden. Met name voor beheerders die in een groep opereren en veel gebruikmaken van de diensten van groepsmaatschappijen zien wij dit als aandachtspunt.
- Scheiding tussen risico- en portefeuillebeheer:
De AFM kijkt in onze ervaring scherp naar de scheiding tussen het risicobeheer en het portefeuillebeheer. De AIFMD bepaalt dat beheerders moeten zorgen voor een functionele en hiërarchische scheiding tussen de taken in verband met risicobeheer en die van de uitvoerende afdelingen, met inbegrip van de taken in verband met het portefeuillebeheer. Dit betekent in de praktijk onder meer dat minimaal één bestuurder risicobeheer in zijn of haar portefeuille moet hebben en dat deze bestuurder daarnaast niet óók (eind)verantwoordelijk mag zijn voor portefeuillebeheer of andere operationele taken.
- Belangenconflicten:
Belangenconflicten staan ook in de schijnwerpers bij de AFM. Beheerders moeten maatregelen treffen ter voorkoming van belangenconflicten en moeten, als deze onvermijdelijk zijn, belangenconflicten onderkennen, beheersen en controleren en waar nodig *disclosen* aan investeerders. De AFM verwacht van beheerders dat ze zeer concreet maken in welke situaties belangenconflicten mogelijk kunnen spelen. De beheerder moet voor die situaties ook maatregelen formuleren die worden getroffen om het risico dat het conflict zich verwezenlijkt te mitigeren.

Beheerders doen er goed aan hun organisatie op deze onderdelen kritisch te bekijken en waar nodig hun beleid aan te passen in het licht van de AIFMD en de toepassing daarvan door de AFM.

➤ Hypotheekfondsen: wetgevingswensen AFM

In juli 2016 stuurde de minister van Financiën zijn jaarlijkse [wetgevingsbrief](#) op het terrein van de financiële markten aan de Tweede Kamer, waarin hij de Tweede Kamer informeert over de belangrijkste voornemens ten aanzien van wet- en regelgeving. De minister reageert met de brief op wetgevingswensen van de AFM en DNB.

Eén van de wensen van de AFM ziet op hypotheekfondsen. De AFM wil wettelijke waarborgen voor hypotheek gefinancierd door investeerders. Door mogelijke toekomstige ontwikkelingen, zoals krimpende marges op investeringen in hypotheek of hogere rendementen van andere beleggingen, kan de belangstelling van investeerders om in hypotheek te beleggen volgens de AFM verdwijnen. Een gevolg kan zijn dat de hypotheekrente door de hypotheekverstrekker bij renteverlenging verhoogd wordt om klanten te ontmoedigen bij deze hypotheekverstrekker te blijven. Klanten kunnen dan geconfronteerd worden met onnodig hoge rentes. De AFM stelt vast dat er op dit moment geen wettelijke waarborg bestaat die het risico voor onnodig hoge rentes voor bestaande klanten voldoende adresseert. Om die reden en vanwege de mogelijk grote consequenties voor huiseigenaren, wil de AFM samen met het ministerie van Financiën onderzoeken of er mogelijkheden zijn om het risico voor onnodig hoge rentes voor bestaande klanten in

FINNIUS

Vooruitblik 2017

meer algemene zin te verkleinen. De minister heeft zich bereid getoond om met de AFM in overleg te treden om nader te onderzoeken of er aanvullende maatregelen nodig zijn.

We raden beheerders van hypothekenfondsen aan de ontwikkelingen op dit punt nauwgezet te volgen.

➤ DNB Toezichtprioriteiten 2017

DNB heeft [kenbaar gemaakt](#) waar zij zich in 2017 (met name) op zal richten. In het Algemene deel van deze Vooruitblik komen de algemene toezichtprioriteiten aan de orde. Ten aanzien van specifiek (beheerders van) beleggingsinstellingen merkt DNB op in 2017 de nadruk te leggen op de volgende onderwerpen.

(i) *Stresstest voor open-end fondsen*

DNB gaat zich in 2017 richten op liquiditeitsrisico's bij *open-end* beleggingsfondsen. DNB doelt daarmee op het risico dat bij verslechterde marktomstandigheden (zoals bij Brexit) in korte tijd een grote hoeveelheid geïnvesteerd vermogen kan worden teruggetrokken uit het fonds. Dit kan volgens DNB leiden tot zowel (i) directe schade bij individuele fondsen, maar ook tot (ii) bredere besmettingsgevaars voor andere financiële instellingen. DNB zal door middel van een stresstest identificeren of er (groepen) beleggingsfondsen zijn met een materieel liquiditeitsrisico. De uitkomsten worden gedeeld met de sector.

DNB zal beheerders selecteren en in het eerste kwartaal van 2017 de analyse van de stresstests uitvoeren. DNB verwacht in het tweede kwartaal de resultaten te kunnen vergelijken en de uitkomsten te kunnen terugkoppelen. We raden aan hier zoveel mogelijk op voor te bereiden door bijvoorbeeld al in kaart te brengen in hoeverre liquiditeitsrisico's een rol kunnen spelen of gespeeld hebben.

(ii) *On-site onderzoeken*

DNB heeft aangekondigd in 2017 ook een aantal on-site onderzoeken uit te voeren bij beheerders van beleggingsinstellingen. Daarbij zal DNB met name kijken naar risico's van het verdienmodel (zie ook hieronder), risico's rond *outsourcing*, IT-risico's en interne modellen voor de berekening van kapitaal (zie ook hieronder).

Wij zouden verwachten dat DNB een dergelijk on-site onderzoek aankondigt door middel van een brief. Het is in zo'n situatie aan te bevelen om een bezoek van DNB voor te bereiden, door bijvoorbeeld alvast zoveel mogelijk informatie te verzamelen over het relevante onderwerp en met werknemers te spreken die met medewerkers van DNB zullen spreken.

(iii) *Adequate kapitaalbuffers en gezonde bedrijfsvoering*

DNB gaf vorig jaar al aan dat ze zich in 2016 ging richten op de adequate kapitaalbuffers en een gezonde bedrijfsvoering bij beheerders van beleggingsinstellingen. Nu geeft DNB aan dat ze dit zal blijven doen in 2017. Daarbij kijkt DNB in het bijzonder naar de levensvatbaarheid van bedrijfsmodellen. DNB zal daarnaast extra aandacht besteden aan het verbeteren van de datakwaliteit en de juistheid van ingediende rapportages.

We raden aan de organisatie op deze onderdelen kritisch te bekijken en waar nodig bij te sturen, zodat de organisatie goed voorbereid is op mogelijke vragen van DNB.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ Speerpunten voor ICAAP in 2017

Beheerders die ook beleggingsdiensten verlenen moeten jaarlijks een zogenoemde *Internal Capital Adequacy Process* (ICAAP) uitvoeren. DNB heeft in de zomer van 2016 een integrale beoordeling uitgevoerd van het ICAAP-document van de grootste beleggingsinstellingen die een ICAAP moeten opstellen. Uit deze beoordeling is gebleken dat bepaalde risico's in de ICAAP van meerdere instellingen niet voldoende waren uitgewerkt. Beheerders doen er daarom goed aan om in hun ICAAP voor 2017 extra aandacht te besteden aan de volgende risico's: (i) afhankelijkheid van de aandeelhouder, (ii) risico voortvloeiend uit financiële verwevenheid binnen de groep, (iii) IT-risico en (iv) uitbestedingsrisico. DNB heeft aangegeven in 2017 niet alleen bij de grootste beleggingsinstellingen de ICAAP op te vragen, maar ook bij een groep kleinere en middelgrote ondernemingen.

➤ Implementatie Vierde anti-witwasrichtlijn en sectorspecifieke risicofactoren in het kader van het cliëntenonderzoek

In 2017 zal de implementatie van de Vierde anti-witwasrichtlijn in Nederland in werking treden. Voor een overzicht van de gevolgen daarvan verwijzen we naar het Algemene deel van deze Vooruitblik. Specifiek ten aanzien van beheerders is nog relevant dat de ESA's op 21 oktober 2015 een [consultatie](#) zijn gestart voor concept richtsnoeren ten aanzien van versimpeld en verscherpt cliëntenonderzoek en de risicofactoren die daarbij in aanmerking moeten worden genomen. De richtsnoeren bevatten per sector een aantal risicofactoren die in het bijzonder van belang zijn voor die specifieke sector. Een voorbeeld van een risicofactor ten aanzien van een beleggingsfonds is een klant die meer geld in het fonds stort dan nodig en het fonds verzoekt om het teveel betaalde bedrag terug te storten of het regelmatig wijzigen van de bankgegevens van een klant.

De richtsnoeren zijn momenteel nog niet definitief maar wij verwachten dat de definitieve versie in de eerste helft van 2017 zal worden gepubliceerd. Wij raden beheerders aan de richtsnoeren te raadplegen zodra deze definitief zijn en de daarin genoemde risicofactoren te verwerken in hun interne beleid en hun cliëntenonderzoek daar op aan te passen.

➤ Wijziging AFM Leidraad Wwft, Wwft BES en Sanctiewet

In 2017 zal de implementatie van de Vierde anti-witwasrichtlijn in Nederland in werking treden. Voor een overzicht van de gevolgen daarvan verwijzen we naar het Algemene deel van deze Vooruitblik. De AFM heeft aangegeven in verband met de implementatie van deze richtlijn ook haar Leidraad Wwft, Wwft BES en Sanctiewet te zullen herzien. Aangezien de Vierde anti-witwasrichtlijn medio 2017 geïmplementeerd dient te zijn, verwachten wij in de eerste helft van 2017 een aangepaste Leidraad Wwft, Wwft BES en Sanctiewet. Op 25 oktober jl. [publiceerde](#) de AFM naar aanleiding van een thema-onderzoek bij beleggingsondernemingen al *good practices* die ook beheerders in de praktijk kunnen gebruiken bij de naleving van de Wwft.

➤ Aanvang rapportageplicht effectenfinancieringstransacties

Op 12 januari 2016 trad de Europese verordening betreffende de rapportage en de transparantie van effectenfinancieringstransacties in werking. De verordening ziet op *securities lending* en grondstoffenleningen, (*reversed*) *repurchase agreements*, kooptransacties met wederverkoop of verkooptransacties met wederinkoop en margeleningstransacties. Een van de verplichtingen omvat het verstrekken van informatie over dergelijke transacties aan beleggers wier activa bij de transacties worden

FINNIUS

Vooruitblik 2017

gebruikt. Deze informatieverstrekking in periodieke verslaggeving is van toepassing met ingang van 13 januari 2017. Deze informatieverstrekking in precontractuele informatie is van toepassing met ingang van 13 juli 2017. In een recente Q&A van ESMA van 6 oktober 2016 over de toepassing van deze verordening, bevestigt ESMA nogmaals dat beheerders van icbe's en abi's de informatie over het gebruik van effectenfinancieringstransacties voor het eerst moeten opnemen in het eerstvolgende jaarlijkse of halfjaarlijkse verslag dat na 13 januari 2017 openbaar gemaakt wordt.

Beheerders van icbe's of abi's die gebruikmaken van effectenfinancieringstransacties moeten deze informatie opnemen in hun eerstvolgende jaar- of halfjaarverslag.

WETGEVING FINANCIËLE MARKTEN WAT IS IN 2017 BELANGRIJK VOOR BELEGGINGSONDERNEMINGEN

ONDERWERPEN

[MiFID II](#)

[DNB Toezichtprioriteiten 2017](#)

[Vervallen uitzondering bonuscap voor handelaren voor eigen rekening in een financiële groep](#)

[Regels voor robo-advies](#)

[Wijziging Nrgfo Wft vermogensscheiding](#)

[Verschaffen van provisie vanaf een beleggingsrekening valt onder het provisieverbod](#)

[Uitvraag beleggerscompensatiestelsel](#)

[Voorbereiding op PRIIPs-Verordening](#)

[Speerpunten voor ICAAP in 2017](#)

[Wijziging AFM Leidraad Wwft, Wwft BES en Sanctiewet](#)

[EBA richtsnoeren met betrekking tot beloningsregels](#)

[EBA consultatie inzake nieuw prudentieel regime beleggingsondernemingen](#)

[EBA consultatie richtsnoeren over interne governance](#)

[Implementatie Vierde anti-witwasrichtlijn en sectorspecifieke risicofactoren in het kader van het cliëntenonderzoek](#)

[Gezamenlijke ESMA en EBA richtsnoeren over geschiktheid](#)

➤ **MiFID II**

Op 3 januari 2018 zal - na uitstel van een jaar - MiFID II in Nederland in werking treden. Het [MiFID II-pakket](#) bestaat uit een richtlijn (MiFID II), een verordening (MiFIR) en nadere uitwerking in level 2-regelgeving en level 3-regelgeving (op de website van de EC is een praktisch [overzicht](#) opgenomen van alle RTS- en ITS'en). Met de inwerkingtreding op 3 januari 2018 zal 2017 het jaar worden waarin de meeste voorbereidingen moeten worden getroffen.

MiFID II wijzigt de regelgeving voor beleggingsondernemingen. Belangrijke wijzigingen vinden onder meer plaats ten aanzien van de volgende onderwerpen: reikwijdte (meer financiële instrumenten, meer activiteiten en meer partijen zullen onder MiFID II komen te vallen), de introductie van een nieuw handelsplatform (de georganiseerde handelsfaciliteit), derdelandenbeleid beleggingsondernemingen, algoritmische handel, grondstoffenderivaten en positielimieten, en productontwikkeling en productinterventie.

Enkele belangrijke aspecten die wij in deze Vooruitblik onder uw aandacht willen brengen zijn:

- **Tijdig indienen MiFID II-vergunningaanvraag:**

MiFID II zal leiden tot een groot aantal vergunningaanvragen. De AFM waarschuwt ervoor dat daarom de behandeltijd van een aanvraag aanzienlijk kan oplopen. MiFID II-vergunning aanvragen kunnen vanaf 1 april 2017 bij de AFM worden ingediend. De AFM verwacht aanvragen die later dan 1 juni 2017 en/of incompleet worden ingediend niet tijdig - dat wil zeggen voor 3 januari 2018 - te kunnen afhandelen. De AFM zal de aankomende maanden meer informatie publiceren over de procedure en de vereisten

FINNIUS

Vooruitblik 2017

van de vergunningaanvraag. Bent u van plan een vergunning onder MiFID II te gaan aanvragen, houdt u de website van de AFM dan goed in de gaten.

- **Nationale implementatiewetgeving:**

MiFIR werkt rechtstreeks, maar MiFID II moet in ons nationale recht worden geïmplementeerd. In oktober 2016 verscheen het voorstel voor de [Wet implementatie richtlijn markten voor financiële instrumenten 2014](#), voorzien van [memorie van toelichting](#).

- **Regels omtrent transactierapportage:**

Een veel besproken onderwerp van MiFID II is *transaction reporting*, waarbij transacties in financiële instrumenten moeten worden gemeld aan de AFM. In oktober 2016 publiceerde ESMA de '[Guidelines Transaction reporting, order record keeping and clock synchronisation under MiFID II](#)'. Deze richtsnoeren stellen partijen in staat om op tijd te voldoen aan de rapportageverplichtingen die MiFID II met zich meebrengt en bevatten voorbeelden van transactierapportages. Later volgden specifieke [MiFIR Reporting Instructions](#). De AFM heeft al aangegeven dat zij de regels van ESMA ongewijzigd zal overnemen en dus volledig zal implementeren in haar ontvangststelsel. Bij de voorbereiding op MiFID II kunnen marktpartijen deze richtsnoeren dus ter hand nemen.

- **ESMA richtsnoeren koppelverkoop:**

MiFID II introduceert regels voor koppelverkoop door beleggingsondernemingen. Onder koppelverkoop wordt verstaan het aanbieden van een beleggingsdienst samen met een andere dienst of een ander product als onderdeel van een pakket of als voorwaarde waarvan de overeenkomst of het pakket afhankelijk wordt gesteld. Indien sprake is van koppelverkoop dan rusten er op de beleggingsonderneming specifieke informatieverplichtingen. In juli 2016 publiceerde ESMA '[Guidelines on cross-selling practices](#)' ter verduidelijking van de gedragsnormen en organisatorische regelingen die worden verwacht van beleggingsondernemingen. De richtsnoeren zullen gelden per 3 januari 2018 (als MiFID II in werking treedt), maar de AFM heeft aangegeven in 2017 de richtsnoeren vorm te zullen geven binnen haar toezicht en marktpartijen hierover te informeren. We raden beleggingsondernemingen die (mogelijk) aan koppelverkoop doen aan dit goed in de gaten te houden.

- **ESMA richtsnoeren productontwikkelingseisen MiFID II:**

Een ander veelbesproken onderwerp zijn de productontwikkelingseisen uit MiFID II. MiFID II maakt in dit kader een onderscheid tussen beleggingsondernemingen die financiële instrumenten *ontwikkelen*, en beleggingsondernemingen die financiële instrumenten *distribueren*. De product governance eisen voor de ontwikkelaars zijn anders dan die voor de distributeurs. Het kan zijn dat een beleggingsonderneming zowel een ontwikkelaar als een distributeur is. In dat geval zijn beide sets van regels van toepassing. Een beleggingsonderneming die beleggingsproducten ontwikkelt voor de verkoop aan cliënten moet een proces hebben voor de ontwikkeling, goedkeuring en herziening van beleggingsproducten (dit proces is vergelijkbaar met de PARP-verplichting zoals we die nu al kennen uit het Bgfo voor andere producten dan financiële instrumenten). Een belangrijk element is dat bij dat goedkeuringsproces de ontwikkelaar een doelgroep van eindcliënten moet identificeren. Een beleggingsonderneming die financiële instrumenten distribueert (dat wil zeggen aanbiedt of adviseert, maar niet zelf heeft ontwikkeld) moet er daarentegen voor zorgen dat zij adequate informatie ontvangt over het financieel instrument teneinde de kenmerken en de beoogde doelgroep van dat financieel instrument te begrijpen.

In de markt leven veel vragen over de MiFID II product governance eisen. Met name over de manier hoe de hiervoor genoemde doelgroep moet worden bepaald bestaat veel onduidelijkheid. In oktober 2016 heeft ESMA een [Consultation Paper](#) gepubliceerd over de invulling van de product governance eisen. In deze Consultation Paper wordt specifiek invulling gegeven aan de wijze waarop de doelgroep moet

FINNIUS

Vooruitblik 2017

worden geïdentificeerd. De verwachting is dat ESMA een *final report* publiceert over dit onderwerp in Q1 of Q2 van 2017.

- **ESMA Richtsnoeren voor de beoordeling van kennis en bekwaamheid:**

Onder MiFID II moet aan de AFM kunnen worden aangetoond dat alle medewerkers van een beleggingsonderneming die beleggingsadvies geven of informatie verstrekken inzake financiële instrumenten, gestructureerde deposito's, beleggingsdiensten of nevendiensten, over voldoende kennis en bekwaamheid beschikken. In maart 2016 heeft ESMA de '[Guidelines for the assessment of knowledge and competence](#)' gepubliceerd die een nadere invulling geven aan deze verplichting. Met de richtsnoeren beoogt ESMA de convergentie ten aanzien van de vakbekwaamheid te bevorderen. Daarom moeten de medewerkers van beleggingsondernemingen die informeren en/of adviseren beschikken over kwalificaties die minimaal tegemoetkomen aan de ESMA richtsnoeren, en dienen zij de kennis en bekwaamheid periodiek up-to-date te houden. De richtsnoeren zullen gelden per 3 januari 2018 (als MiFID II in werking treedt), maar de AFM heeft aangegeven in 2017 de richtsnoeren vorm te zullen geven binnen haar toezicht en marktpartijen hierover te informeren. We raden beleggingsondernemingen aan dit goed in de gaten te houden.

- **ESMA Q&A beleggersbescherming MiFID II:**

In oktober 2016 publiceerde ESMA een [Q&A](#) over bepaalde beleggersbeschermings-onderwerpen uit MiFID II. De bedoeling is verduidelijkingen te geven ten aanzien van deze onderwerpen naar aanleiding van vragen hierover van o.a. marktpartijen en toezichthouders. De volgende onderwerpen komen aan bod:

- best execution (2 vragen);
- geschiktheid en adequaatheid (7 vragen);
- opname telefonische en elektronische communicatie (11 vragen);
- record keeping (1 vraag);
- onafhankelijk beleggingsadvies (1 vraag);
- plaatsen van financiële instrumenten (1 vraag);
- provisies (1 vraag).

De vragen en antwoorden die worden gegeven hebben een hoog praktisch en concreet gehalte. Daardoor is deze Q&A voor de praktijk van beleggingsondernemingen van groot praktisch belang.

- **ESMA website:**

Wij adviseren de website van ESMA in 2017 goed in de gaten te houden. Zoals uit de voorgaande punten wel bleek, publiceert ESMA frequent relevante MiFID II-documenten op haar site, in de vorm van consultaties dan wel Q&A's. Een greep uit recente ESMA-documenten die hierboven nog niet zijn genoemd:

- 4 november 2016: [Questions and Answers On MiFID II and MiFIR transparency topics](#)
- 10 november 2016: [Consultation Paper - Draft RTS on package orders for which there is a liquid market](#)
- 18 november 2016: [Questions and Answers On MiFID II and MiFIR market structures topics](#)

In de regel volgt de AFM in haar toezicht de regels van ESMA nauwgezet.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ DNB Toezichtprioriteiten 2017

DNB publiceerde in november 2016 haar [toezichtprioriteiten voor het komende jaar](#). In het Algemene deel van deze Vooruitblik komen de algemene toezichtprioriteiten aan de orde. Specifiek ten aanzien van beleggingsondernemingen merkt DNB op in 2017 de nadruk te zullen leggen op de volgende onderwerpen:

- Onderzoek naar uitbestedingsrisico's :
DNB gaat in de eerste helft van 2017 onderzoeken hoe de risico's bij beleggingsondernemingen bij het uitbesteden van bedrijfsprocessen worden beheerst.
- Focus op adequate kapitaalbuffers en gezonde bedrijfsvoering:
DNB heeft in 2016 een actief handhavingsbeleid gevoerd indien niet wordt voldaan aan de wettelijk voorgeschreven kapitaaleisen. Deze lijn zet zij door in 2017, waarbij zij een strenge en meer gestandaardiseerde aanpak zal hanteren bij kapitaaltekorten en het te laat indienen van rapportages.
- Onderzoek naar verdienmodellen:
DNB zal in 2017 expliciet aandacht (blijven) besteden aan de houdbaarheid van verdienmodellen in de sector en in het bijzonder het verdienmodel van vermogensbeheerders die onderdeel zijn van een groep financiële instellingen. Indien een groepsmaatschappij tevens de grootste klant is van een dergelijke vermogensbeheerder, en deze groepsmaatschappij zeggenschap heeft over de te betalen beheersvergoeding, gaat DNB aandachtig kijken naar de houdbaarheid van het verdienmodel.
- On-site onderzoeken:
DNB heeft aangekondigd in 2017 een aantal on-site onderzoeken te zullen gaan uitvoeren bij grote beleggingsondernemingen, waarbij DNB o.a. zal kijken naar risico's van het verdienmodel, risico's rond *outsourcing*, IT-risico's en interne modellen voor de berekening van kapitaal.

➤ Vervallen uitzondering bonuscap voor handelaren voor eigen rekening in een financiële groep

Op 27 juli 2016 heeft het ministerie van Financiën de [concept Wijzigingswet financiële markten 2018](#) ter consultatie aan de markt voorgelegd. Een ingrijpende wijziging daarin voor beleggingsondernemingen die alleen voor eigen rekening handelen, is de inperking van de algehele uitzondering op de bonuscap. Momenteel is het zo dat de bonuscap niet op dergelijke beleggingsondernemingen van toepassing is. De concept Wijzigingswet financiële markten 2018 bepaalt dat de bonuscap wel van toepassing is op deze handelaren voor zover zij behoren tot een groep waar geconsolideerd toezicht op van toepassing is. Dat wil zeggen dat indien een handelaar voor eigen rekening deel uitmaakt van een verzekeringsgroep, bankengroep of financieel conglomeraat, dat dan de bonuscap wel van toepassing is. Voor de hoogte van de bonuscap wordt aangesloten bij CRD IV. Dit betekent dat de variabele beloning van werknemers van de genoemde beleggingsonderneming maximaal 100% (of met toestemming van de aandeelhouder 200%) van de vaste beloning van die werknemer op jaarbasis mag bedragen. De reguliere 20% bonuscap wordt dus niet op hen van toepassing. De consultatietermijn is inmiddels gesloten. Beleggingsondernemingen die onderdeel uitmaken van een groep van financiële ondernemingen doen er goed aan in 2017 nauwgezet in de gaten te houden wat de wetgever met de ontvangen consultatiereacties op dit punt zal doen.

➤ Regels voor robo-advies

Naar verwachting zullen er per 1 juli 2017 nieuwe regels in werking treden voor beleggingsondernemingen die geautomatiseerd advies (robo-advies, gedefinieerd als 'een vorm van adviseren waarbij het advies zonder tussenkomst van een natuurlijk persoon wordt gegeven') verschaffen aan consumenten. Dit als gevolg van het op dat moment waarschijnlijk in werking treden van het [Wijzigingsbesluit financiële markten](#)

FINNIUS

Vooruitblik 2017

[2017](#), waarvan tot nu toe slechts een consultatieversie verscheen. Op grond van de nieuwe regels moet er voldoende informatie worden ingewonnen, moet het geautomatiseerd advies zijn gebaseerd op die informatie en moet het advies worden toegelicht. Daarnaast moet per financieel product in ieder geval één medewerker worden aangewezen die verantwoordelijk is voor de geautomatiseerde adviezen en de periodieke controles daarvan. Deze persoon dient te beschikken over de Wft-diploma's die vereist zijn voor de advisering over dat specifieke product.

De consultatietermijn is inmiddels gesloten. Beleggingsondernemingen die geautomatiseerd advies geven doen er goed aan in 2017 nauwgezet in de gaten te houden wat de wetgever met de ontvangen consultatiereacties zal doen. Naar verwachting treden de nieuwe regels met ingang van 1 juli 2017 in werking.

➤ Wijziging Nrgfo Wft vermogensscheiding

In 2016 heeft de AFM [twee consultaties](#) gehouden over een wijziging van de Nadere regeling gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (Nrgfo) op het gebied van vermogensscheiding door beleggingsondernemingen. Ten tijde van de eerste consultatie wilde de AFM de beleggersgiro als middel van vermogensscheiding uit de Nrgfo schrappen, maar daar is zij in de tweede consultatie, naar aanleiding van de binnengekomen reacties, van teruggekomen. De AFM stelt wel voor dat de voorwaarden voor de beleggersgiro en de benaming ervan worden aangepast. Ook stelt de AFM voor om bewaring via de Wet giraal effectenverkeer ook toe te staan voor beleggingsondernemingen zonder bankvergunning.

De voorgestelde nieuwe [regels](#) zullen per 1 februari 2017 in werking treden. We raden beleggingsondernemingen die instrumenten en/of gelden van klanten onder zich houden na te gaan of hun bewaarstructuur op orde is. Daarnaast zullen zij moeten nagaan in hoeverre zij hun vermogensscheidingsmaatregelen dienen aan te passen aan de nieuwe regels.

➤ Verschaffen van provisie vanaf een beleggingsrekening valt onder het provisieverbod

Sommige beleggingsondernemingen bieden financieledienstverleners de mogelijkheid om de provisie die de klant aan de financieledienstverlener moet betalen te laten uitkeren vanaf de door de beleggingsonderneming beheerde beleggingsrekening van de klant. Dat zal als gevolg van (de consultatieversie van) het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2017](#) in strijd met het provisieverbod zijn. De vergoeding moet rechtstreeks door de klant aan de financieledienstverlener worden betaald. De consultatietermijn is inmiddels gesloten. Naar verwachting treden de nieuwe regels met ingang van 1 juli 2017 in werking.

➤ Uitvraag beleggerscompensatiestelsel

DNB heeft aangekondigd in het eerste kwartaal van 2017 een uitvraag te gaan doen over het beleggerscompensatiestelsel (BCS). DNB beheert het BCS. Om de benodigde dekking van het BCS te kunnen vaststellen, is inzicht nodig in de omvang van het gegarandeerde vermogen. De omvang van het gegarandeerde vermogen bepaalt namelijk de exposure voor het beleggerscompensatiefonds. Het totaal aantal klanten van de onder de dekking vallende beleggingsondernemingen en het totale vermogen dat door beleggingsondernemingen wordt beheerd, geeft onvoldoende inzicht in het gegarandeerde vermogen. De garantie onder het BCS is immers maximaal EUR 20.000 per klant per onderneming. Om een beter inzicht te verkrijgen zal DNB begin 2017 bij alle betrokken ondernemingen informatie opvragen over:

- het aantal klanten met een belegd vermogen < EUR 20.000 plus het totaal beheerde vermogen voor deze groep klanten;

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- het aantal klanten met een belegd vermogen > EUR 20.000 plus het totaal beheerde vermogen voor deze groep klanten.

In het eerste kwartaal van 2017 stuurt DNB een brief met dit informatieverzoek naar de betrokken ondernemingen.

➤ Voorbereiding op PRIIPs-Verordening

De [PRIIPs-Verordening](#) bevat voorschriften voor het ontwikkelen en in de retailmarkt aanbieden van zogenoemde *Packaged Retail and Insurance-based Investment Products* (PRIIPs). PRIIP's vallen uiteen in twee categorieën: (i) verpakte *retail* beleggingsproducten en (ii) verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten. Voorbeelden van PRIIP's zijn deelnemingsrechten in een beleggingsinstelling of icbe, levensverzekeringsovereenkomsten met een beleggingscomponent, gestructureerde producten en gestructureerde deposito's. De ontwikkelaar van een PRIIP moet een essentieel-informatiedocument (EBI) opstellen voor retail beleggers, welke vervolgens door de verkoper (veelal een tussenpersoon) aan de klant verstrekt moet worden.

De PRIIPs-Verordening zou initieel op 31 december 2016 in werking treden. De Europese Commissie heeft echter medio november 2016 besloten om de inwerkingtreding van de PRIIPs-Verordening met een jaar uit te stellen, nadat het Europees Parlement half september 2016 de Regulatory Technical Standards behorende bij de PRIIPs-verordening verworpen had. Dit betekent dat marktpartijen een jaar langer de tijd hebben om een EBI voor de door hen ontwikkelde PRIIPs op te stellen en aan hun verkoopkanalen te verstrekken. Beleggingsondernemingen die beleggingsdiensten verlenen met betrekking tot PRIIPs zullen ervoor moeten zorgen dat zij uiterlijk einde 2017 aan de verplichtingen uit de PRIIPs-Verordening voldoen.

➤ Speerpunten voor ICAAP in 2017

DNB heeft in de zomer van 2016 een integrale beoordeling uitgevoerd van het *Internal Capital Adequacy Process* (ICAAP)-document van de grootste beleggingsondernemingen. Uit deze beoordeling is gebleken dat bepaalde risico's in de ICAAP van meerdere instellingen niet voldoende waren uitgewerkt. Beleggingsondernemingen doen er daarom goed aan om in hun ICAAP voor 2017 extra aandacht te besteden aan de volgende risico's: (i) afhankelijkheid van de aandeelhouder, (ii) risico voortvloeiend uit financiële verwevenheid binnen de groep, (iii) IT-risico en (iv) uitbestedingsrisico. DNB heeft aangegeven in 2017 niet alleen bij de grootste beleggingsondernemingen de ICAAP op te vragen, maar ook bij een groep kleinere en middelgrote ondernemingen.

➤ Wijziging AFM Leidraad Wwft, Wwft BES en Sanctiewet

In 2017 zal de implementatie van de Vierde anti-witwasrichtlijn in Nederland in werking treden. Voor een overzicht van de gevolgen daarvan verwijzen we naar het Algemene deel van deze Vooruitblik. De AFM heeft aangegeven in verband met de implementatie van deze richtlijn ook haar Leidraad Wwft, Wwft BES en Sanctiewet te zullen herzien. Aangezien de Vierde anti-witwasrichtlijn medio 2017 geïmplementeerd dient te zijn, verwachten wij in de eerste helft van 2017 een aangepaste Leidraad Wwft, Wwft BES en Sanctiewet. Op 25 oktober jl. publiceerde de AFM naar aanleiding van een thema-onderzoek bij beleggingsondernemingen al [good practices](#) die beleggingsondernemingen die zich richten op particuliere beleggers in de praktijk kunnen gebruiken bij de naleving van de Wwft.

➤ EBA richtsnoeren met betrekking tot beloningsregels

Voor de invulling van het beloningsbeleid van beleggingsondernemingen is relevant dat per 1 januari 2017 de in 2015 gepubliceerde [EBA Guidelines on sound remuneration policies](#) zijn gaan gelden. Deze nieuwe

FINNIUS

Vooruitblik 2017

richtsnoeren vervangen de eerdere CESB (de voorganger van de Europese Banken Autoriteit (EBA)) richtsnoeren met betrekking tot beloningsbeleid uit 2010. De nieuwe Richtsnoeren bevatten interpretaties over verschillende onderwerpen, zoals governance, het uitbetalen van variabele beloning in financiële instrumenten en het toepassingsbereik van de beloningsregels binnen groepen met meerdere financiële ondernemingen. DNB heeft aangegeven de nieuwe richtsnoeren in Nederland toe te zullen passen in het kader van het toezicht op de naleving van de Regeling beheerst beloningsbeleid Wft 2014 (en dus op alle beleggingsondernemingen).

➤ EBA consultatie inzake nieuw prudentieel regime beleggingsondernemingen

Op dit moment is het prudentiële regime van CRD IV en CRR behalve op banken, ook van toepassing op beleggingsondernemingen. Al langer gaan er stemmen op dat dit regime niet passend en te complex is voor beleggingsondernemingen. In december 2015 heeft EBA een eerste rapport hierover gepubliceerd waarin zij concludeerde dat het prudentiële regime uit CRD IV en CRR te complex is voor beleggingsondernemingen. Naar aanleiding van dit eerste rapport heeft de Europese Commissie EBA verzocht te onderzoeken hoe het prudentiële regime voor beleggingsondernemingen beter vorm kan krijgen. Dit [tweede rapport](#) ('Discussion Paper') heeft EBA op 4 november 2016 gepubliceerd, getiteld '*Designing a new prudential regime for investment firms*', waarop marktpartijen kunnen reageren tot 2 februari 2017. In dit rapport wordt voorgesteld het prudentiële kader af te stemmen op de categorie beleggingsonderneming, waarbij er drie categorieën worden onderscheiden:

- (i) *systemic and 'bank-like' investment firms* (prudentieel toezicht conform CRD IV en CRR);
- (ii) *other investment firms* (minder zwaar prudentieel toezicht); en
- (iii) *very small investment firms with 'non-interconnected' services* (licht prudentieel toezicht).

Medio 2017 moet EBA haar voorstellen in een eindrapport aan de EC overhandigen. DNB zal in 2017 door middel van seminars en nieuwsbrieven in gesprek treden met de sector over de mogelijke vormgeving van nieuwe prudentiële eisen, met als belangrijkste doel te komen tot een prudentieel raamwerk dat begrijpelijk is en zich richt op de juiste risico's. DNB heeft marktpartijen aangespoord om op de consultatie te reageren, en een kopie te ontvangen van de ingestuurde reacties. Op deze manier kan DNB het Nederlandse belang zo goed mogelijk inbrengen in de verdere onderhandelingen bij EBA, aldus DNB.

➤ EBA consultatie richtsnoeren over interne governance

In oktober 2016 heeft de EBA haar [voorstel voor herziene richtsnoeren over interne governance](#) ter consultatie aan de markt voorgelegd. Deze richtsnoeren moeten de bestaande EBA governancerichtsnoeren uit 2011 vervangen. De nieuw voorgestelde richtsnoeren leggen nog meer nadruk op de rol van de Raad van Commissarissen bij het benadrukken van de risicocultuur van de beleggingsonderneming. Zo moeten het bestuur en de Raad van Commissarissen nog meer bij het risicomanagement betrokken worden, en wordt de rol van commissies belangrijker. De status van de risicomanagementfunctie wordt verder versterkt. Daarnaast wordt bijvoorbeeld transparantie over de offshore activiteiten van een beleggingsonderneming vereist (know-your-structure), mede naar aanleiding van de Panama Papers. Ook moeten risico's bij veranderprocessen nadrukkelijker worden meegenomen. De richtsnoeren bevatten ook een handige lijst van aandachtspunten bij het ontwikkelen van een interne governance. We adviseren de nieuwe richtsnoeren nauwlettend te volgen, en zoveel als mogelijk in de bestaande governance van de beleggingsonderneming in te passen. De verwachting is dat de nieuwe richtsnoeren medio 2017 zullen gaan gelden.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ Implementatie Vierde anti-witwasrichtlijn en sectorspecifieke risicofactoren in het kader van het cliëntenonderzoek

In 2017 zal de implementatie van de Vierde anti-witwasrichtlijn in Nederland in werking treden. Voor een overzicht van de gevolgen daarvan verwijzen we naar het Algemene deel van deze Vooruitblik. Specifiek ten aanzien van beleggingsondernemingen is nog relevant dat de ESA's op 21 oktober 2015 een [consultatie](#) zijn gestart van de richtsnoeren ten aanzien van versimpeld en verscherpt cliëntenonderzoek en de risicofactoren die daarbij in aanmerking moeten worden genomen. De richtsnoeren bevatten per sector een aantal risicofactoren die in het bijzonder van belang zijn voor die specifieke sector. Een voorbeeld van een risicofactor bij een vermogensbeheerder is een klant die regelmatig wijzigingen doorgeeft van informatie die relevant is voor het cliëntenonderzoek.

De richtsnoeren zijn momenteel nog niet definitief maar wij verwachten dat de definitieve versie in de eerste helft van 2017 zal worden gepubliceerd. Wij raden beleggingsondernemingen aan de richtsnoeren te raadplegen zodra deze definitief zijn en de daarin genoemde risicofactoren te verwerken in hun interne beleid en hun cliëntenonderzoek daar op aan te passen.

➤ Gezamenlijke ESMA en EBA richtsnoeren over geschiktheid

In oktober 2016 publiceerden ESMA en EBA het consultatiedocument van hun gezamenlijke '[Guidelines on the assessment of the suitability of members of the management body and key function holders](#)'. De richtsnoeren zijn gebaseerd op de eisen van CRD IV en MiFID II en beogen een verbetering en harmonisering van de geschiktheidstoets binnen de EU. De richtsnoeren bevatten criteria voor de beoordeling van de kennis, vaardigheden en ervaring van sleutelfunctionarissen en leden van het leidinggevend orgaan (waaronder begrepen de dagelijks beleidsbepalers én de interne toezichthouders), evenals criteria voor de beoordeling van de betrouwbaarheid, integriteit en onafhankelijkheid. Daarnaast staan er criteria in ten aanzien van tijdsbesteding. Ook gaan de richtsnoeren in op het belang van diversiteit. Voor de beoordeling van het collectief hebben EBA en ESMA een model-geschiktheidsmatrix ontwikkeld.

De herziene richtsnoeren zullen de huidige EBA richtsnoeren uit 2012 vervangen. Partijen hebben tot 28 januari 2017 de gelegenheid om te reageren op de consultatie. Implementatie door de nationale toezichthouders wordt halverwege 2017 verwacht.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

WETGEVING FINANCIËLE MARKTEN WAT IS IN 2017 BELANGRIJK VOOR BETAALDIENSTVERLENERS

ONDERWERPEN

[DNB Toezichtprioriteiten 2017](#)

[Ontwikkelingen op het gebied van PSD2](#)

[Vermogensscheiding voor betaalinstellingen en elektronischgeldinstellingen](#)

[Inwerkingtreding Verordening betreffende bij geldovermakingen te voegen informatie](#)

[EBA richtsnoeren inzake producttoezicht en -governanceregelingen](#)

[Inventarisatie uitbreiding consumentenbepalingen Wft naar zzp-ers en mkb-ers](#)

[Tijdslijn Betaaldienstverleners](#)

➤ **DNB Toezichtprioriteiten 2017**

DNB heeft kenbaar gemaakt waar zij zich in 2017 (met name) op zal richten. Het toezicht van DNB op betaalinstellingen wordt intensiever en scherper en er worden interventies aangekondigd. In het onderdeel 'Algemene Ontwikkelingen' van de Finnius Vooruitblik komen de algemene toezichtprioriteiten aan de orde. Ten aanzien van specifiek Betaaldienstverleners merkt DNB op in 2017 de nadruk te leggen op de volgende onderwerpen:

- **Herstel- en afwikkelpannen:** DNB gaat betaalinstellingen in 2017 verzoeken herstel- en afwikkelpannen te maken. Herstelplannen beschrijven de maatregelen die tot herstel leiden in het geval de instelling met negatieve ontwikkelingen of scenario's wordt geconfronteerd. Een afwikkelpaan omschrijft de concrete stappen om tot een ordentelijke afwikkeling van de vergunningplichtige activiteiten te komen, door bijvoorbeeld het afbouwen of overdragen daarvan. De plannen worden in het tweede kwartaal door DNB beoordeeld, waarna instellingen feedback ontvangen. Wij raden betaalinstellingen aan om te beoordelen of hun herstel- en afwikkelpannen gereed zijn en of deze de relevante risico's, kapitaaleisen en maatregelen voldoende adresseren.
- **Integriteitstoezicht:** DNB gaat in 2017 wat betreft het toezicht met betrekking tot betaalinstellingen aandacht besteden aan de concrete toepassing van de systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA) in de praktijk. De naleving van de Wwft en Sanctiewet blijven onverminderd aandachtspunten, evenals de wijze waarop betaalinstellingen de risico's van uitbesteding van kernprocessen en functies beheersen.
- **Intensiever toezicht:** DNB gaat in 2017 het toezicht op grote en middelgrote betaalinstellingen intensiveren. Dit zal gebeuren in de vorm van periodiek overleg en verdiepende onderzoeken. DNB gaat onder meer onderzoek doen naar IT-risico's en de beheersing daarvan, inclusief de uitbesteding van IT-activiteiten.
- **Toekomstbestendigheid verdienmodellen:** De winstmarges van betaalinstellingen staan volgens DNB onder druk. DNB heeft in 2016 dan ook de verdienmodellen van betaalinstellingen onder de loep genomen. Daardoor heeft zij inzicht in welke betaalinstellingen zij kwetsbaar acht. Van deze instellingen zal DNB eisen dat het verdienmodel toekomstbestendig wordt gemaakt. Waar dat niet lukt zal DNB de instelling kunnen dwingen de keuze voor een gecontroleerde exit te maken.
- **Interventies bij kapitaaltekorten:** DNB heeft aangekondigd hoe zij vanaf 1 januari 2017 gaat interveniëren als betaalinstellingen niet voldoen aan de kapitaalvereisten. DNB legt eerst een last onder dwangsom op (een herstelmaatregel). Bij een herhaalde overtreding binnen een termijn van 25 maanden legt DNB een boete op aan de onderneming. De boete kan aan de bestuurder worden opgelegd.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

als er sprake is van onwil. DNB heeft aangekondigd dat bij herhalende en voortdurende overtredingen wordt beoordeeld of de vergunning moet worden ingetrokken.

➤ Ontwikkelingen op het gebied van PSD2

De EU Richtlijn Betaaldiensten (PSD) is herzien. Deze herziene Richtlijn Betaaldiensten (PSD2) zal in januari 2018 in de Nederlandse wetgeving geïmplementeerd moeten zijn. Een van de doelstellingen van PSD2 is de concurrentie op de betaalmarkt te vergroten en meer keuzemogelijkheid te bieden aan gebruikers van betaaldiensten. Na afronding van de consultatie van de implementatiewet herziene richtlijn betaaldiensten, wordt het wetsvoorstel in Q1 2017 verder uitgewerkt. De reikwijdte van de betaaldienstregelgeving wordt uitgebreid, wat onder meer meebrengt dat 'betaalinitiatiediensten' en 'rekening-informatiediensten' als nieuwe betaaldiensten gereguleerd worden. Tevens wordt een aantal uitzonderingen op de vergunningplicht restrictiever geformuleerd (bijv. 'beperkt netwerk', 'telecomuitzondering' en 'handelsagent'), waardoor meer partijen binnen het bereik van de financiële regulering komen te vallen. Zie [consultatie](#).

Enkele specifieke onderwerpen in 2017 met het oog op de voorbereidende werkzaamheden vooruitlopend op de implementatie van PSD2 zijn:

- EBA gaat richtsnoeren publiceren inzake de aan autoriteiten te verstrekken informatie voor een vergunning als betaalinstelling of elektronischgeldinstelling c.q. de registratie als rekening-informatiedienstverlener. Deze richtsnoeren hangen samen met de implementatie van de PSD2. De richtsnoeren worden door EBA geconsulteerd (tot 3 februari 2017). Zie [consultatie](#).
- Door PSD2 wordt een sterke cliëntauthenticatie bij het uitvoeren van betalingstransacties verplicht om de veiligheid van het betalingsverkeer te vergroten. EBA ontwikkelt in dit verband technische reguleringsnormen over authenticatie en communicatie. Deze zijn in 2016 geconsulteerd en gaan per 13 januari 2018 voor marktpartijen gelden. Zie [consultatie](#).
- Door PSD2 worden aanbieders van betaalinitiatiediensten en rekeninginformatiediensten verplicht beroepsrisico's af te dekken met een verzekering of vergelijkbare garantie. EBA gaat richtsnoeren publiceren die de lidstaten in acht moeten nemen bij het voorschrijven van het minimumbedrag dat door een dergelijke aanbieder via een verzekering of vergelijkbare garantie moeten worden afgedekt. De consultatie is eind november 2016 afgerond. Zie [consultatie](#).
- Door PSD2 worden betaaldienstverleners verplicht om major incidents te melden aan de toezichthouder. EBA ontwikkelt richtsnoeren voor betaaldienstverleners om dergelijke incidenten te herkennen en als zodanig te klassificeren. Ook ontwikkelt EBA een meldingsformulier voor incidenten voor betaaldienstverleners. Het consultatieproces met betrekking tot deze richtsnoeren startte begin december 2016 en loopt tot 7 maart 2017. Zie [consultatie](#).
- Met betrekking tot de uitwerking van de Regulatory Technical Standards heeft EBA gemeld iets achter te lopen op schema en deze te publiceren ongeveer een maand na 13 januari 2017 (dat is de in de PSD2 voorgeschreven datum). Zie [bericht EBA](#).

➤ Vermogensscheiding voor betaalinstellingen en elektronischgeldinstellingen

Na de consultatie door DNB van de beleidsregel inzake de vermogensscheiding voor betaalinstellingen en elektronischgeldinstellingen in 2016 en het [commentaar](#) hierop door de minister van Financiën in reactie op Kamervragen, wordt de definitieve beleidsregel naar verwachting in het eerste kwartaal van 2017 gepubliceerd door DNB. In deze beleidsregel werkt DNB uit aan welke voorwaarden het gebruik van een aan de betaaldienstverlener of elektronischgeldinstelling gelieerde bewaarinstelling tenminste moet voldoen, om te waarborgen dat andere schuldeisers van de dienstverlener hun vorderingen niet op de door deze onderneming aangehouden geldmiddelen van cliënten kunnen verhalen. Tevens moet geborgd zijn dat er een scheiding is tussen bestuur, operational finance en group finance en moet voorkomen worden dat gelden

FINNIUS

Vooruitblik 2017

van cliënten voor eigen rekening worden gebruikt. De strikte scheiding van functies waarin het concept voorstel ook voorzag heeft forse kritiek gekregen tijdens de consultatie. Dat onderdeel wordt waarschijnlijk aangepast.

➤ Inwerkingtreding Verordening betreffende bij geldovermakingen te voegen informatie

De [Verordening betreffende bij geldovermakingen te voegen informatie](#) heeft ten doel inzicht in betaalstromen te vergroten. Deze verordening vervangt [de eerste verordening betreffende geldovermakingen](#). De verordening is van toepassing op geldovermakingen in alle valuta die worden verzonden of ontvangen door een in de Europese Unie gevestigde betalingsdienstaanbieder (een verzamelterm voor in dit geval onder meer betaaldienstverleners, (vrijgestelde) elektronisch-geldinstellingen en banken). De belangrijkste wijzigingen zijn:

- De betalingsdienstaanbieder van de betaler is verplicht zowel informatie over de betaler (naam, rekeningnummer en adres/geboortedatum) als over de begunstigde (naam en rekeningnummer) vast te leggen in het transactieoverzicht bij de geldovermaking.
- De betalingsdienstaanbieder die niet de betalingsdienstaanbieder is van de betaler of de begunstigde, maar die als tussenschakel een betaling uitvoert is verplicht (i) te controleren of alle vereiste informatie is ontvangen, (ii) transacties die niet alle informatie bevatten te ondervangen en (iii) interne procedures te ontwikkelen waarin wordt vastgelegd wanneer transacties waarbij informatie mist worden uitgevoerd, geweigerd of uitgesteld en wat de vervolgactie is in een dergelijke situatie.
- De betalingsdienstaanbieder van de begunstigde is verplicht (i) transacties die niet alle informatie bevatten te ondervangen, (ii) de identiteit van de begunstigde te verifiëren en (iii) interne procedures te ontwikkelen waarin wordt vastgelegd wanneer transacties waarbij informatie mist worden uitgevoerd, geweigerd of uitgesteld en wat de vervolgactie is in een dergelijke situatie.

De verordening is van toepassing met ingang van 26 juni 2017 en heeft rechtstreekse werking. Wij raden marktpartijen aan te controleren in hoeverre de huidige systemen aanpassing behoeven zodat voldaan kan worden aan de verordening.

➤ EBA richtsnoeren inzake producttoezicht en -governanceregelingen

De EBA heeft richtsnoeren opgesteld die van toepassing zijn op retailbanken, betaaldienstverleners, elektronisch-geldinstellingen en kredietverleners (EBA/GL/2015/18). Deze zien op producttoezicht en -governanceregelingen met betrekking tot aan consumenten aangeboden en verkochte producten. De richtsnoeren zijn van toepassing op alle producten die op de markt worden gebracht na 3 januari 2017 en op alle bestaande marktproducten die na deze datum significant worden gewijzigd. Richtsnoeren geven weer wat in de opvatting van de EBA passende toezichtpraktijken binnen het Europees Systeem voor financieel toezicht zijn en hoe het recht van de Unie op een specifiek gebied dient te worden toegepast. Van toezichthouders en betrokken financiële ondernemingen wordt verlangd dat zij zich inspannen en zorgen dat aan de richtsnoeren wordt voldaan.

➤ Inventarisatie uitbreiding consumentenbepalingen Wft naar zzp-ers en mkb-ers

Het ministerie van Financiën heeft in de herfst van 2016 een [consultatie](#) gehouden over de effectiviteit en gewenste mate van Wft-bescherming voor zzp-ers en mkb-ers bij financiële dienstverlening. De bestaande bescherming van zzp-ers en mkb-ondernemingen verschilt momenteel per financieel product en per type klant, terwijl de Wft-bescherming jegens consumenten geldt voor alle financiële producten en diensten. Momenteel worden kleinzakelijke klanten bij verzekeringen en bij beleggingsproducten beschermd, maar bij betaaldiensten, spaarproducten en kredietverlening worden alleen consumenten beschermd. Problemen

FINNIUS

Vooruitblik 2017

in de dienstverlening aan kleinzakelijke klanten in het verleden hebben de vraag doen rijzen of de Wft wel voldoende effectieve bescherming biedt aan deze groep en of deze eventueel aangepast of uitgebreid moet worden.

In het consultatiedocument wordt een aantal mogelijkheden aangedragen om de bescherming van kleinzakelijke klanten uit te breiden, zoals:

- een uitbreiding van de algemene zorgplicht in artikel 4:24a Wft jegens consumenten naar kleinzakelijke partijen, waardoor de AFM een handhavingsbevoegdheid krijgt in geval van evidente misstanden;
- een uitbreiding van de reikwijdte van informatie- en adviesplichten jegens consumenten naar kleinzakelijke klanten;
- een uitbreiding van het verbod op provisies van art. 86c Bgfo naar producten voor kleinzakelijke klanten;
- het openstellen van het Klachteninstituut Financiële Dienstverlening (KiFiD) voor kleinzakelijke klanten om een laagdrempelig alternatief voor de gang naar de rechter te bieden.

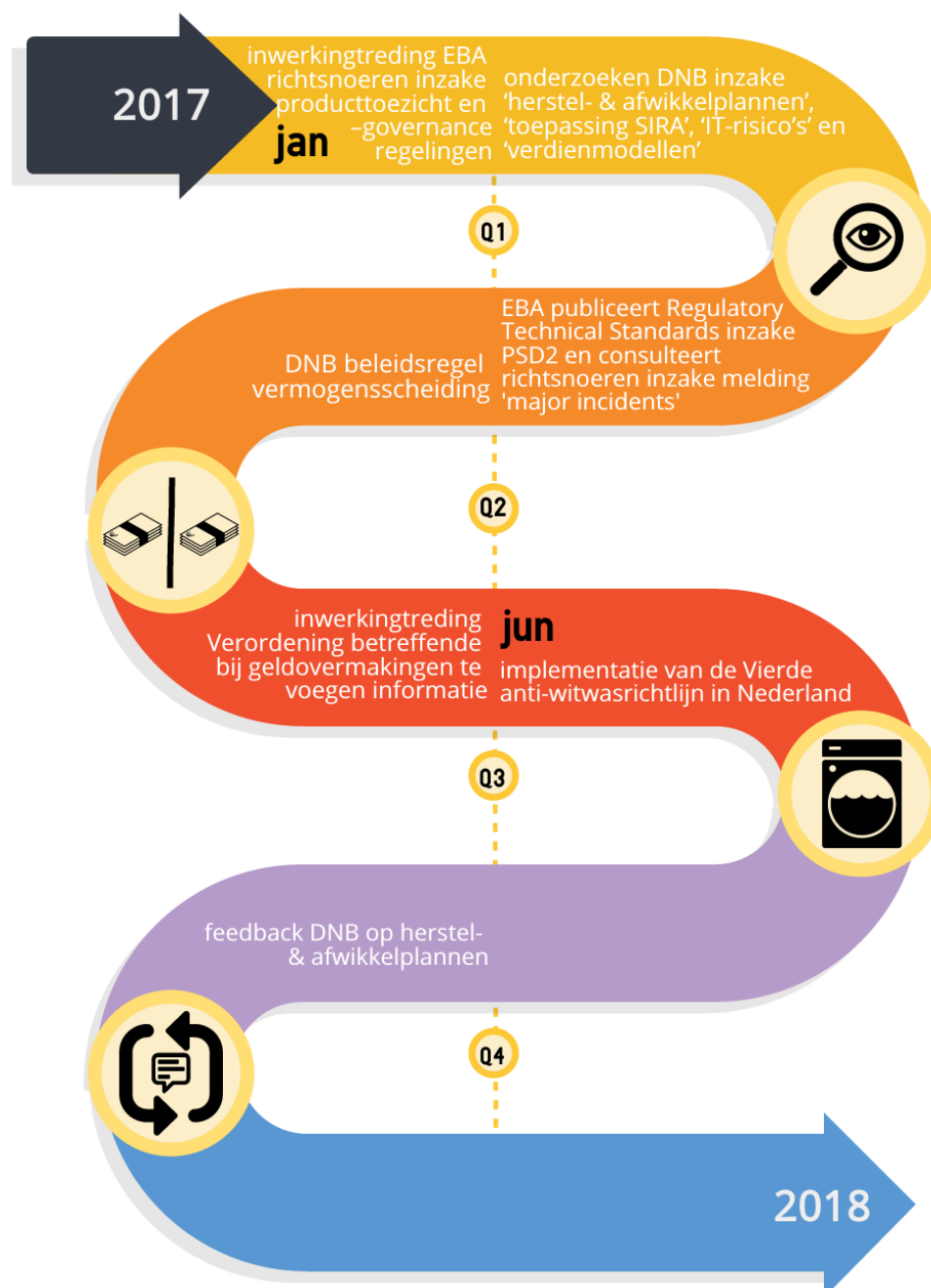
Deze mogelijkheden zijn slechts suggesties. Het staat niet vast dat de Wft-bescherming voor zzp-ers en mkb-ondernemingen zal worden aangepast of uitgebreid. De uitkomst kan ook zijn dat de bestaande bescherming afdoende is. De minister van Financiën heeft aangegeven de Tweede Kamer begin 2017 te informeren over de uitkomsten van de consultatie. Betaaldienstverleners doen er goed aan de ontwikkelingen op dit gebied te blijven volgen.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ Tijdslijn Betaaldienstverleners

FINNIUS

Vooruitblik 2017

WETGEVING FINANCIËLE MARKTEN WAT IS IN 2017 BELANGRIJK VOOR CROWDFUNDING EN FINTECH

ONDERWERPEN

[Ontwikkelingen op het gebied van crowdfunding](#)
[FinTechs en toegang tot markt voor financiële diensten](#)
[Regels voor robotadvies \(geautomatiseerd advies\)](#)
[PSD2 en nieuwe markttoetreders](#)
[Ontwikkelingen in het kader van de InnovationHub](#)
[Crowdfundplatforms moeten beter informeren over risico's](#)
[DNB toezichtprioriteiten 2017](#)
[EBA prioriteiten 2017](#)
[EC zet Task Force on Financial Technology op](#)
[Tijdelijk Crowdfunding en Fintech](#)

➤ Ontwikkelingen op het gebied van crowdfunding

2016 was weer een bewogen jaar voor de crowdfunding-sector. Per 1 april 2016 zijn nieuwe regels in werking getreden voor crowdfundplatforms, waaronder een verhoging van de investeringsgrens en de introductie van een investeringstoets. Deze voorschriften gelden in principe zowel voor *loan based* als *equity based* crowdfundplatforms. Daarnaast is met de inwerkingtreding van het Wijzigingsbesluit financiële markten 2016 per 1 april 2016 (i) een uitzondering op het provisieverbod voor beleggingsondernemingen (voor *equity based* crowdfunding) en (ii) specifiek ontheffingsregime voor het bemiddelen bij het verkrijgen van opvorderbare gelden (voor *loan based crowdfunding*) in werking getreden. Meer informatie over het huidige toezichtrechtelijke kader is te vinden op de [website van de AFM](#). In 2017 staan er opnieuw ontwikkelingen op de agenda ten aanzien van crowdfunding.

(i) *Evaluatie wettelijke voorschriften*

Momenteel werkt de AFM aan een evaluatie van de crowdfundingvoorschriften die zijn geïntroduceerd per 1 april 2016. De evaluatie is tweeledig in opzet.

Ten eerste heeft de AFM op haar [website](#) een discussiedocument gepubliceerd waar partijen tot 9 december jl. op konden reageren. In dit document heeft de AFM marktpartijen gevraagd input te geven op de huidige voorschriften ten aanzien van crowdfunding. De AFM heeft aangegeven in het voorjaar van 2017 de uitkomsten van de evaluatie te publiceren.

Ten tweede verricht de AFM verschillende consumentonderzoeken. In november 2016 publiceerde de AFM op haar [website](#) de eerste bevindingen van de onderzoeken. De AFM komt op basis van de eerste uitkomsten tot de voorlopige conclusie dat investeerders de risico's van crowdfunding mogelijk onderschatten. De AFM verwacht in het voorjaar van 2017 een definitieve rapportage van het onderzoek te publiceren.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

(ii) Vermogensscheiding

Een van de onderdelen van de bedrijfsvoering van crowdfundplatforms waar de AFM belang aan hecht is vermogensscheiding. Het vermogen van een crowdfundplatform moet worden gescheiden van het vermogen van investeerders en geldvragers. Dit impliceert volgens de AFM dat betaalstromen tussen investeerders en geldvragers niet via de eigen rekening van het platform mogen lopen. De AFM geeft aan dat deze vermogensscheiding op twee manieren kan worden bewerkstelligd: (i) door een samenwerking aan te gaan met een vergunninghoudende betaaldienstverlener of elektronisch geldinstelling (EGI) of (ii) door het oprichten van een aparte rechtspersoon (veelal een stichting) die een eigen rekening heeft waarover de betaalstromen lopen. Voor platforms met een vergunning als beleggingsonderneming zijn de artikelen 6:14 t/m 6:20 van de Nadere regeling gedragstoezicht financiële ondernemingen Wft (Nrgfo) relevant.

De AFM heeft [aangegeven](#) met nadere voorschriften ten aanzien van vermogensscheiding te komen, zoals richtlijnen waaraan het bestuur van de stichting moet voldoen, richtlijnen voor de inrichting van de bedrijfsvoering en richtlijnen voor de werkzaamheden die de stichting, betaaldienstverlener of EGI mag verrichten. De AFM had zich voorgenomen in de loop van 2016 met dergelijke richtlijnen te komen. Omdat dit niet gelukt is verwachten wij dat deze in de loop van 2017 zullen verschijnen. Crowdfundplatforms moeten er rekening mee houden dat ze hun bedrijfsvoering op onderdelen moeten aanpassen als gevolg van deze richtlijnen van de AFM.

(iii) Uniform wettelijk kader?

In juli 2016 stuurde minister Dijsselbloem van Financiën zijn jaarlijkse [wetgevingsbrief](#) op het terrein van de financiële markten aan de Tweede Kamer, waarin hij de Tweede Kamer informeert over de belangrijkste voornemens ten aanzien van wet- en regelgeving. De minister reageert met de brief op wetgevingswensen van de AFM en DNB. De AFM heeft in haar wetgevingsbrief aangegeven dat een duidelijk uniform wettelijk kader ontbreekt voor crowdfunding. Het toepasselijk toezichtkader en de daaraan ten grondslag liggende eisen hangen af van de kwalificatie van het crowdfundplatform als beleggingsonderneming (*equity based*) of financieledienstverlener/kredietverstrekker (*loan based*).

Om deze versnippering tegen te gaan heeft de AFM de wens geuit voor een nieuw uniform wettelijk kader dat crowdfundactiviteiten reguleert. De AFM wil daarmee bereiken dat geldnemers en geldvragers een bepaalde mate van bescherming genieten en dat continuïteitseisen worden gesteld. Ook wil de AFM meer transparantie bereiken ten aanzien van faillissementen, rendementen, de financiële situatie van geldvragers en hoe wordt omgegaan met wanbetalers. De AFM geeft daarbij de voorkeur aan een verankering van meer algemene eisen in de Wft, in plaats van op wetsniveau zeer gedetailleerde eisen op te nemen, die bij inwerkingtreden daarvan mogelijk alweer achterhaald zijn of de groei van de markt belemmeren. De algemene eisen bieden volgens de AFM meer ruimte om in te spelen op de veranderingen in de markt.

De minister heeft aangegeven de zorgen van de AFM te delen met betrekking tot het ontbreken van een duidelijk eigen kader voor crowdfunding. Crowdfundplatforms moeten er rekening mee houden dat in 2017 concrete stappen gezet worden naar het formuleren van een algemeen wettelijk kader. Daar zal dan waarschijnlijk een consultatie aan vooraf gaan. We adviseren crowdfundplatforms die input willen geven de ontwikkelingen op dit punt in de gaten te houden.

➤ FinTechs en toegang tot markt voor financiële diensten

De AFM en DNB hebben op 21 december 2016 een gezamenlijk [document](#) gepubliceerd getiteld “Meer ruimte voor innovatie in de financiële sector”. Hierin presenteren de toezichthouders beleidsopties die kunnen

FINNIUS

Vooruitblik 2017

helpen bij het in de markt zetten van nieuwe financiële innovatieve diensten of producten door nieuwe of bestaande partijen. Het document is een vervolg op het eerder op 9 juni 2016 gepubliceerde [discussiedocument](#), waarin de AFM en DNB marktpartijen en stakeholders was gevraagd input te leveren op de drie geïdentificeerde beleidsopties.

DNB en de AFM hebben vier opties geformuleerd met het doel innovatieve bedrijven gemakkelijker toegang te bieden tot de markt voor financiële diensten. Deze opties zijn:

1. Maatwerk voor Innovatie (*regulatory sandbox*)

Deze optie voorziet in een gecontroleerde omgeving - onder nauwe betrokkenheid van de toezichthouder - voor het testen van innovatieve financiële producten, diensten en bedrijfsmodellen. Deze optie staat ook wel bekend als de *regulatory sandbox*. Normen worden onverkort gehandhaafd, maar met een invulling die innovatie accommodeert. De toezichthouders beoordelen of de partij *redelijkerwijs* niet aan bepaalde regels kunnen voldoen en kijken bij de beoordeling van concepten naar het achterliggende doel van beleid, wet- of regelgeving. Als daaraan wordt voldaan zal de toezichthouder de wettelijke ruimte benutten die zij heeft om maatwerk te kunnen bieden (denk bijvoorbeeld aan een alternatieve interpretatie van een open norm of formele ontheffing van een bepaalde verplichting). Zowel markttoetreders als bestaande partijen kunnen deelnemen in de *regulatory sandbox*.

2. Deelvergunning

Deze optie kan nuttig zijn voor financiële ondernemingen die niet direct alle activiteiten verrichten waarop een bepaalde vergunning betrekking heeft, bijvoorbeeld omdat een financiële onderneming zich specialiseert in een bepaalde niche. Denk hierbij bijvoorbeeld aan een bankvergunning. Daarmee mogen veel activiteiten worden verricht, maar mogelijk wil de betreffende onderneming dat (in eerste instantie) niet. Met een deelvergunning hoeft een financiële onderneming alleen te voldoen aan de vereisten die gelden voor de activiteiten die hij wenst te verrichten.

3. Vergunning met voorschriften

Dit is een vergunning waaraan de AFM of DNB bepaalde voorschriften verbinden, bijvoorbeeld in de afbakening van de doelgroep. Zo kan een financiële onderneming toch al aan de slag, maar dan wel onder bepaalde voorwaarden.

4. Opt-in vergunning

Dit is een vrijwillige bankvergunning voor quasi bancaire instellingen. Dit zijn instellingen die niet voldoen aan de definitie van bank, maar daar wel zeer dicht tegenaan zitten: (i) aantrekken van opvorderbare gelden, anders dan van het publiek, en verrichten van kredietuitzettingen voor eigen rekening (hier mist het element 'aantrekken van *het publiek*') of (ii) aantrekken van opvorderbare gelden van het publiek en verrichten van beleggingen, niet zijnde kredietuitzettingen (hier mist het element '*kredietuitzettingen* voor eigen rekening').

DNB en de AFM noemen overigens als voorwaarde voor alle geschetste opties dat de onderneming een exit strategie moet opstellen voor een ordentelijke marktuittreding, mocht de toetreding uiteindelijk geen succes blijken te zijn. Daarvoor moeten procedures worden ingericht en maatregelen worden getroffen.

DNB en de AFM kunnen deze drie opties vanaf 1 januari in de praktijk toepassen. Partijen die in 2017 een innovatief product of dienst in de markt willen zetten kunnen daarbij mogelijk van een van deze opties gebruik maken.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ Regels voor robotadvies (geautomatiseerd advies)

In de zomer van 2016 heeft het ministerie van Financiën het ontwerp voor het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2017](#) ter consultatie gepubliceerd. Het Wijzigingsbesluit bevat regels voor marktpartijen die geautomatiseerd advies verschaffen aan consumenten over financiële producten (zoals beleggingsadvies of hypotheekadvies). Dit is een vorm van adviseren waarbij het advies zonder tussenkomst van een natuurlijk persoon wordt gegeven (robotadvies), zoals advies via internet of via een (mobiele) applicatie.

In het Wijzigingsbesluit wordt voorgesteld dat bepaalde financiële ondernemingen, waaronder bijvoorbeeld kredietverstrekkers en beleggingsondernemingen, die geautomatiseerd advies geven moeten beschikken over procedures en maatregelen die waarborgen dat het advies voldoet aan informatievereisten van de Wft, te weten het inwinnen van informatie over de klant met betrekking tot zijn of haar financiële positie, kennis, ervaring, doelstellingen en risicobereidheid (de zogenoemde *know your customer* (KYC)-toets). Bij het inrichten van de KYC verplichting kan het [Handboek Online Dienstverlening](#) van de AFM nuttig en relevant zijn. Het uiteindelijke advies moet mede gebaseerd zijn op de ingewonnen informatie en de klant moet worden ingelicht van de overwegingen die ten grondslag liggen aan het advies. De procedures en maatregelen moeten daarnaast in ieder geval voorzien in het aanwijzen van één of meerdere natuurlijke personen binnen de organisatie die verantwoordelijk is/zijn voor de geautomatiseerde adviezen (per financieel product één persoon) en het controleren (periodiek en als daar aanleiding toe is) van de passendheid van de geautomatiseerde adviezen en of deze voldoen aan de wettelijke regels. De aangewezen persoon of personen moeten daarom beschikken over de benodigde vakbekwaamheid ten aanzien van het product waarover wordt geadviseerd en het geautomatiseerde advies moet ook rechtstreeks aan de consument kunnen worden geven. De aangewezen persoon of personen dienen te beschikken over de Wft-diploma's die vereist zijn voor de advisering over het betreffende product. Indien het systeem bijvoorbeeld adviseert over hypotheek dan dient deze persoon te beschikken over het Wft-diploma Adviseur Hypothecair Krediet en dient hij deze door middel van PE-examens geldig te houden.

Naar verwachting treden de nieuwe regels van het Wijzigingsbesluit met ingang van 1 juli 2017 in werking.

➤ PSD2 en nieuwe markttoetreders

De Payment Services Directive (PSD) voorziet in de regulering van betaaldiensten binnen de EU. Inmiddels is een herziening van PSD aangenomen: PSD2. Op 17 november 2016 is de wet ter implementatie van PSD2 ter [consultatie](#) aan de markt voorgelegd. Voor een globaal overzicht rondom PSD2 verwijzen wij naar het deel Betaaldienstverleners van deze Vooruitblik. Specifiek voor de FinTech-sector is van belang dat twee nieuwe type diensten binnen de reikwijdte van PSD2 zullen vallen: (i) betaalinitiatiediensten en (ii) rekeninginformatiediensten.

Betaalinitiatiediensten zijn, kort gezegd, diensten waarbij ten behoeve van consumenten betaalopdrachten worden geïnitieerd ten laste van de betaalrekening van die consument bij zijn of haar bank, bijvoorbeeld bij online aankopen in een webwinkel. Rekeninginformatiediensten zijn, kort gezegd, diensten waarbij geconsolideerde informatie wordt weergegeven over een of meer betaalrekeningen die de klant bij een of meer betaaldienstverleners aanhoudt. Veel van dergelijke diensten zullen beschikbaar zijn via online kanalen of bijvoorbeeld een (mobiele) applicatie. Aanbieders van deze diensten moeten een vergunning aanvragen van DNB.

De consultatie is inmiddels gesloten. PSD2 moet uiterlijk op 13 januari 2018 geïmplementeerd zijn in Nederland. We raden marktpartijen aan het wetsvoorstel tijdig te raadplegen en te beoordelen of zij betaalinitiatie- of rekeninginformatiediensten aanbieden, als gevolg waarvan mogelijk een vergunning moet worden aangevraagd van DNB.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ Ontwikkelingen in het kader van de InnovationHub

DNB en de AFM zijn in 2016 een gezamenlijk initiatief gestart onder de naam 'InnovationHub'. Met deze samenwerking hebben de toezichthouders zich ten doel gesteld om meer ruimte te bieden voor innovatie in de financiële sector. Binnen de InnovationHub kunnen zowel markttoetreders als bestaande marktpartijen hun vragen met betrekking tot innovatieve financiële dienstverlening direct voorleggen aan de toezichthouders. De toezichthouders willen hiermee de FinTech ontwikkelingen in de sector accommoderen. DNB en de AFM hebben de eerste zes maanden van de InnovationHub 114 vragen behandeld over innovatieve initiatieven. Deze vragen zagen met name op PSD2, blockchain en alternatieve financiering. 14% van de vragen kwamen van gereguleerde marktpartijen en de overige 86% van niet-gereguleerde partijen.

DNB gaat in 2017 de InnovationHub onder meer inzetten om vragen van marktpartijen te beantwoorden over de reikwijdte van PSD2. Het doel hiervan is om een efficiënt en transparant vergunningverleningsproces te bewerkstelligen voor markttoetreders als gevolg van PSD2.

➤ Crowdfundplatforms moeten beter informeren over risico's

Op de valreep van 2016 [publiceerde](#) de AFM nog een nieuwsbericht op haar website ten aanzien van informatieverstrekking door crowdfundplatforms. Crowdfundplatforms geven in de ogen van de AFM tot op heden een onvoldoende realistisch beeld aan consumenten van de risico's die verbonden zijn aan crowdfundinvesteringen. Daarbij signaleert de AFM dat de presentatie van informatie op websites niet altijd even zorgvuldig is. Het betreffen volgens de AFM geregeld losse statistieken zonder nadere toelichting terwijl juist de context en de totstandkoming van de informatie van belang is. De AFM is van mening dat een crowdfundplatform ten minste de volgende informatie op duidelijke en begrijpelijke wijze op haar website beschikbaar moet stellen:

- De totale bemiddelde som
- Aflossingen en uitbetaalde rente
- Het totaal aan betalingsachterstanden en afboekingen
- Een uitsplitsing van betalingsachterstanden
- Het bedrag dat nog moet worden afgelost

In het voorjaar van 2017 zal de AFM nagaan in hoeverre crowdfundplatforms gehoor hebben gegeven aan deze oproep. Wij raden crowdfundplatforms aan de wijze waarop zij consumenten voorlichten over de risico's van crowdfundinvesteringen te reviewen rekening houdend met bovenstaande minimeisen.

➤ DNB toezichtprioriteiten 2017

DNB heeft kenbaar gemaakt waar zij zich in 2017 (met name) op zal richten. In het onderdeel 'Algemene Ontwikkelingen' van de Finnius Vooruitblik komen de algemene toezichtprioriteiten aan de orde. Ten aanzien van specifiek FinTech merkt [DNB](#) op in 2017 de nadruk te zullen leggen op de volgende onderwerpen:

- Signaleren knelpunten in wet- en regelgeving: DNB zal in 2017 een aantal knelpunten in wet- en regelgeving met het oog op technologische innovatie van financiële dienstverlening in kaart brengen en waar nodig beleidsaanbevelingen formuleren.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- Blockchain: DNB zal onderzoek doen naar de technologie die aan blockchain ten grondslag ligt, de marktontwikkelingen daaromtrent en de eventuele invloed van blockchain voor de taken van DNB als centrale bank en toezichthouder.
- Dialogoog: DNB wil in 2017 de dialoog met marktpartijen voortzetten. Doel van die gesprekken is het creëren van mogelijkheden voor toetreding van nieuwe innovatieve financiële diensten en activiteiten. Zie in dat kader ook de ontwikkelingen in het kader van de InnovationHub.
- Verzekeraars en technologische innovatie: DNB heeft in 2016 in het kader van een sector overstijgend onderzoek naar de invloed van technologische innovatie op de financiële sector geconstateerd dat verzekeraars relatief beperkt gebruik maken van technologische innovatie, maar dat de potentiële impact groot is. In 2017 gaat DNB nader onderzoek doen naar de invloed van FinTech op de strategie en toekomstbestendigheid van verdienmodellen in de verzekeringssector. DNB wil (i) inzicht krijgen in de mate waarin verzekeraars gebruikmaken van FinTech in het ontwerp, de distributie en het beprijzen van verzekeringen en welke prudentiële risico's daarmee gepaard gaan, (ii) onderzoeken in hoeverre verzekeraars gebruik maken van FinTech strategie bij kostenbesparingsprogramma's, (iii) mogelijke gevolgen van FinTech voor de structuur van de sector in kaart brengen en (iv) prudentiële risico's identificeren en onderzoeken op welke wijze FinTech de aard van het toezicht beïnvloedt.

Marktpartijen die zich in 2017 (gaan) richten op technologische innovatie van financiële dienstverlening doen er goed aan publicaties van de toezichthouder over dit onderwerp in de gaten te houden en de laatste stand van zaken te bekijken bij het ontwikkelen en aanbieden van producten of diensten die FinTech gerelateerd zijn.

➤ EBA prioriteiten 2017

EBA heeft eind september 2016 haar [Work Programme](#) voor 2017 gepubliceerd. Hierin heeft ze al haar prioriteiten opgesomd voor aan te leveren technische standaarden, richtsnoeren en rapporten voor specifieke regels die onder haar werkterrein vallen, zoals betaaldiensten en elektronisch geld. EBA heeft aangegeven in 2017 onder meer financiële innovatie te monitoren. EBA zal bijvoorbeeld kijken naar (i) de voordelen en risico's van het gebruik van big data, (ii) de ontwikkelingen en het gebruik van digitale valuta, zoals de bitcoin en (iii) de voordelen en risico's van nieuwe betaalmethoden.

We adviseren marktpartijen die zich in 2017 op deze onderwerpen zullen gaan richten de website van EBA te raadplegen om de laatste stand van zaken te checken.

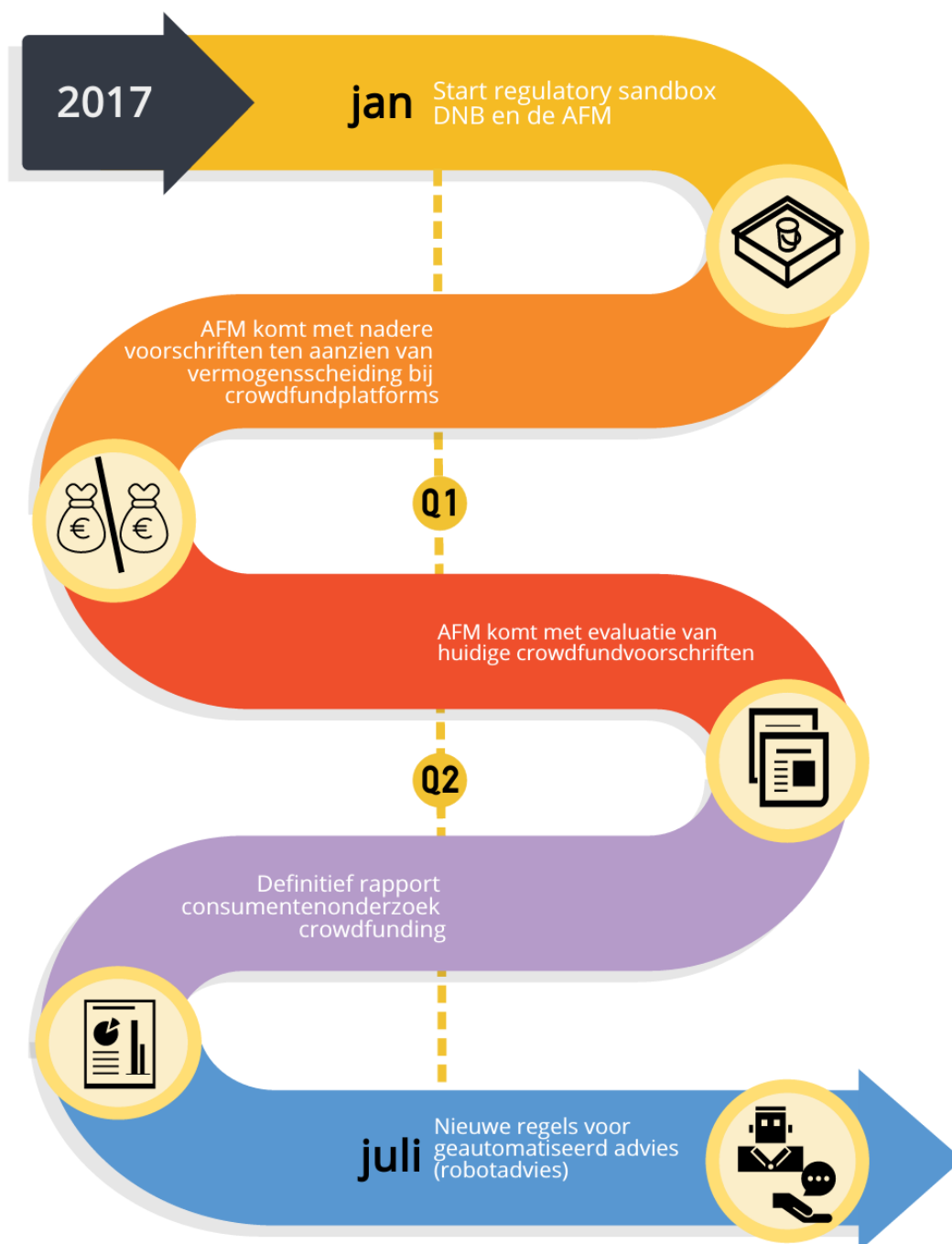
➤ EC zet Task Force on Financial Technology op

De Europese Commissie heeft afgelopen november besloten tot het opzetten van een Task Force on Financial Technology (TFFT). In de TFFT hebben medewerkers van de Europese Commissie zitting met expertise op verschillende gebieden als financiële en digitale dienstverlening, digitale innovatie en veiligheid, mededinging en consumentenbescherming. De TFFT zal analyseren wat financiële technologie betekent en kan betekenen voor de financiële sector en zal daarnaast strategieën ontwikkelen om potentiële risico's te adresseren. De TFFT heeft zich ten doel gesteld om in de eerste helft van 2017 beleidssuggesties en -aanbevelingen te doen ten aanzien van financiële technologie.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ Tijdslijn Crowdfunding en Fintech

WETGEVING FINANCIËLE MARKTEN WAT IS IN 2017 BELANGRIJK VOOR FINANCIËLDIENSTVERLENERS (ZOALS ADVISEURS EN BEMIDDELAARS)

In dit deel komen belangrijke ontwikkelingen in 2017 voor zogenoemde financiëldienstverleners aan de orde. Onder deze verzamelcategorie vallen onder meer adviseurs en bemiddelaars in financiële producten, zoals verzekeringen en krediet. Ook aanbieders van krediet aan consumenten worden in de Wet op het financieel toezicht als financiëldienstverlener aangemerkt. Ontwikkelingen voor deze kredietverstrekkers zijn in een afzonderlijk deel van de Finnius Vooruitblik opgenomen.

ONDERWERPEN

[Inwerkingtreding Wet consumentenkredietovereenkomsten, goederenkrediet en geldlening](#)

[Einde overgangstermijn nieuwe Wft-diploma's vakbekwaamheid](#)

[Eindtermen en toetstermen examens financiële dienstverlening Wft](#)

[AFM & Consumentengedrag - Een verkenning](#)

[Voorgenomen evaluatie provisieverbod](#)

[Regels voor robo-advies](#)

[Evaluatie algemene zorgplicht Wft](#)

[Inventarisatie uitbreiding consumentenbepalingen Wft naar zzp-ers en mkb-ers](#)

[Wijziging AFM Leidraad Wwft, Wwft BES en Sanctiewet](#)

➤ Inwerkingtreding Wet consumentenkredietovereenkomsten, goederenkrediet en geldlening

Per 1 januari 2017 is de [Wet consumentenkredietovereenkomsten, goederenkrediet en geldlening](#) (hierna: de Wet) in werking getreden. Met deze wet wordt gevolg gegeven aan eerdere toezeggingen vanuit het parlement om de overgebleven privaatrechtelijke bepalingen van de Wet op het consumentenkrediet (Wck) alsmede de bepalingen van 'koop op afbetaling' en 'huurkoop' van titel 5A, Boek 7A Burgerlijk Wetboek (BW) en de Tijdelijke wet huurkoop onroerende zaken samen in een aanvulling van Boek 7 BW te regelen. Het doel van deze herstructurering is om de bestaande regels te verminderen of te versoepelen en beter op elkaar af te stemmen. De Wet heeft tot onder meer de volgende aanpassingen en wijzigingen geleid:

- Titel 2A, Boek 7 BW bevat bepalingen betreffende *consumentenkredietovereenkomsten*. Er is een tweede afdeling aan deze titel toegevoegd met daarin enkele bepalingen uit de Wck van algemene aard. Van de regels die in deze titel zijn opgenomen, kan niet ten nadele van de consument worden afgeweken. Belangrijke wijzigingen die de Wet met zich brengt zijn de toepasselijkheid van de maximale kredietvergoeding (van op dit moment 14%) ook op kredieten boven de € 40.000,- en het niet langer gelden van deze maximale kredietvergoeding voor een vergoeding die van de kredietnemer kan worden gevraagd in geval er vervroegd wordt afgelost op het krediet. Voor een dergelijke vergoeding gelden namelijk al eigen regels opgenomen in artikel 68, Boek 7 BW.
- De nieuwe titel 2B, Boek 7 BW bevat bepalingen betreffende *goederenkrediet* (krediet voor het verschaffen van het genot van een zaak). Deze titel geldt niet alleen voor consumenten, maar voor alle kredietnemers, zoals bedrijven, en is alleen dwingend als het een kredietovereenkomst met een consument betreft. Het begrip 'goederenkrediet' omvat niet alleen 'koop op afbetaling' en 'huurkoop',

FINNIUS

Vooruitblik 2017

maar ook allerlei verhoudingen tussen drie of meer partijen, waarbij leverancier en financier verschillende bedrijven zijn, en ook vormen van financiële lease. Verder moet worden gedacht aan door pand gedekt goederenkrediet in die zin dat de financier van de zaak tot zekerheid een pandrecht op die zaak krijgt. Anders dan voorheen omvat goederenkrediet niet het geval dat het krediet een dienst betreft. Daarom is een aparte definitie van 'dienstenkrediet' opgenomen (krediet voor het verschaffen van het genot van een dienst). Een echtgenoot heeft de toestemming van de andere echtgenoot nodig voor overeenkomsten die betrekking hebben op goederenkrediet en niet voor overeenkomsten betreffende dienstenkrediet.

- De eerste afdeling van titel 2B, Boek 7 BW omvat - kort gezegd - de bepalingen van titel 5A, Boek 7A BW (oud) (koop op afbetaling en huurkoop) en de overige bepalingen uit de Wck die specifiek betrekking hebben op goederenkrediet. De afdeling is beperkt tot roerende zaken niet-registergoederen. De tweede afdeling betreft huurkoop van onroerende zaken en de derde afdeling bevat de inhoud van de oude titel 2B, Boek 7 BW over hypothecair krediet.
- De nieuwe titel 2C, Boek 7 BW bevat bepalingen betreffende *geldlening*. Hier gaat het alleen om geldkrediet (krediet waarbij een geldsom ter beschikking wordt gesteld aan de kredietnemer).

De nieuwe regels gelden uitsluitend voor kredietovereenkomsten die na 1 januari 2017 zijn gesloten. Financiële dienstverleners doen er goed aan de eventuele impact van de nieuwe regels voor zichzelf in beeld te brengen.

➤ Einde overgangstermijn nieuwe Wft-diploma's vakbekwaamheid

Al sinds 1 januari 2014 geldt een nieuw vakbekwaamheidstelsel voor financiële dienstverleners die adviseren. Op 31 december 2016 liep de laatste overgangstermijn af om te voldoen aan de nieuwe diplomaplichten. Dit betekent dat alle adviseurs met ingang van 1 januari 2017 over het benodigde Wft-diploma('s) dienen te beschikken. De AFM verwacht dat financiële dienstverleners en/of hun personeel per die datum over de vereiste diploma's beschikken en controleert dit ook. Voor het geval de vakbekwaamheid niet op orde is, heeft de AFM [handvatten](#) gepubliceerd waarin wordt aangegeven wat de AFM in een dergelijke situatie van de financiële dienstverlener verwacht.

Financiële dienstverleners die adviseren moeten per 1 januari 2017 aan de nieuwe vakbekwaamheidseisen voldoen en zorgen dat adviserende medewerkers met klantcontact beschikken over de juiste nieuwe diploma's.

➤ Eindtermen en toetstermen examens financiële dienstverlening Wft

Het ministerie van Financiën heeft eind vorig jaar een wijziging van de Regeling eindtermen en toetstermen examens financiële dienstverlening Wft ter [consultatie](#) gepubliceerd. Eén van de wijzigingen betreft het opnemen in deze regeling van de toetstermen voor de examens Permanente Educatie (PE). Per 1 april 2017 kunnen deze PE-examens worden afgelegd. Iedere adviseur dient in het kader van permanente educatie in elke PE-periode, niet zijnde de PE-periode waarin het diploma of de erkenning is behaald, met goed gevolg een PE-examen af te leggen om na de PE-periode te mogen blijven adviseren. De gewijzigde Regeling zou op 1 april 2017 in werking moeten treden.

➤ AFM & Consumentengedrag - Een verkenning

De AFM publiceerde in oktober 2016 haar [verkenning](#) 'AFM & Consumentengedrag'. Met de verkenning heeft de AFM de sector voor het eerst inzicht geboden in de manier waarop zij inzichten in consumentengedrag toepast in haar toezicht. De AFM maakt in haar toezicht vaker gebruik van kennis uit de gedragswetenschappen. Die kennis toont aan dat consumenten beperkt rationeel (intuïtief) handelen en zij

FINNIUS

Vooruitblik 2017

meer nodig hebben dan alleen informatie om goede financiële beslissingen te kunnen nemen. Beleidsmakers en toezichthouders gingen in het verleden nog veelal uit van de rationele consument, dat wil zeggen de consument die voor- en nadelen afweegt bij het maken van beslissingen en achteraf controleert of wel de juiste beslissing is gemaakt. Kennis uit de gedragswetenschappen leert dat de praktijk hiervan afwijkt. De AFM laat in haar [rapport](#) 'Consumentengedrag op de markt voor consumptief krediet - Impact van de keuzeomgeving op het beslisgedrag van consumenten' zien hoe hier in de context van consumptief krediet verdere invulling aan kan worden gegeven.

De kennis uit de gedragswetenschappen en de toepassing daarvan in het toezicht van de AFM heeft ook gevolgen voor de manier waarop de AFM haar toezicht uitoefent. Zo gaat de AFM in de toekomst meer toezien op de manier waarop informatie wordt aangeboden en de beslisomgevingen die financiële ondernemingen aanbieden. De AFM wil partijen stimuleren om gedragswetenschappelijke inzichten op een voor de klant positieve manier in te zetten zodat het eenvoudiger wordt voor consumenten om passende financiële beslissingen te nemen. Ook zal de AFM financiële ondernemingen vaker vragen om het effect van bepaalde acties op het gedrag van consumenten te toetsen. De verkenning behelst tot slot een uitnodiging tot samenwerking met de wetenschap, de sector en andere betrokkenen met als doel om de kennis uit de gedragswetenschappen verder te ontwikkelen.

Wij verwachten dat consumentengedrag in 2017 een belangrijk onderwerp voor de AFM zal zijn. We raden financiële dienstverleners aan om kennis te nemen van de AFM verkenning.

➤ Voorgenomen evaluatie provisieverbod

Met ingang van 1 januari 2013 geldt een provisieverbod voor het bemiddelen en adviseren ten aanzien van betalingsbeschermers, complexe producten, hypotheek krediet, individuele arbeidsongeschiktheidsverzekeringen, overlijdensrisicoverzekeringen en uitvaartverzekeringen. Voor de bemiddeling en/of advisering met betrekking tot deze producten moet de bemiddelaar en/of adviseur rechtstreeks door de klant worden beloond. Bij de introductie van het provisieverbod is aangekondigd dat het provisieverbod in 2017 zal worden geëvalueerd. De minister van Financiën informeerde vorig jaar zomer de Tweede Kamer middels een [brief](#) over de contouren van de voorgenomen evaluatie. De evaluatie is vorig jaar voorbereid en de volgende thema's zijn geïdentificeerd:

- Evalueren in hoeverre de gewenste cultuurverandering in de financiële dienstverlening (van productgedreven verkoop naar klantgerichte advisering) heeft plaatsgevonden, waarbij vooral zal worden gekeken naar de ontwikkeling van de kwaliteit van advisering en in hoeverre er nog sprake is van het risico op ongewenste sturing richting aanbieder/product. Ook de reikwijdte van het provisieverbod zal worden geëvalueerd.
- Evalueren van de toegankelijkheid van het advies voor de consument, waarbij ook aandacht zal worden besteed aan de ontwikkeling van de prijs van het advies sinds de invoering van het provisieverbod.
- Evalueren van de effectiviteit van het dienstverleningsdocument.

De minister verwacht dat de resultaten van de evaluatie van het provisieverbod in 2017 aan de Tweede Kamer kunnen worden voorgelegd.

➤ Regels voor robo-advies

Naar verwachting zullen per 1 juli 2017 nieuwe regels in werking treden voor financiële dienstverleners die geautomatiseerd advies (robo-advies, gedefinieerd als 'een vorm van adviseren waarbij het advies zonder tussenkomst van een natuurlijk persoon wordt gegeven') verschaffen aan consumenten. Dit als gevolg van het op dat moment waarschijnlijk in werking treden van het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2017](#),

FINNIUS

Vooruitblik 2017

waarvan tot nu toe slechts een consultatieversie verscheen. Op grond van de nieuwe regels moet er voldoende informatie worden ingewonnen, moet het geautomatiseerd advies zijn gebaseerd op die informatie en moet het advies worden toegelicht. Daarnaast moet per financieel product in ieder geval één medewerker worden aangewezen die verantwoordelijk is voor de geautomatiseerde adviezen en de periodieke controles daarvan. Deze persoon dient te beschikken over de Wft-diploma's die vereist zijn voor de advisering over dat specifieke product.

De consultatietermijn is inmiddels gesloten. Financiële dienstverleners die geautomatiseerd advies geven doen er goed aan in 2017 nauwgezet in de gaten te houden wat de wetgever met de ontvangen consultatiereacties zal doen. Naar verwachting treden de nieuwe regels met ingang van 1 juli 2017 in werking.

➤ Evaluatie algemene zorgplicht Wft

De minister van Financiën heeft bij [kamerbrief](#) van 30 december 2016 aan de Tweede Kamer de evaluatie gestuurd van de algemene zorgplicht, die per 1 januari 2014 is opgenomen in de Wft. Financiële dienstverleners moeten op zorgvuldige wijze de gerechtvaardigde belangen van de consument of begunstigde in acht nemen en als zij adviseren in het belang van de consument of begunstigde handelen. Bij de invoering van de algemene zorgplicht is bepaald dat binnen 3 jaar na inwerkingtreding de doeltreffendheid en de effecten van de algemene zorgplicht in de praktijk moeten worden geëvalueerd.

De evaluatie heeft de minister van Financiën geen aanleiding gegeven tot het maken van aanpassingen in wet- en regelgeving. De bestuursrechtelijke verankering van de algemene zorgplicht is ingevoerd als een aanvulling op het systeem van consumentenbescherming (normerende werking) en als vangnetbepaling op grond waarvan de AFM kan handhaven als specifieke regels in de Wft ontbreken (sanctionerende werking). Volgens de minister functioneert de regeling in die opzichten goed.

Harde empirische gegevens met betrekking tot de algemene zorgplicht in de Wft ontbreken, omdat tot op heden niet formeel is gehandhaafd op grond van de algemene zorgplicht en bestuursrechtspraak dus ontbreekt. De minister meent daarom dat het te vroeg is om verdergaande conclusies te trekken ten aanzien van de doeltreffendheid en de effecten van de algemene zorgplicht en ziet aanleiding voor een nieuwe evaluatie. De Staten-Generaal zal uiterlijk 1 januari 2022 een verslag met de bevindingen van deze evaluatie ontvangen.

➤ Inventarisatie uitbreiding consumentenbepalingen Wft naar zzp-ers en mkb-ers

Het ministerie van Financiën heeft in de herfst van 2016 een [consultatie](#) gehouden over de effectiviteit en gewenste mate van Wft bescherming voor zzp-ers en mkb-ers bij financiële dienstverlening. De bestaande bescherming van zzp-ers en mkb-ondernemingen verschilt momenteel per financieel product en per type klant, terwijl de Wft bescherming jegens consumenten geldt voor alle financiële producten en diensten. Momenteel worden kleinzakelijke klanten bij verzekeringen en bij beleggingsproducten beschermd, maar bij betaaldiensten, spaarproducten en kredietverlening worden alleen consumenten beschermd. Problemen in de dienstverlening aan kleinzakelijke klanten in het verleden hebben de vraag doen rijzen of de Wft wel voldoende effectieve bescherming biedt aan deze groep en of deze eventueel aangepast of uitgebreid moet worden. In het consultatiedocument wordt een aantal mogelijkheden aangedragen om de bescherming van kleinzakelijke klanten uit te breiden, zoals:

- een uitbreiding van de algemene zorgplicht in artikel 4:24a Wft jegens consumenten naar kleinzakelijke partijen, waardoor de AFM een handhavingsbevoegdheid krijgt in geval van evidente misstanden;

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- een uitbreiding van de reikwijdte van informatie- en adviesplichten jegens consumenten naar kleinzakelijke klanten;
- een uitbreiding van het verbod op provisies van art. 86c Bgfo naar producten voor kleinzakelijke klanten;
- het openstellen van het Klachteninstituut Financiële Dienstverlening (KiFiD) voor kleinzakelijke klanten om een laagdrempelig alternatief voor de gang naar de rechter te bieden.

Deze mogelijkheden zijn slechts suggesties. Het staat niet vast dat de Wft bescherming voor zzp-ers en mkb-ondernemingen zal worden aangepast of uitgebreid. De uitkomst kan ook zijn dat de bestaande bescherming afdoende is. De minister van Financiën heeft aangegeven de Tweede Kamer begin 2017 te informeren over de uitkomsten van de consultatie. Financiële dienstverleners doen er goed aan de ontwikkelingen op dit gebied te blijven volgen.

➤ **Wijziging AFM Leidraad Wwft, Wwft BES en Sanctiewet**

In 2017 zal de implementatie van de Vierde anti-witwasrichtlijn in Nederland in werking treden. Voor een overzicht van de gevolgen daarvan verwijzen we naar het Algemene deel van deze Vooruitblik. De AFM heeft aangegeven in verband met de implementatie van deze richtlijn ook haar Leidraad Wwft, Wwft BES en Sanctiewet te zullen herzien. Aangezien de Vierde anti-witwasrichtlijn medio 2017 geïmplementeerd dient te zijn, verwachten wij in de eerste helft van 2017 een aangepaste Leidraad Wwft, Wwft BES en Sanctiewet.

WETGEVING FINANCIËLE MARKTEN WAT IS IN 2017 BELANGRIJK VOOR KREDIETVERSTREKKERS

ONDERWERPEN

[Inwerkingtreding Wet consumentenkredietovereenkomsten, goederenkrediet en geldlening](#)
[Consumptief krediet: Verantwoordelijkheid kredietverstrekkers bij incassoproblemen](#)
[Einde overgangstermijn nieuwe Wft-diploma's vakbekwaamheid](#)
[Eindtermen en toetstermen examens financiële dienstverlening Wft](#)
[Consumptief krediet: Klantbelang centraal in keuzeomgeving](#)
[Consumptief krediet: Kredietwaarschuwing geen onmiddellijk effect op consumenten](#)
[Hypothecair krediet: Leennormen 2017](#)
[Hypothecair krediet: Nieuwe toetsrente voor leencapaciteit](#)
[Hypothecair krediet: Voorgenomen evaluatie provisieverbod](#)
[Regels voor robo-advies](#)
[Wetgevingswensen AFM](#)
[Evaluatie algemene zorgplicht Wft](#)
[Inventarisatie uitbreiding consumentenbepalingen Wft naar zzp-ers en mkb-ers](#)
[DNB: Opkomst nieuwe aanbieders in kredietmarkten](#)
[Hypothecair krediet: EBA richtsnoeren inzake producttoezicht en -governanceregelingen](#)

➤ Inwerkingtreding Wet consumentenkredietovereenkomsten, goederenkrediet en geldlening

Per 1 januari 2017 is de [Wet consumentenkredietovereenkomsten, goederenkrediet en geldlening](#) (hierna: de Wet) in werking getreden. Met deze wet wordt gevolg gegeven aan eerdere toezeggingen vanuit het parlement om de overgebleven privaatrechtelijke bepalingen van de Wet op het consumentenkrediet (Wck) alsmede de bepalingen van 'koop op afbetaling' en 'huurkoop' van titel 5A, Boek 7A Burgerlijk Wetboek (BW) en de Tijdelijke wet huurkoop onroerende zaken samen in een aanvulling van Boek 7 BW te regelen. Het doel van deze herstructurering is om de bestaande regels te verminderen of te versoepelen en beter op elkaar af te stemmen. De Wet heeft tot onder meer de volgende aanpassingen en wijzigingen geleid:

- Titel 2A, Boek 7 BW bevat bepalingen betreffende *consumentenkredietovereenkomsten*. Er is een tweede afdeling aan deze titel toegevoegd met daarin enkele bepalingen uit de Wck van algemene aard. Van de regels die in deze titel zijn opgenomen, kan niet ten nadele van de consument worden afgeweken. Belangrijke wijzigingen die de Wet met zich brengt zijn de toepasselijkheid van de maximale kredietvergoeding (van op dit moment 14%) ook op kredieten boven de € 40.000,- en het niet langer gelden van deze maximale kredietvergoeding voor een vergoeding die van de kredietnemer kan worden gevraagd in geval er vervroegd wordt afgelost op het krediet. Voor een dergelijke vergoeding gelden namelijk al eigen regels opgenomen in artikel 68, Boek 7 BW.
- De nieuwe titel 2B, Boek 7 BW bevat bepalingen betreffende *goederenkrediet* (krediet voor het verschaffen van het genot van een zaak). Deze titel geldt niet alleen voor consumenten, maar voor alle kredietnemers, zoals bedrijven, en is alleen dwingend als het een kredietovereenkomst met een consument betreft. Het begrip 'goederenkrediet' omvat niet alleen 'koop op afbetaling' en 'huurkoop', maar ook allerlei verhoudingen tussen drie of meer partijen, waarbij leverancier en financier verschillende bedrijven zijn, en ook vormen van financiële lease. Verder moet worden gedacht aan

FINNIUS

Vooruitblik 2017

door pand gedekt goederenkrediet in die zin dat de financier van de zaak tot zekerheid een pandrecht op die zaak krijgt. Anders dan voorheen omvat goederenkrediet niet het geval dat het krediet een dienst betreft. Daarom is een aparte definitie van ‘dienstenkrediet’ opgenomen (krediet voor het verschaffen van het genot van een dienst). Een echtgenoot heeft de toestemming van de andere echtgenoot nodig voor overeenkomsten die betrekking hebben op goederenkrediet en niet voor overeenkomsten betreffende dienstenkrediet.

- De eerste afdeling van titel 2B, Boek 7 BW omvat - kort gezegd - de bepalingen van titel 5A, Boek 7A BW (oud) (koop op afbetaling en huurkoop) en de overige bepalingen uit de Wck die specifiek betrekking hebben op goederenkrediet. De afdeling is beperkt tot roerende zaken niet-registergoederen. De tweede afdeling betreft huurkoop van onroerende zaken en de derde afdeling bevat de inhoud van de oude titel 2B, Boek 7 BW over hypothecair krediet.
- De nieuwe titel 2C, Boek 7 BW bevat bepalingen betreffende *geldlening*. Hier gaat het alleen om geldkrediet (krediet waarbij een geldsom ter beschikking wordt gesteld aan de kredietnemer).

De nieuwe regels gelden uitsluitend voor kredietovereenkomsten die na 1 januari 2017 zijn gesloten. Kredietverstrekkers doen er goed aan de eventuele impact van de nieuwe regels voor zichzelf in beeld te brengen.

➤ Consumptief krediet: Verantwoordelijkheid kredietverstrekkers bij incassoproblemen

In november 2016 heeft de AFM haar [leidraad](#) ‘Consumenten en Incassotrajecten’ gepubliceerd, waarin de AFM verstrekkers van consumptief krediet wijst op hun verantwoordelijkheid bij incassoproblemen. Hierin geeft de AFM aan wat volgens haar de gewenste aanpak is van betalingsachterstanden van consumenten. Kredietverstrekkers moeten zich volgens de AFM houden aan de in de leidraad beschreven verantwoordelijkheden en maatregelen treffen als er misstanden zijn. De AFM verwacht verder dat kredietverstrekkers tussen de leidraad en hun eigen praktijk een gap-analyse maken en vervolgens een plan van aanpak opstellen voor de verbeterpunten die uit de analyse naar voren komen.

In de leidraad onderscheidt de AFM (i) het voorkomen van betalingsachterstanden, (ii) het ontstaan van een betalingsachterstand en (iii) het treffen van een oplossing. De AFM geeft per onderwerp aan wat zij van een kredietverstrekker verwacht. De AFM verwacht onder meer dat:

- kredietverstrekkers actief contact opnemen met de klant en samen met de klant naar passende oplossingen zoeken als er een betalingsachterstand is;
- de communicatie met de klant wordt vastgelegd in het klantdossier;
- kredietverstrekkers de kosten in geval van een betalingsachterstand en de berekening van die kosten duidelijk uitleggen aan de klant, waarbij de AFM verduidelijkt dat het niet is toegestaan om in aanvulling op de verdragingsvergoeding (de rente die de klant verschuldigd is over de achterstallige bedragen) ook incassokosten in rekening te brengen in geval van betalingsachterstand; en
- kredietverstrekkers samen met de klant een betalingsregeling treffen die voorkomt dat de achterstand onnodig hoog oploopt en een verdienmodel voor de kredietverstrekker op zich wordt.

Specifiek ten aanzien van het werken met incassobureaus, verduidelijkt de AFM het volgende in de leidraad:

- Voordat een incassobureau uitkomst kan bieden, wil de AFM dat kredietverstrekkers eerst samen met de klant op zoek gaan naar een oplossing.
- Als kredietverstrekkers vervolgens de incasso van vorderingen uitbesteden aan een incassobureau, blijft de kredietverstrekker verantwoordelijk voor zijn eigen klanten: kredietverstrekkers moeten ervoor zorgen dat het incassobureau goed te werk gaat en dit tussentijds controleren.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- Het incassobureau heeft in principe een vergunning nodig als kredietbemiddelaar als deze meer doet dan alleen het incasseren van vorderingen, zoals bijvoorbeeld ook het afspreken van nieuwe betalingsregelingen met klanten (omdat het incassobureau daarmee assisteert bij het beheren van de kredietovereenkomst).
- Als een incassobureau (of andere derde partijen) een vordering(en) of het krediet overneemt van de kredietverstrekker heeft deze partij in principe een vergunning nodig als kredietaanbieder. Het doorverkopen van een vordering of het krediet zou volgens de AFM eerder uitzondering dan regel moeten zijn.

De verantwoordelijkheden van kredietverstrekkers met betrekking tot het voorkomen en oplossen van betalingsachterstanden van hun klanten zijn groot. Kredietverstrekkers doen er verstandig aan om kennis te nemen van de leidraad en de aanbevelingen van de AFM ter hand te nemen. Dat begint met het opstellen van een gap-analyse die de AFM van kredietverstrekkers verwacht.

➤ Einde overgangstermijn nieuwe Wft-diploma's vakbekwaamheid

Al sinds 1 januari 2014 geldt een nieuw vakbekwaamheidstelsel voor financiëledienstverleners die adviseren. Op 31 december 2016 liep de laatste overgangstermijn af om te voldoen aan de nieuwe diplomaplichten. Dit betekent dat alle adviseurs met ingang van 1 januari 2017 over het benodigde Wft-diploma('s) dienen te beschikken. De AFM verwacht dat financiëledienstverleners en/of hun personeel per die datum over de vereiste diploma's beschikken en controleert dit ook. Voor het geval de vakbekwaamheid niet op orde is, heeft de AFM [handvatten](#) gepubliceerd waarin wordt aangegeven wat de AFM in een dergelijke situatie van de financiëledienstverlener verwacht.

Kredietverstrekkers die tevens adviseren moeten per 1 januari 2017 aan de nieuwe vakbekwaamheidseisen voldoen en zorgen dat adviserende medewerkers met klantcontact beschikken over de juiste nieuwe diploma's.

➤ Eindtermen en toetstermen examens financiële dienstverlening Wft

Het ministerie van Financiën heeft eind vorig jaar een wijziging van de Regeling eindtermen en toetstermen examens financiële dienstverlening Wft ter [consultatie](#) gepubliceerd. Eén van de wijzigingen betreft het opnemen in deze regeling van de toetstermen voor de examens Permanente Educatie (PE). Per 1 april 2017 kunnen deze PE-examens worden afgelegd. Iedere adviseur dient in het kader van permanente educatie in elke PE-periode, niet zijnde de PE-periode waarin het diploma of de erkenning is behaald, met goed gevolg een PE-examen af te leggen om na de PE-periode te mogen blijven adviseren. De gewijzigde Regeling zou op 1 april 2017 in werking moeten treden.

➤ Consumptief krediet: Klantbelang centraal in keuzeomgeving

De AFM heeft in oktober 2016 haar [rapport](#) 'Consumentengedrag op de markt voor consumptief krediet - Impact van de keuzeomgeving op het beslisgedrag van consumenten' gepubliceerd. Het rapport laat aan de hand van concrete voorbeelden zien hoe binnen een (online) keuzeomgeving van consumptief krediet invulling kan worden gegeven aan het centraal stellen van de klant en het bevorderen van verantwoord lenen. In het rapport beschrijft de AFM een aantal uitgangspunten voor het inrichten van de keuzeomgeving, die impact kunnen hebben op het beslisgedrag van consumenten bij het afsluiten van een lening. Het beslisgedrag van consumenten kan bijvoorbeeld worden beïnvloed door het aantal alternatieven dat wordt aangeboden, de standaardoptie die wordt voorgesteld of de voorkeursinstellingen die al staan ingevuld. Volgens de AFM kunnen marktpartijen deze uitgangspunten gebruiken om de keuzeomgeving voor lenen zo vorm te geven dat deze het belang van de klant dient. De AFM verwacht dat kredietaanbieders ook zelf

FINNIUS

Vooruitblik 2017

onderzoek doen naar het effect van hun keuzeomgeving op het leengedrag van consumenten en deze inzichten gebruiken om negatieve sturing te voorkomen. De AFM heeft laten weten kritisch te kijken naar de wijze waarop financiële dienstverleners de keuzeomgeving van consumptief krediet hebben ingericht en of deze aansluit bij de wijze waarop consumenten zich daadwerkelijk gedragen.

De AFM publiceerde eveneens in oktober 2016 haar [verkenning](#) 'AFM & Consumentengedrag'. Met de verkenning heeft de AFM de sector voor het eerst inzicht geboden in de manier waarop zij inzichten in consumentengedrag toepast in haar toezicht. De AFM maakt in haar toezicht vaker gebruik van kennis uit de gedragswetenschappen. Die kennis toont aan dat consumenten beperkt rationeel (intuïtief) handelen en zij meer nodig hebben dan alleen informatie om goede financiële beslissingen te kunnen nemen. De manier waarop keuzes worden aangeboden in een (online) omgeving heeft bijvoorbeeld onbewust invloed op hoe consumenten kiezen. De AFM gaat in de toekomst meer toezien op de manier waarop informatie wordt aangeboden en de beslisomgevingen die financiële ondernemingen aanbieden. De AFM wil partijen stimuleren om gedragswetenschappelijke inzichten op een voor de klant positieve manier in te zetten zodat het eenvoudiger wordt voor consumenten om passende financiële beslissingen te nemen.

Wij verwachten dat consumentengedrag in 2017 een belangrijk onderwerp voor de AFM zal zijn. We raden kredietverstrekkers aan om kennis te nemen van de verkenning en de verdere invulling daarvan in de context van consumptief krediet in het rapport 'Consumentengedrag op de markt voor consumptief krediet'. Kredietverstrekkers doen er goed aan om hun (online) keuzeomgeving in het licht van deze publicaties te bezien en waar nodig aan te passen.

➤ **Consumptief krediet: Kredietwaarschuwing geen onmiddellijk effect op consumenten**

Kredietverstrekkers zijn sinds 2009 verplicht in een reclame-uiting over krediet een waarschuwing op te nemen over de gevolgen die aan dit krediet zijn verbonden, die bestaat uit de waarschuwingzin "Let op! Geld lenen kost geld" en het waarschuwingssymbool. De waarschuwing is verplicht voor alle kredietreclames op televisie, radio, internet en in gedrukte media.

De AFM kondigde begin 2015 haar onderzoek aan naar de effectiviteit van de kredietwaarschuwing. In december 2016 publiceerde de AFM de conclusies van haar onderzoek in het [rapport](#) 'Let op! Geld lenen kost geld; een onderzoek naar de effectiviteit van een waarschuwing in kredietreclames'. In dit rapport wordt het effect beschreven van de kredietwaarschuwing op het gedrag van consumenten, dat wil zeggen of het de kredietwaarschuwing in de praktijk lukt om consumenten meer weloverwogen en rationelere beslissingen te laten nemen. De AFM concludeert dat de kredietwaarschuwing in de praktijk geen kortetermijneffect heeft op het gedrag van consumenten. Zo is er geen invloed aangetoond van de kredietwaarschuwing op hoe vaak consumenten op banners klikken, de wijze waarop consumenten zich oriënteren op de website en de keuzes die zij maken bij het aanvragen van een offerte. Ook heeft de waarschuwing nauwelijks tot geen kortetermijnvloed op de attitude van consumenten ten aanzien van lenen, de voorgenomen handelwijze en de wijze waarop consumenten kredietreclames ervaren.

Vanwege deze conclusies van het onderzoek, adviseert de AFM de minister van Financiën om te bepalen of hij naast bewustwording (de huidige doelstelling van de kredietwaarschuwing) andere, concrete gedragsdoelen nastreeft met betrekking tot de leenbeslissingen van consumenten en stelt de AFM voor naar aanleiding daarvan samen te onderzoeken in hoeverre de kredietwaarschuwing bijdraagt aan die mogelijke doelstellingen en of er alternatieve maatregelen nodig zijn.

De minister heeft de Tweede Kamer middels een brief geïnformeerd over de onderzoeksresultaten van de AFM en daarin aangegeven dat hij het advies van de AFM zal opvolgen en de komende tijd opnieuw kritisch zal kijken naar de beleidsdoelstellingen van de kredietwaarschuwing. Indien nodig zal hij bezien of er

FINNIUS

Vooruitblik 2017

alternatieve maatregelen nodig zijn om de doelstellingen te behalen. In het voorjaar van 2017 zal de minister de Tweede Kamer informeren over de vervolgstappen.

➤ Hypothecair krediet: Leennormen 2017

Met ingang van 1 januari 2017 is de [Wijzigingsregeling hypothecair krediet 2017](#) in werking getreden. Met deze regeling is de Tijdelijke regeling hypothecair krediet op een aantal onderdelen gewijzigd. De Tijdelijke regeling strekt tot vaststelling van de inkomenscriteria voor het verstrekken van hypothecair krediet en de maximale hoogte van het krediet ten opzichte van de waarde van de woning (loan to value (LTV)-ratio).

Hypotheekverstrekkers stellen de toegestane financieringslast vast aan de hand van het toetsinkomen van de consument en het toepasselijke financieringslastpercentage. Het financieringslastpercentage geeft aan welk deel van het bruto inkomen van de consument aan hypotheeklasten kan worden besteed, zonder dat dit tot onverantwoorde financiële lasten voor de consument leidt. Met de Wijzigingsregeling zijn de financieringslastpercentages voor het jaar 2017 aangepast. Daarnaast is de financieringsruimte voor tweeverdieners met ingang van 1 januari 2017 verruimd. Hypotheekverstrekkers houden bij een hypotheek voor tweeverdieners rekening met het gezamenlijke toetsinkomen. Per 1 januari wordt het financieringslastpercentage gehanteerd dat behoort bij het hoogste toetsinkomen, vermeerderd met 60% van het lagere toetsinkomen. In 2016 was dit 50%.

Verder kan een hypotheekverstrekker met ingang van 1 januari 2017 afwijken van de LTV-ratio als voorzieningen worden getroffen voor noodzakelijke woningverbetering die leiden tot een daling van de verhouding tussen de hoogte van de totale hypotheek en de waarde van de woning. Deze afwijkmogelijkheid geldt uitsluitend voor de hypotheek ter hoogte van het bedrag dat nodig is voor de financiering van de te treffen voorzieningen.

Door de invoering van de [Hypotheekrichtlijn](#) in de zomer van 2016 is het moment gewijzigd waarop getoetst wordt of de hypotheek verantwoord is. Waar dit voorheen op het moment van het doen van een voorlopige offerte was, moet dit nu op het moment van het doen van een voor de hypotheekverstrekker bindend hypotheekaanbod (waarna de consument nog 14 dagen bedenktijd heeft). Het bindend aanbod moet voldoen aan de geldende loan-to-income (LTI) en LTV normen. In de praktijk is echter gebleken dat hypotheekverstrekkers toetsen op basis van de geldende normen op het moment dat de hypotheek wordt *aangevraagd*, in plaats van op het moment dat de hypotheekverstrekker het *bindend aanbod doet*. Dit leidt mogelijk tot financiële problemen voor consumenten die in 2016 hun hypotheek hebben aangevraagd en maximaal willen lenen, terwijl het bindend aanbod in 2017 wordt gedaan. In 2017 zijn de leennormen immers aangescherpt. Ter voorkoming van problemen houdt de AFM rekening met een overgangstermijn. Ten aanzien van hypotheekaanvragen die zijn ingediend voor 1 januari 2017 waarbij de toetsing aan de leennormen ten behoeve van het bindend aanbod uiterlijk 1 februari 2017 plaatsvindt, mag met de normen van 2016 worden gerekend. Voorwaarde is wel dat de hypotheekverstrekker bij het verstrekken van het bindend aanbod controleert in hoeverre aanvrager en adres van de woning hetzelfde zijn als in de aanvraag.

We raden hypotheekverstrekkers aan bestaande kredietacceptatienormen aan te passen aan de nieuwe regels.

➤ Hypothecair krediet: Nieuwe toetsrente voor leencapaciteit

Voor hypotheeken met een rentevastperiode van korter dan tien jaar geldt voor het bepalen of de hypotheek verantwoord is voor de consument, de verplichting een toetsrente te hanteren. Door gebruik te maken van een toetsrente wordt gewaarborgd dat consumenten na het aflopen van de rentevastperiode niet in de financiële problemen raken. Als de werkelijke rente hoger is dan de toetsrente, moet gebruik worden

FINNIUS

Vooruitblik 2017

gemaakt van de werkelijke rente. De toetsrente is minimaal 5%. De AFM publiceert de toetsrente op haar website. Voor het eerste kwartaal van 2017 is de toetsrente 5%.

Hypotheekverstrekkers moeten in het eerste kwartaal van 2017 de toetsrente van 5% hanteren en doen er goed aan voor de volgende kwartalen de website van de AFM hierover te raadplegen.

➤ Hypothecair krediet: Voorgenomen evaluatie provisieverbod

Met ingang van 1 januari 2013 geldt een provisieverbod voor het bemiddelen en adviseren ten aanzien van (o.a.) hypothecair krediet. Voor de bemiddeling en/of advisering met betrekking tot het hypothecair krediet moet de bemiddelaar en/of adviseur rechtstreeks door de klant worden beloond. Bij de introductie van het provisieverbod is aangekondigd dat het provisieverbod in 2017 zal worden geëvalueerd. De minister van Financiën informeerde vorig jaar zomer de Tweede Kamer middels een [brief](#) over de contouren van de voorgenomen evaluatie. De evaluatie is vorig jaar voorbereid en de volgende thema's zijn geïdentificeerd:

- Evalueren in hoeverre de gewenste cultuurverandering in de financiële dienstverlening (van productgedreven verkoop naar klantgerichte advisering) heeft plaatsgevonden, waarbij vooral zal worden gekeken naar de ontwikkeling van de kwaliteit van advisering en in hoeverre er nog sprake is van het risico op ongewenste sturing richting aanbieder/product. Ook de reikwijdte van het provisieverbod zal worden geëvalueerd.
- Evalueren van de toegankelijkheid van het advies voor de consument, waarbij ook aandacht zal worden besteed aan de ontwikkeling van de prijs van het advies sinds de invoering van het provisieverbod.
- Evalueren van de effectiviteit van het dienstverleningsdocument.

De minister verwacht dat de resultaten van de evaluatie van het provisieverbod in 2017 aan de Tweede Kamer kunnen worden voorgelegd.

➤ Regels voor robo-advies

Naar verwachting zullen per 1 juli 2017 nieuwe regels in werking treden voor financiële dienstverleners die geautomatiseerd advies (robo-advies, gedefinieerd als 'een vorm van adviseren waarbij het advies zonder tussenkomst van een natuurlijk persoon wordt gegeven') verschaffen aan consumenten. Dit als gevolg van het op dat moment waarschijnlijk in werking treden van het [Wijzigingsbesluit financiële markten 2017](#), waarvan tot nu toe slechts een consultatieversie verscheen. Op grond van de nieuwe regels moet er voldoende informatie worden ingewonnen, moet het geautomatiseerd advies zijn gebaseerd op die informatie en moet het advies worden toegelicht. Daarnaast moet per financieel product in ieder geval één medewerker worden aangewezen die verantwoordelijk is voor de geautomatiseerde adviezen en de periodieke controles daarvan. Deze persoon dient te beschikken over de Wft-diploma's die vereist zijn voor de advisering over dat specifieke product.

De consultatietermijn is inmiddels gesloten. Kredietverstrekkers die geautomatiseerd advies geven doen er goed aan in 2017 nauwgezet in de gaten te houden wat de wetgever met de ontvangen consultatiereacties zal doen. Naar verwachting treden de nieuwe regels met ingang van 1 juli 2017 in werking. Per die datum moeten aanbieders van geautomatiseerd advies dus aan de nieuwe regels voldoen.

➤ Wetgevingswensen AFM

In juli 2016 stuurde de minister van Financiën zijn jaarlijkse [wetgevingsbrief](#) op het terrein van de financiële markten aan de Tweede Kamer, waarin hij de Tweede Kamer informeert over de belangrijkste voornemens

FINNIUS

Vooruitblik 2017

ten aanzien van wet- en regelgeving. De minister reageert met de brief op wetgevingswensen van de AFM en DNB. Twee van de wensen van de AFM hebben specifiek betrekking op krediet.

Hypothecair krediet: wettelijke waarborgen voor hypotheek gefinancierd door investeerders

Eén van de wensen van de AFM betreft wettelijke waarborgen voor hypotheek gefinancierd door investeerders. Door mogelijke toekomstige ontwikkelingen, zoals krimpende marges op investeringen in hypotheek of hogere rendementen van andere beleggingen, kan de belangstelling van investeerders om in hypotheek te beleggen verdwijnen. Een gevolg kan zijn dat de hypotheekrente door de hypotheekverstrekker bij renteverlenging verhoogd wordt om klanten te ontmoedigen bij deze hypotheekverstrekker te blijven. Klanten kunnen dan geconfronteerd worden met onnodig hoge rentes. De AFM stelt vast dat er op dit moment geen wettelijke waarborg bestaat die het risico voor onnodig hoge rentes voor bestaande klanten voldoende adresseert. Om die reden en vanwege de mogelijk grote consequenties voor huiseigenaren, wil de AFM samen met het ministerie van Financiën onderzoeken of er mogelijkheden zijn om het risico van onnodig hoge rentes voor bestaande klanten in meer algemene zin te verkleinen. De minister heeft zich bereid getoond om met de AFM in overleg te treden om nader te onderzoeken of er aanvullende maatregelen nodig zijn.

Consumptief krediet: maximale kredietvergoeding

Een andere toezichtwens van de AFM betreft de maximale kredietvergoeding. De maximale kredietvergoeding is momenteel vastgesteld op 14% (12% plus de wettelijke rente van 2%) per jaar. De AFM constateert dat er leningen zijn waarvan de vergoeding zich dicht bij het maximum bevindt. Deze hoge vergoeding in combinatie met een lage aflossingscomponent heeft bij doorlopende kredieten geleid tot financiële problemen bij consumenten en dan vooral bij consumenten met een hoog kredietbedrag. Een van de mogelijke oplossingen voor deze 'locked-up' problematiek kan volgens de AFM zijn het wijzigen van de maximale kredietvergoeding. De AFM heeft aangegeven hierover met het ministerie van Financiën te willen overleggen en indien nodig in de volgende wetgevingsbrief van de AFM concrete voorstellen te zullen opnemen. De volgende wetgevingsbrief van de AFM zal vermoedelijk weer in juli verschijnen.

Kredietverstrekkers doen er goed aan kennis te nemen van de jaarlijkse wetgevingsbrieven van de AFM en de eventuele vervolgstappen van het ministerie van Financiën goed te blijven volgen.

➤ **Evaluatie algemene zorgplicht Wft**

De minister van Financiën heeft bij [kamerbrief](#) van 30 december 2016 aan de Tweede Kamer de evaluatie gestuurd van de algemene zorgplicht, die per 1 januari 2014 is opgenomen in de Wft. Financiële dienstverleners, waaronder kredietverstrekkers, moeten op zorgvuldige wijze de gerechtvaardigde belangen van de consument of begunstigde in acht nemen en als zij adviseren in het belang van de consument of begunstigde handelen. Bij de invoering van de algemene zorgplicht is bepaald dat binnen 3 jaar na inwerkingtreding de doeltreffendheid en de effecten van de algemene zorgplicht in de praktijk moeten worden geëvalueerd.

De evaluatie heeft de minister van Financiën geen aanleiding gegeven tot het maken van aanpassingen in wet- en regelgeving. De bestuursrechtelijke verankering van de algemene zorgplicht is ingevoerd als een aanvulling op het systeem van consumentenbescherming (normerende werking) en als vangnetbepaling op grond waarvan de AFM kan handhaven als specifieke regels in de Wft ontbreken (sanctionerende werking). Volgens de minister functioneert de regeling in die opzichten goed.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

Harde empirische gegevens met betrekking tot de algemene zorgplicht in de Wft ontbreken, omdat tot op heden niet formeel is gehandhaafd op grond van de algemene zorgplicht en bestuursrechtspraak dus ontbreekt. De minister meent daarom dat het te vroeg is om verdergaande conclusies te trekken ten aanzien van de doeltreffendheid en de effecten van de algemene zorgplicht en ziet aanleiding voor een nieuwe evaluatie. De Staten-Generaal zal uiterlijk 1 januari 2022 een verslag met de bevindingen van deze evaluatie ontvangen.

➤ Inventarisatie uitbreiding consumentenbepalingen Wft naar zzp-ers en mkb-ers

Het ministerie van Financiën heeft in de herfst van 2016 een [consultatie](#) gehouden over de effectiviteit en gewenste mate van Wft bescherming voor zzp-ers en mkb-ers bij financiële dienstverlening. De bestaande bescherming van zzp-ers en mkb-ondernemingen verschilt momenteel per financieel product en per type klant, terwijl de Wft bescherming jegens consumenten geldt voor alle financiële producten en diensten. Momenteel worden kleinzakelijke klanten bij verzekeringen en bij beleggingsproducten beschermd, maar bij betaaldiensten, spaarproducten en kredietverlening worden alleen consumenten beschermd. Problemen in de dienstverlening aan kleinzakelijke klanten in het verleden hebben de vraag doen rijzen of de Wft wel voldoende effectieve bescherming biedt aan deze groep en of deze eventueel aangepast of uitgebreid moet worden. In het consultatiedocument wordt een aantal mogelijkheden aangedragen om de bescherming van kleinzakelijke klanten uit te breiden, zoals:

- een uitbreiding van de algemene zorgplicht in artikel 4:24a Wft jegens consumenten naar kleinzakelijke partijen, waardoor de AFM een handhavingsbevoegdheid krijgt in geval van evidente misstanden;
- een uitbreiding van de reikwijdte van informatie- en adviesplichten jegens consumenten naar kleinzakelijke klanten;
- een uitbreiding van het verbod op provisies van art. 86c Bgfo naar producten voor kleinzakelijke klanten;
- het openstellen van het Klachteninstituut Financiële Dienstverlening (KiFiD) voor kleinzakelijke klanten om een laagdrempelig alternatief voor de gang naar de rechter te bieden.

Deze mogelijkheden zijn slechts suggesties. Het staat niet vast dat de Wft bescherming voor zzp-ers en mkb-ondernemingen zal worden aangepast of uitgebreid. De uitkomst kan ook zijn dat de bestaande bescherming afdoende is. De minister van Financiën heeft aangegeven de Tweede Kamer begin 2017 te informeren over de uitkomsten van de consultatie. Kredietverstrekkers doen er goed aan de ontwikkelingen op dit gebied te blijven volgen.

➤ DNB: Opkomst nieuwe aanbieders in kredietmarkten

Eind vorig jaar verscheen het [rapport](#) van DNB 'Kredietmarkten in beweging - Grotere rol pensioenfondsen en verzekeraars bevordert financiële stabiliteit'. Het rapport ziet op de opkomst van pensioenfondsen en verzekeraars op de markten voor hypotheekleningen en bedrijfskredieten. Dit draagt volgens DNB bij aan een evenwichtiger financiering van langlopende kredieten en het verbeteren van de diversiteit en concurrentie van het kredietaanbod. DNB laat weten de verschuivingen op de kredietmarkten in de gaten te houden en haar toezicht waar nodig te intensiveren:

- DNB let op het risicobeheer en blijft de gevolgen voor het risicoprofiel van instellingen intensief monitoren.
- Banken moeten rekening houden met de potentiële impact van de verschuivingen op de hypotheekmarkt op hun verdienmodel, mede door toegenomen concurrentie staan de marges op nieuwe hypotheekleningen onder druk.
- Het lange-termijn-klantbelang moet geborgd worden: klanten mogen bij het vernieuwen van de rentevaste periode niet de dupe worden van beleggers met korte-termijn doelstellingen.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

Om nieuwe risico's vroegtijdig te adresseren van genoemde ontwikkeling onderneemt DNB in 2017 vervolgacties, zo blijkt uit de DNB Toezicht Vooruitblik.

➤ **Hypothecair krediet: EBA richtsnoeren inzake producttoezicht en -governanceregelingen**

De EBA heeft [richtsnoeren](#) opgesteld die van toepassing zijn op retailbanken, betaaldienstverleners, elektronischgeldinstellingen en hypothecair kredietverstrekkers (EBA/GL/2015/18). De richtsnoeren hebben betrekking op producttoezicht en productgovernance met betrekking tot, onder meer, aan consumenten aan te bieden hypothecaire kredietproducten. De richtsnoeren zijn van toepassing op alle producten die na de tenuitvoerleggingsdatum van deze richtsnoeren (3 januari 2017) op de markt worden gebracht en op alle bestaande marktproducten die na deze datum significant worden gewijzigd. De richtsnoeren voorzien in concrete aanbevelingen waar hypothecair kredietverstrekkers bij het ontwikkelen en in de markt brengen aan moeten voldoen. De aanbevelingen zijn vergelijkbaar met de verplichting voor hypothecair kredietaanbieders om een productontwikkelings- en reviewproces (PARP) te doorlopen bij het ontwikkelen van producten en de guidance die daarover gegeven is door de AFM. Van toezichthouders en betrokken financiële ondernemingen wordt verlangd dat zij zich inspannen en zorgen dat aan de richtsnoeren wordt voldaan.

We adviseren hypothecair kredietaanbieders deze richtsnoeren te bekijken en te beoordelen of hun PARP aanpassing behoeft.

WETGEVING FINANCIËLE MARKTEN WAT IS IN 2017 BELANGRIJK VOOR TRUSTKANTOREN

ONDERWERPEN

[Concept wetsvoorstel Toezicht Trustkantoren 2018](#)

[Onderzoeken DNB 2017](#)

[Status *good practices* transactiemonitoring](#)

[Risk appetite en systematische integriteitsrisicoanalyse \(SIRA\)](#)

[Aanpassing ISI-rapportageperiode](#)

➤ **Concept wetsvoorstel Toezicht Trustkantoren 2018**

In mei 2016 is het concept wetsvoorstel Wet toezicht trustkantoren 2018 ('ontwerpwet Wtt 2018') geconsulteerd. De ontwerpwet Wtt 2018 omvat een ingrijpende herziening van de regulering van trustkantoren. Het is deels een wettelijke verankering van normen die voorheen waren neergelegd in de Regeling integere bedrijfsvoering Wet toezicht trustkantoren 2014 ('Rib 2014'). Daarnaast wordt een aantal nieuwe normen geïntroduceerd en een aantal bestaande normen aangescherpt:

- **Rechtsvorm:** de eis wordt gesteld dat een trustkantoor met een zetel in Nederland de rechtsvorm heeft van een NV, BV of een SE. Zodoende komen natuurlijke personen niet meer in aanmerking voor een vergunning.
- **Vier-ogen principe:** voor trustkantoren wordt het vier-ogen principe geïntroduceerd. Dit houdt in dat er ten minste twee dagelijks beleidsbepalers moeten zijn.
- **Verbod op diensten:** de ontwerpwet Wtt 2018 bevat een wettelijke grondslag om bij algemene maatregel van bestuur dienstverlening aan of ten behoeve van specifieke structuren te kunnen verbieden.
- **Publicatiemogelijkheden:** het voorstel strekt tot aanpassing van het publicatieregime waardoor de toezichthouder verplicht wordt een bestuurlijke sanctie openbaar te maken wanneer zij onherroepelijk is geworden. In het geval van een ernstige overtreding wordt de toezichthouder verplicht het besluit tot het opleggen van een boete zo spoedig mogelijk openbaar te maken ongeacht of de boete onherroepelijk is geworden.
- **Verhoging boetemaxima:** de boetemaxima worden opgerekt in het wetsvoorstel. Zo wordt voorgesteld om het maximumbedrag voor de derde boetecategorie te verhogen van EUR 4 miljoen naar EUR 5 miljoen. Ook wordt een omzetgerelateerd boetemaximum van 10% van de netto-omzet voorgesteld.
- **Aanscherping integriteitsnorm:** aan de inspanningsverplichtingen in het kader van het cliëntonderzoek wordt in de ontwerpwet Wtt 2018 een nadere invulling gegeven. De inspanningsverplichting houdt in dat het trustkantoor de voorgeschreven informatie vaststelt met 'aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid'.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- **UBO-begrip:** voor het nieuwe UBO-begrip en de definitie van hoger leidinggevend personeel is aansluiting gezocht bij de Vierde anti-witwasrichtlijn.

Finnius heeft een [reactie](#) geleverd op de consultatie. Het is op dit moment nog onduidelijk wat de volgende stappen van de wetgever zijn naar aanleiding van de consultatie.

➤ Onderzoeken DNB 2017

In de nieuwsbrief trustkantoren van november 2016 heeft DNB de volgende onderzoeken voor 2017 aangekondigd:

- **Naleving Sanctiewet 1977:** DNB zal bij een klein aantal kantoren met een hoge exposure op landen die vallen onder een sanctieregime onderzoek doen naar de naleving van de Sanctiewet 1977.
- **Agressieve belastingplanning of klantanonimiteit:** DNB gaat onderzoek doen naar het faciliteren van agressieve belastingplanning en klantanonimiteit door trustkantoren en of zij het integriteitsrisico dat daarmee gepaard gaat voldoende herkennen en beheersen.
- **Transactiemonitoring en auditfunctie:** DNB gaat opvolging geven aan de onderzoeken die in 2016 zijn uitgevoerd naar transactiemonitoring en de auditfunctie.

➤ Status *good practices* transactiemonitoring

DNB heeft besloten *good practices* te publiceren om de trustsector enkele handvatten te bieden voor de inrichting en uitvoering van de transactiemonitoring. DNB verwacht dat trustkantoren waar mogelijk lessen trekken uit deze *good practices* en dit verwerken in hun bedrijfsvoering. De gepubliceerde *good practices* zijn nog een conceptversie. DNB is nu bezig met het verwerken van de feedback uit de bijeenkomsten. In januari 2017 zal DNB de definitieve versie publiceren.

➤ Risk appetite en systematische integriteitsrisicoanalyse (SIRA)

De integrity *risk appetite* van een instelling geeft aan welke integriteitsrisico's een instelling kan lopen bij het realiseren van haar doelen of missie. In het onderzoek bij trustkantoren zal DNB zich onder andere richten op de vraag in hoeverre de juiste risico's daadwerkelijk in de SIRA zijn opgenomen. Daarnaast onderzoekt DNB in hoeverre de risico's die in de SIRA zijn geïdentificeerd hebben geleid tot beleid en procedures om deze risico's adequaat te beheersen. De eerste onderzoeken zijn al gestart en lopen door tot in 2017. DNB kijkt met name naar:

- het gebruik van scenario's bij de vaststelling van de belangrijkste risico's;
- de onderbouwing van de weging van de risico's;
- de toetsing aan de risk appetite; en
- de betrokkenheid en rol van medewerkers/afdelingen bij de totstandkoming van de risk appetite.

➤ Aanpassing ISI-rapportageperiode

Over 2016 vond er een aanpassing plaats in het Instelling Specifieke Informatie (ISI) rapportageproces. In het eerste kwartaal van 2017 zal DNB eenmalig de ISI-rapportage uitvragen voor de periode juli-december 2016. Vervolgens zal DNB ieder jaar de ISI-rapportage in januari uitvragen over een heel kalenderjaar (januari-december).

FINNIUS

Vooruitblik 2017

WETGEVING FINANCIËLE MARKTEN WAT IS IN 2017 BELANGRIJK VOOR UITGEVENDE INSTELLINGEN

ONDERWERPEN

[Afronding implementatie marktmisbruikregels](#)
[Concept Wetsvoorstel beleggingsobjecten en beleggingsobligaties](#)
[Herziening prospectusregels](#)
[Voornemen tot verhoging vrijstellingsgrens prospectusplicht](#)
[ESMA prioriteiten financiële verslaglegging over 2016](#)
[De herziene Corporate Governance Code](#)

➤ Afronding implementatie marktmisbruikregels

Sinds 3 juli 2016 zijn de nieuwe [Richtlijn marktmisbruik](#) en de [Verordening marktmisbruik](#) van toepassing. Een aantal bepalingen uit de verordening behoeften nadere uitwerking in de nationale regelgeving. De uitwerking van deze bepalingen is middels het [Besluit uitvoering verordening marktmisbruik](#) op 17 november 2016 ter consultatie aan de markt voorgelegd. In dit besluit wordt onder meer uitvoering gegeven aan een lidstaatoptie en worden bepalingen uit de verordening nader uitgewerkt. De belangrijkste punten zijn:

- het Besluit marktmisbruik Wft zal voor het grootste deel komen te vervallen. De verordening marktmisbruik is rechtstreeks van toepassing;
- melding uitstel openbaarmaking voorwetenschap: toelichting uitsluitend op verzoek van de AFM. Onder de verordening kan een uitgevende instelling onder voorwaarden de openbaarmaking van voorwetenschap uitstellen. De uitgevende instelling zal wanneer zij de informatie alsnog openbaar maakt onmiddellijk melding van het uitstel moeten doen aan de toezichthouder. Een toelichting bij de melding is verplicht, tenzij de lidstaat bepaalt dat een toelichting slechts op verzoek van de toezichthouder hoeft te worden verstrekt. Nederland wil gebruikmaken van deze lidstaatoptie.

➤ Concept Wetsvoorstel beleggingsobjecten en beleggingsobligaties

Het ministerie van Financiën heeft 2 augustus 2016 het Wetsvoorstel beleggingsobjecten en beleggingsobligaties ter [consultatie](#) voorgelegd aan de markt. Beleggingsobligaties zijn obligaties waarbij de opbrengst wordt gebruikt om collectief mee te beleggen en waarbij de opbrengsten van de belegging worden gebruikt voor rentebetalingen en aflossingen op de obligatie. De AFM noemt op haar website als voorbeelden van beleggingsobligaties beleggingen in landbouwgrond, zonnepanelen, vastgoed, wijn, aandelen of het midden- en kleinbedrijf. Onder de huidige wet- en regelgeving is het toezicht op instellingen die beleggingsobligaties uitgeven beperkt tot de prospectusplicht van deel 5 van de Wft en de AFM heeft nu naar eigen zeggen te weinig grip op deze aanbieders van beleggingsobligaties.

Bij het opstellen van het wetsvoorstel heeft de wetgever de regels voor het aanbieden van deelnemingsrechten en beheren van beleggingsinstellingen als uitgangspunt genomen. Met het wetsvoorstel wordt onder andere beoogd de beheerder inzake beleggingsobligaties onder doorlopend toezicht te stellen door invoering van een vergunningplicht. Daarnaast bevat het wetsvoorstel bepalingen die in sommige

FINNIUS

Vooruitblik 2017

gevallen verplichten een bewaarder aan te stellen, waarbij voorwaarden worden gesteld waaraan de bewaarder dient te voldoen.

Finnius heeft een [consultatiereactie](#) geleverd op het voorstel. De consultatietermijn is inmiddels beëindigd. Het is op dit moment nog niet bekend wat de wetgever met de binnengekomen consultatiereacties gaat doen. Wij verwachten meer duidelijkheid hierover in de eerste helft van 2017. Wij raden uitgevers van beleggingsobligaties aan de ontwikkelingen op dit gebied nauwlettend te volgen.

➤ Herziening prospectusregels

Op 30 november 2015 heeft de Europese Commissie een [voorstel](#) gepubliceerd ter herziening van de [Prospectusrichtlijn](#) als onderdeel van een pakket maatregelen voor de totstandkoming van een Europese kapitaalmarktunie. De richtlijn zal worden vervangen door een verordening, waardoor er minder ruimte voor de lidstaten zal zijn om aanvullende eisen te stellen. De Commissie heeft daarbij aangegeven dat het huidige raamwerk als een barrière wordt gezien door (potentiële) uitgevende instellingen en niet effectief genoeg is om toegang tot de kapitaalmarkt te verkrijgen. Met name het langdurige, complexe en kostbare proces om een prospectus op te stellen en te laten goedkeuren door de toezichthouder ziet de Commissie als een tekortkoming. Met name het MKB kan worden ontmoedigd de kapitaalmarkt te betreden indien de administratieve belasting en kosten van het opstellen van het prospectus te groot zijn. Het voorstel moet het ophalen van geld op de kapitaalmarkt door ondernemingen vergemakkelijken, waarbij tegelijkertijd het prospectus voldoende informatie aan de belegger blijft verschaffen op basis waarvan deze een verantwoorde beleggingsbeslissing kan nemen.

De belangrijkste bepalingen in het voorstel zijn:

- minder belastende prospectusregels voor het MKB;
- de vrijstelling voor kleine emissies wordt verruimd;
- secundaire emissies voor beursgenoteerde ondernemingen worden vergemakkelijkt;
- de samenvatting van het prospectus dient te worden beperkt tot maximaal 6 A4-pagina's;
- versneld goedkeuringsproces voor uitgevende instellingen die op frequente basis emissies doen.

De nieuwe Prospectusverordening zal naar verwachting in 2017 in werking treden. Uitgevende instellingen zullen 12 maanden na de datum van inwerkingtreding pas aan de regels in de Prospectusverordening hoeven te voldoen. De exacte datum waarop de nieuwe prospectusregels van toepassing zullen worden is nog niet bekend.

➤ Voornemen tot verhoging vrijstellingsgrens prospectusplicht

Op dit moment geldt een vrijstelling van de prospectusplicht bij het aanbieden van effecten met een totale waarde van minder dan € 2,5 miljoen (over een periode van 12 maanden). Het kabinet is voornemens, zodra de [nieuwe Prospectusverordening](#) van toepassing is, deze vrijstellingsgrens te verhogen naar € 5 miljoen in combinatie met additionele waarborgen ([recente beantwoording van kamervragen](#)). Het kabinet is namelijk van mening dat de grens van € 5 miljoen het uiterste bedrag is waarbij de voordelen van lagere kosten voor uitgevende instellingen nog opwegen tegen het ontbreken van een volledig prospectus voor beleggers. Het kabinet wil de vrijstellingsgrens enkel verhogen wanneer dit gebeurt in combinatie met additionele waarborgen, aangezien zij deze waarborgen essentieel acht om misbruik van de vrijstellingsgrens te voorkomen. Daarom komen er ook minimum informatievereisten en een meldplicht voor partijen die gebruik maken van de (voorgestelde) vrijstelling.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ ESMA prioriteiten financiële verslaggeving over 2016

Jaarlijks publiceert ESMA een [statement](#) met de onderwerpen waarop zij en de nationale toezichthouders nadrukkelijk zullen toezien bij de beoordeling van de financiële verslagen van uitgevende instellingen. Voor de financiële verslagen over het jaar 2016 zijn de punten op hoofdlijnen:

- de weergave van financiële prestaties;
- de classificatie van financiële instrumenten als eigen vermogen of vreemd vermogen;
- de weergave van de impact die de nieuwe IFRS-standaarden hebben op de financiële verslaggeving.

Wij bevelen uitgevende instellingen aan om rekenschap te nemen van de punten die ESMA noemt in haar statement en daar rekening mee te houden bij het opstellen van de financiële verslaggeving over 2016.

➤ De herziene Corporate Governance Code

Op 8 december 2016 is de herziene [Corporate Governance Code](#) gepubliceerd. De Code is van toepassing op beursgenoteerde vennootschappen. Belangrijke punten uit de nieuwe Code zijn:

- **Interne controle en risicomanagement.** Ondernemingen dienen een sterke onafhankelijke interne controlefunctie te hebben. De raad van bestuur dient in het bestuursverslag te vermelden dat de rapportage van de interne controlefunctie de tekortkomingen adequaat heeft geadresseerd.
- **Strengere naleving.** Onderneming moeten onder de nieuwe Code ook uitleggen hoe de Code wordt toegepast en niet alleen op welke punten daarvan wordt afgeweken. Daarnaast moet uitgebreider worden toegelicht waarom van de Code wordt afgeweken.
- **Beloningen.** De beloningen van leden van de raad van bestuur moeten duidelijk en eenvoudig zijn en de lange termijn waardecreatie stimuleren. De beloning van leden van de raad van commissarissen moet worden gebaseerd op de hoeveelheid tijd die zij besteden aan hun functie en niet op de hoeveelheid aandelen die zij bezitten.
- **Melding bij misstanden.** Indien er sprake is van materiële misstanden dient de raad van bestuur de voorzitter van de raad van commissarissen onverwijld op de hoogte te stellen. Indien een lid van de raad van bestuur betrokken is bij de vermeende misstanden kunnen medewerkers direct aan de voorzitter van de raad van commissarissen rapporteren. Indien de externe accountant enige misstand constateert bij de uitvoering van zijn werkzaamheden dient hij dat onverwijld te melden bij de voorzitter van de audit commissie.

De nieuwe Code is van toepassing met ingang van 1 januari 2017. Wij raden uitgevende instellingen aan om notie te nemen van de nieuwe Code en er rekening mee te houden dat in de bestuursverslagen over 2017 verantwoording moet worden afgelegd over de naleving van de nieuwe Code. Ook raden wij ondernemingen aan om de interne procedures te reviewen en, waar deze niet in lijn zijn met de nieuwe Code, aan te passen. Zo zal de herziening van de Code voor veel vennootschappen aanleiding zijn om het RvC en het RvB reglement aan te passen.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

WETGEVING FINANCIËLE MARKTEN WAT IS IN 2017 BELANGRIJK VOOR VERZEKERAARS

ONDERWERPEN

[DNB Toezichtprioriteiten 2017](#)

[Wetsvoorstel herstel en afwikkeling verzekeraars](#)

[Wijzigingsbesluit solvabiliteit verzekeraars met beperkte risico-omvang](#)

[DNB-rapport Visie op de toekomst van de Nederlandse verzekeringssector](#)

[DNB-goedkeuring voor 403-verklaring](#)

[Juni 2017: de volledige Solvency II-groepsjaarrapportage over boekjaar 2016](#)

[DNB-onderzoek *integrity risk appetite*](#)

[DNB-beleid inzake kapitaalbeheer verzekeraars](#)

[DNB-onderzoek naleving Sanctiewet door bijkantoren van buitenlandse verzekeraars](#)

[EIOPA Single Programming Document 2017 - 2019 en Annual Work Programme 2017](#)

[Implementatie Vierde anti-witwasrichtlijn en sectorspecifieke risicofactoren in het kader van het cliëntenonderzoek](#)

[Voorbereiding op PRIIPs-Verordening](#)

[Voorbereidingen op implementatie Verzekeringsdistributierichtlijn](#)

[Meer duidelijkheid omtrent vaststelling van de ultimate forward rate \(UFR\)](#)

[Tijdslijn Verzekeraars](#)

➤ DNB Toezichtprioriteiten 2017

DNB publiceerde in november 2016 haar [toezichtprioriteiten voor het komende jaar](#). In het Algemene deel van deze Vooruitblik komen de algemene toezichtprioriteiten aan de orde. Specifiek ten aanzien van verzekeraars merkt DNB op in 2017 de nadruk te zullen leggen op de volgende onderwerpen:

- **DNB-onderzoek: invloed van FinTech:** In 2017 gaat DNB nader onderzoek doen naar de invloed van FinTech op de strategie en toekomstbestendigheid van verdienmodellen in de verzekeringssector. DNB wil (i) inzicht krijgen in de mate waarin verzekeraars gebruikmaken van FinTech in het ontwerp, de distributie en het beprijzen van verzekeringen en welke prudentiële risico's daarmee gepaard gaan, (ii) onderzoeken in hoeverre verzekeraars gebruik maken van FinTech strategie bij kostenbesparingsprogramma's, (iii) mogelijke gevolgen van FinTech voor de structuur van de sector in kaart brengen en (iv) prudentiële risico's identificeren en onderzoeken op welke wijze FinTech de aard van het toezicht beïnvloedt.
- **Stress-test schadeverzekeraars:** DNB zal in 2017 een stresstest uitvoeren bij schadeverzekeraars om in kaart te brengen of zij overeind blijven onder verschillende slechtweersscenario's. Doel van het onderzoek is om beter inzicht te krijgen in de risico's waar de schadesector aan blootstaat - en specifiek de risico's in relatie tot herverzekering, waaronder de risico-overdracht, de hoogte van het eigen behoud en de omvang van de dekking. Bij het opstellen van de scenario's zal DNB de sector consulteren. Na afronding van de stresstest zal DNB de bevindingen met de deelnemende instellingen delen, en daarna sectorbreed in de vorm van *good practices*. Indien de stresstest daar aanleiding toe geeft, heeft DNB aangegeven bij individuele schadeverzekeraars te interveniëren. Schadeverzekeraars die een

FINNIUS

Vooruitblik 2017

actief herverzekeringsbeleid hebben raden wij in elk geval aan te reageren op de scenario's die DNB zal consulteren.

- **Meer aandacht voor schadeverzekeraars:** Terwijl DNB de afgelopen jaren vooral aandacht had voor de levenmarkt, heeft DNB aangegeven in toenemende mate risico's op de schademarkt te zien: de winsten staan onder druk, de marges zijn laag. DNB heeft aangegeven in 2017 dan ook meer aandacht te hebben voor schade.
- **DNB-onderzoek: sturen op winstgevendheid en Product Approval and Review Process (PARP):** DNB zal in 2017 onderzoeken op welke wijze verzekeraars sturen op winstgevendheid van individuele producten. Dat zal DNB doen bij geselecteerde verzekeraars op basis van opgevraagde documentatie en onderzoek ter plaatse. Het PARP waarover verzekeraars dienen te beschikken zal daarvoor het belangrijkste aangrijpingspunt vormen. DNB wil met dit onderzoek beter inzicht krijgen in de mate waarin verzekeraars verlieslatende producten verkopen. Belangrijke vragen daarbij zijn of verzekeraars daar een strategische reden voor hebben, op welke wijze verlieslatende productie wordt gemonitord, of het verlies gecompenseerd wordt door andere winstgevende segmenten en of de solvabiliteitspositie verlieslatende productie toelaat. Indien verzekeraars op deze aspecten onvoldoende scoren, heeft DNB aangekondigd te zullen interveniëren of - indien het probleem breder speelt - nadere sturing te geven aan de sector in de vorm van *good practices*.
- **Invulling interne risicomanagementfunctie:** In navolging van eerdere onderzoeken naar de invulling van de audit- en actuariële functies, heeft DNB aangekondigd in 2017 te zullen onderzoeken of de inbedding van de risicomanagementfunctie bij verzekeraars voldoet aan de vereisten voor sleutelfuncties in Solvency II. Bij afwijkingen, of wanneer instellingen onvoldoende actie ondernemen, heeft DNB aangekondigd te zullen interveniëren. Daarnaast zal DNB bevindingen en *good practices* met de sector delen.
- **Kwaliteit strategische besluitvorming:** DNB zal in 2017 bij een selectie van verzekeraars onderzoek doen naar de kwaliteit van strategische besluitvorming. Hierbij zal worden gekeken naar:
  - de structuur van het gevolgde proces,
  - de kwaliteit van de daarin gebruikte informatie,
  - de instrumenten die worden ingezet voor scenarioanalyse en
  - de interactie tussen leden van de raad van bestuur en de raad van commissarissen, alsook andere onderdelen van de organisatie.

Op basis van de bevindingen zal DNB *good practices* opstellen. DNB zal over dit onderwerp een publicatie uitvaardigen en tevens een seminar organiseren om zo handvatten aan de sector te bieden om gedegen strategische besluitvorming te organiseren.

➤ **Wetsvoorstel herstel en afwikkeling verzekeraars**

In de zomer van 2016 verscheen de [consultatieversie van het wetsvoorstel herstel en afwikkeling van verzekeraars](#). Het concept wetsvoorstel voorziet in instrumenten en bevoegdheden voor DNB om verzekeraars zo nodig op een ordentelijke wijze te kunnen afwikkelen om zo de belangen van polishouders bij de verzekeraar maximaal te waarborgen. Het concept wetsvoorstel is geïnspireerd op het bestaande instrumentarium voor herstel en afwikkeling van banken. Onderdelen van het voorstel zijn o.a. voorbereidende crisisplannen, afwikkelingsplannen, bail-in, overdrachtsinstrumenten en voorschotten op de uitkering uit de boedel van een verzekeraar. De bedoeling is dat dit nieuwe instrumentarium in 2018 in werking treedt.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

Wij verwachten dat het wetsvoorstel herstel en afwikkeling verzekeraars in 2017 wordt gepubliceerd en nader gestalte krijgt. De inwerkingtreding zal direct impact hebben op Nederlandse verzekeraars. Het is van belang dat verzekeraars vooruitlopend op de inwerkingtreding in 2018, in 2017 aan de slag gaan met voorbereidingen, zoals bijvoorbeeld ter zake het voorbereidend crisisplan. In dit plan zal de verzekeraar inzichtelijk moeten maken in welke mate er herstelmogelijkheden zijn ingeval de solvabiliteitsvereisten (SCR/MCR) worden doorbroken of dreigen te worden doorbroken. Dit crisisplan gaat vooraf aan het al in de Wft opgenomen herstelplan voor verzekeraars en het financieel kortetermijnplan, die beide pas aan de orde komen als de verzekeraar daadwerkelijk niet meer voldoet aan de solvabiliteitsvereisten. Het doel van het voorbereidend crisisplan is om op voorhand oplossingen aan te reiken voor mogelijke crisissituaties voor de betrokken verzekeraar.

➤ Wijzigingsbesluit solvabiliteit verzekeraars met beperkte risico-omvang

Per 1 januari 2017 zal het [Wijzigingsbesluit solvabiliteit verzekeraars met beperkte risico-omvang](#) in werking treden. Dat betekent dat per die datum de regels voor het berekenen van de solvabiliteitspositie van verzekeraars met beperkte risico-omvang - dit zijn o.a. natura-uitvaartverzekeraars en kleinere schade- en levensverzekeraars die buiten de reikwijdte van Solvency II vallen - en de daarbij van toepassing zijnde overgangstermijnen worden aangepast. Gebleken is dat toepassing van de reguliere solvabiliteitsregels op natura-uitvaartverzekeraars en levensverzekeraars die (nagenoeg) uitsluitend uitkeringen bij overlijden verzekeren tot onevenredig zware solvabiliteitseisen zou leiden. Dit komt omdat dergelijke verzekeraars vanwege hun bedrijfsmodel uitzonderlijk lange verplichtingen kennen, waarop het solvabiliteit II kader niet is afgestemd. Het Besluit prudentiële regels Wft voorziet daarom per 1 januari 2017 in aangepaste solvabiliteitsregels, die rekening houden met de speciale kenmerken van deze groep van verzekeraars. Zo zal de 6% risicomarge - de vergoeding voor het beschikbaar stellen van risicodragend kapitaal, wat moet worden opgeteld bij de beste schatting van de toekomstige verplichtingen om tot de waarde van de technische voorzieningen te komen - worden verlaagd tot 4% voor natura-uitvaartverzekeraars en hiermee vergelijkbare levensverzekeraars van beperkte risico-omvang.

➤ DNB-rapport Visie op de toekomst van de Nederlandse verzekeringssector

Op 13 december 2016 publiceerde DNB haar [rapport](#) 'Visie op de toekomst van de Nederlandse verzekeringssector'. In het rapport analyseert DNB de impact van verschillende ontwikkelingen in de verzekeringssector in de komende vijf tot tien jaar. Er is gekeken naar (i) technologische, maatschappelijke en economische ontwikkelingen, (ii) veranderend klantgedrag en (iii) veranderingen in wet- en regelgeving.

In het rapport doet DNB een aantal concrete beleidsaanbevelingen aan verzekeraars, o.a. met het oog op de verwachte verdere inkrimping van de omvang van de individuele levensverzekeringenportefeuille in de komende jaren, en verwachte substantiële afname van het totale premievolume op de schademarkt als gevolg van technologische innovatie.

Voorbeelden van dergelijke aanbevelingen voor levensverzekeraars zijn o.a.:

- het onderzoeken van eventuele consolidatiemogelijkheden, potentiële run-off van portefeuilles en de mogelijkheid tot overdracht van gesloten portefeuilles aan gespecialiseerde partijen; en
- de aanbeveling om de impact van economische marktparameters op de ontwikkeling van de financiële positie te betrekken bij het kapitaal- en dividendbeleid. DNB zal het kapitaal- en dividendbeleid hierop beoordelen.

Voorbeelden van dergelijke aanbevelingen voor schadeverzekeraars zijn o.a.:

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- het versterken van strategische besluitvorming en verandervermogen zodat: a. de kostenbasis en capaciteit worden aangepast aan de afnemende premievolumes; en b. met investeringen in innovatie flexibel wordt ingespeeld op de maatschappelijke behoeftes;
- het onderzoeken van mogelijkheden tot (gedeeltelijke) afbouw van activiteiten of aansluiting bij andere partijen.

De op 15 december 2016 verschenen [resultaten](#) van de door EIOPA uitgevoerde stresstest onder Europese verzekeraars, vormen volgens DNB een onderstreping van de noodzaak voor verzekeraars om verder te gaan met het toekomstbestendig maken van hun bedrijfsmodellen en rekening te houden met een langdurig lage rente in het kapitaal- en dividendbeleid.

Op een enkel punt bevat het rapport een concreet actiepunt voor DNB in 2017. Zo kondigt DNB aan in 2017 een nadere verkenning uit te voeren naar de impact van klimaatverandering op de verzekeringssector en de mogelijke gevolgen voor het toezicht. Klimaatverandering heeft weerslag op de verzekerbare risico's én de beleggingen van verzekeraars. Daarnaast verwachten wij dat DNB het rapport in 2017 betreft bij de uitoefening van haar toezichttaken.

➤ **DNB-goedkeuring voor 403-verklaring**

Op basis van de [consultatieversie van het wetsvoorstel voor de Wijzigingswet Financiële Markten 2018](#) zal voorafgaande goedkeuring van DNB vereist worden voor een garantie afgegeven door (onder andere) verzekeraars voor schulden die voortvloeien uit (bijna) alle handelingen van een derde. Deze goedkeuringsverplichting geldt ook voor garanties gegeven door de holdings van verzekeraars of hun groepsentiteiten die kritieke diensten verlenen. DNB heeft daarnaast de bevoegdheid om de voldoening van een schuld onder de aansprakelijkstelling te verbieden of daar voorwaarden aan te verbinden. De verplichting tot goedkeuring geldt alleen voor de aansprakelijkstellingen die worden gegeven nadat deze wetgeving in werking is getreden. Naar verwachting treden deze regels medio 2018 in werking. Wij raden dan ook aan om in 2017 de exacte wetsvoorstellen op dit punt goed te volgen, en aan de hand daarvan de impact op de garantiestellingen van uw onderneming. Denk daarbij bijvoorbeeld aan 403-verklaringen en overige garanties binnen uw groep.

➤ **Juni 2017: de volledige Solvency II-groepsjaarrapportage over boekjaar 2016**

In juni 2017 moet de volledige Solvency II-groepsjaarrapportage over boekjaar 2016 worden ingediend. Onderdeel van deze rapportage zijn de significante intragroepstransacties en significante risicoconcentraties. Daarnaast moeten verzekeringsgroepen te allen tijde zeer significante intragroepstransacties zo spoedig mogelijk aan DNB rapporteren. Wat een significante intragroepspositie of risicoconcentratie is, dient nader te worden aangegeven door de groepstoezichthouder. DNB heeft voor elke verzekeringsgroep ten aanzien waarvan zij de groepstoezichthouder is kwantitatieve rapportagedrempels vastgesteld om te bepalen of transacties en concentraties al dan niet (zeer) significant zijn en gerapporteerd worden. DNB zal verzekeringsgroepen hierover informeren.

➤ **DNB-onderzoek *integrity risk appetite***

De *integrity risk appetite* van een instelling geeft aan welke integriteitsrisico's een instelling kan lopen bij het realiseren van haar doelen of missie. Het onderzoek van DNB zal zich onder andere richten op verzekeraars, en richt zich op de vraag in hoeverre de juiste risico's daadwerkelijk in de SIRA (systematische integriteitsrisicoanalyse) zijn opgenomen. Daarnaast onderzoekt DNB in hoeverre de risico's die in de SIRA zijn geïdentificeerd hebben geleid tot beleid en procedures om deze risico's adequaat te beheersen. De eerste onderzoeken zijn al gestart en lopen door tot in 2017. DNB kijkt met name naar:

FINNIUS

Vooruitblik 2017

- het gebruik van scenario's bij de vaststelling van de belangrijkste risico's;
- de onderbouwing van de weging van de risico's;
- de toetsing aan de *risk appetite*; en
- de betrokkenheid en rol van medewerkers/afdelingen bij de totstandkoming van de *risk appetite*.

➤ DNB-verwachtingen inzake kapitaalbeheer verzekeraars

In de eerste helft van 2016 heeft DNB sectorbreed onderzoek verricht naar het beleid inzake kapitaalbeheer bij verzekeraars. Uit het onderzoek kwamen veel verbeterpunten naar voren. Bijvoorbeeld de onderbouwing van de hoogte van de veiligheidsmarge die verzekeraars boven de wettelijke kapitaaleis aanhouden, en het concreter uitwerken van de herstelmaatregelen die verzekeraars kunnen nemen bij teruglopende solvabiliteit.

Dit onderzoek is aanleiding geweest voor DNB om op 30 november 2016 een [document inzake kapitaalbeheer](#) te publiceren. In dit document licht DNB haar principes en verwachtingen toe met betrekking tot het beleid van verzekeraars inzake het kapitaalbeheer. Het document kent 7 principes:

- Principe 1: Verzekeraars formuleren beleid dat erop gericht is om te voorkomen dat er frequente overschrijdingen zijn van de wettelijke solvabiliteitsnormen;
- Principe 2: Verzekeraars formuleren beleid voor de samenstelling van het eigen vermogen en de planning van het eigen en vreemd vermogen;
- Principe 3: Verzekeraars waarborgen in het beleid inzake kapitaalbeheer dat zij in staat zijn snel en adequaat maatregelen te nemen wanneer ze onverhoopt in een situatie terechtkomen waarin de solvabiliteitsratio snel daalt of onder een kritische grens zakt;
- Principe 4: Verzekeraars evalueren het beleid inzake kapitaalbeheer periodiek en passen dit aan waar nodig. Verzekeraars monitoren de solvabiliteitsratio frequent, zodat verzekeraars de feitelijke en verwachte ontwikkelingen in de solvabiliteitsratio tijdig signaleren;
- Principe 5 (voor verzekeraars met langlopende verplichtingen): Verzekeraars met langlopende verplichtingen (looptijd langer dan 20 jaar) houden in hun beleid expliciet rekening met de economische werkelijkheid, waaronder in ieder geval de impact op de solvabiliteitspositie van de extrapolatie van de rentetermijnstructuur en eventuele LTG-maatregelen én de uitloop hiervan;
- Principe 6 (voor zorgverzekeraars): Zorgverzekeraars integreren het premiebeleid met het beleid inzake kapitaalbeheer.
- Principe 7 (voor verzekeringsgroepen): Het beleid van verschillende verzekeraars binnen een groep en het beleid van de groep zelf zijn onderling consistent.

DNB verwacht dat verzekeraars hun beleid inzake kapitaalbeheer aanpassen aan de principes die DNB heeft opgesteld en hierover rapporteren in de toezichtrapportage over 2016. DNB zal in 2017 het hoofdstuk kapitaalbeheer in deze toezichtrapportage beoordelen om te toetsen in welke mate het beleid inzake het kapitaalbeheer van verzekeraars voldoet aan de geformuleerde principes. Verzekeraars zullen dus (i) hun beleid inzake kapitaalbeheer tegen het licht moeten houden en moeten beoordelen of deze aanpassing behoeft en (ii) extra aandacht moeten geven aan het hoofdstuk kapitaalbeheer in de toezichtrapportage.

➤ DNB-onderzoek naleving Sanctiewet door bijkantoren van buitenlandse verzekeraars

Net als in voorgaande jaren zal DNB ook in 2017 weer aandacht geven aan de naleving van de Sanctiewet door verzekeraars. Echter, in 2017 is de aandacht van DNB specifiek gericht op de naleving van de sanctieregelgeving (inclusief de Wwft) door bijkantoren van schade- en levensverzekeraars, die met een Europees paspoort actief zijn op de Nederlandse markt. Deze groep viel buiten de scope van eerdere

FINNIUS

Vooruitblik 2017

onderzoeken die DNB op dit gebied heeft verricht. Het onderzoek is in november 2016 gestart en wij verwachten de resultaten en eventuele acties in 2017.

➤ EIOPA Single Programming Document 2017 - 2019 en Annual Work Programme 2017

In 2017 is ook EIOPA weer productief. In oktober 2016 publiceerde zij haar “[Single Programming Document 2017 - 2019](#)”, welk document ook het “Work Programme 2017” omvat. Hieruit blijkt dat EIOPA voor 2017 dezelfde strategische doelen heeft als in voorgaande jaren: (i) *enhancing supervisory convergence*, (ii) *reinforcing preventive consumer protection* en (iii) *preserving financial stability*. Verder ontplooit EIOPA in 2017 veel werkzaamheden met betrekking tot de algehele evaluatie van Solvency II, die in 2018 plaatsvindt. De [consultatie](#) van EIOPA uit december 2016 met betrekking tot enkele specifieke punten uit de Solvency II Gedelegeerde Verordening (met name over de SCR, de *Solvency Capital Requirement*) (deadline: 3 maart 2017) vormde in feite het begin van deze algehele evaluatie.

➤ Implementatie Vierde anti-witwasrichtlijn en sectorspecifieke risicofactoren in het kader van het cliëntenonderzoek

In 2017 zal de implementatie van de Vierde anti-witwasrichtlijn in Nederland in werking treden. Voor een overzicht van de gevolgen daarvan verwijzen we naar het Algemene deel van deze Vooruitblik. Specifiek ten aanzien van levensverzekeraars is nog relevant dat de ESA's op 21 oktober 2015 een [consultatie](#) zijn gestart van de richtsnoeren ten aanzien van versimpeld en verscherpt cliëntenonderzoek en de risicofactoren die daarbij in aanmerking moeten worden genomen. De richtsnoeren bevatten per sector een aantal risicofactoren die in het bijzonder van belang zijn voor die specifieke sector. Een voorbeeld van een risicofactor voor een levensverzekeraar is een klant die zijn verzekeringscontract op regelmatige basis overzet naar een andere verzekeraar.

De richtsnoeren zijn momenteel nog niet definitief maar wij verwachten dat de definitieve versie in de eerste helft van 2017 zullen worden gepubliceerd. Wij raden levensverzekeraars aan de richtsnoeren te raadplegen zodra deze definitief zijn en de daarin genoemde risicofactoren te verwerken in hun interne beleid en hun cliëntenonderzoek daar op aan te passen.

➤ Vorbereiding op PRIIPs-Verordening

De [PRIIPs-Verordening](#) bevat voorschriften voor het ontwikkelen en in de retailmarkt aanbieden van zogenoemde *Packaged Retail and Insurance-based Investment Products* (PRIIPs). PRIIP's vallen uiteen in twee categorieën: (i) verpakte *retail* beleggingsproducten en (ii) verzekeringsgebaseerde beleggingsproducten. Voorbeelden van PRIIPs zijn deelnemingsrechten in een beleggingsinstelling of icbe, levensverzekeringsovereenkomsten met een beleggingscomponent, gestructureerde producten en gestructureerde deposito's. De ontwikkelaar van een PRIIP moet een essentieel-informatiedocument (EBI) opstellen voor retail beleggers, welke vervolgens door de verkoper (veelal een tussenpersoon) aan de klant verstrekt moet worden.

De PRIIPs-Verordening zou initieel op 31 december 2016 in werking treden. De Europese Commissie heeft echter medio november 2016 besloten om de inwerkingtreding van de PRIIPs-Verordening met een jaar uit te stellen, nadat het Europees Parlement half september 2016 de Regulatory Technical Standards behorende bij de PRIIPs-verordening verworpen had. Dit betekent dat marktpartijen een jaar langer de tijd hebben om een EBI voor de door hen ontwikkelde PRIIPs op te stellen en aan hun verkoopkanalen te verstrekken. Verzekeraars die PRIIPs aanbieden zullen ervoor moeten zorgen dat zij uiterlijk einde 2017 aan de verplichtingen uit de PRIIPs-Verordening voldoen.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ Vorbereidingen op implementatie Verzekeringsdistributierichtlijn

De [Richtlijn Verzekeringsdistributie](#) (in de praktijk vaak aangehaald als de “IDD”, Insurance Distribution Directive) moet uiterlijk op 23 februari 2018 zijn geïmplementeerd. Dat betekent dat het zwaartepunt van de voorbereidingen om per die datum compliant te zijn met de verplichtingen uit de richtlijn IDD in 2017 zal liggen.

De IDD zal de richtlijn verzekeringsbemiddeling uit 2002 (in de praktijk vaak aangehaald als de “IMD”, Insurance Mediation Directive) vervangen. Waar de IMD alleen zag op verzekeringstussenpersonen, is de IDD daarnaast ook van toepassing op verzekeraars die rechtstreeks/online verkopen. De IDD wil bevorderen dat (i) consumenten te maken hebben met hetzelfde beschermingsniveau ongeacht het verkoopkanaal waarlangs zij een verzekeringsproduct kopen (rechtstreeks van een verzekeraar dan wel via een tussenpersoon), en (ii) tussenpersonen en verzekeraars kunnen concurreren onder dezelfde voorwaarden. De IDD introduceert onder meer:

- aangescherpte precontractuele transparantie- en informatieverplichtingen voor de verschillende schakels in de verzekeringsketen;
- generieke zorgplicht voor verzekeringsdistributeurs (waaronder zowel verzekeringstussenpersonen als verzekeraars vallen);
- nieuwe *product oversight and governance* verplichtingen voor productontwikkelaars en distributeurs.

De IDD zal een directe impact hebben op verzekeringstussenpersonen, verzekeraars en financiële dienstverleners die adviseren over verzekeringen. Ook zal de IDD impact hebben op de relatie van de verzekeraar met het intermediair. Om werking te hebben in Nederland, zal de IDD in Nederlandse wetgeving moeten worden geïmplementeerd. Wij verwachten consultatie-versies van de Nederlandse implementatiewetgeving, waarop marktpartijen kunnen reageren, in de eerste helft van 2017. Wij adviseren verzekeringstussenpersonen en verzekeraars om dit goed in de gaten te houden.

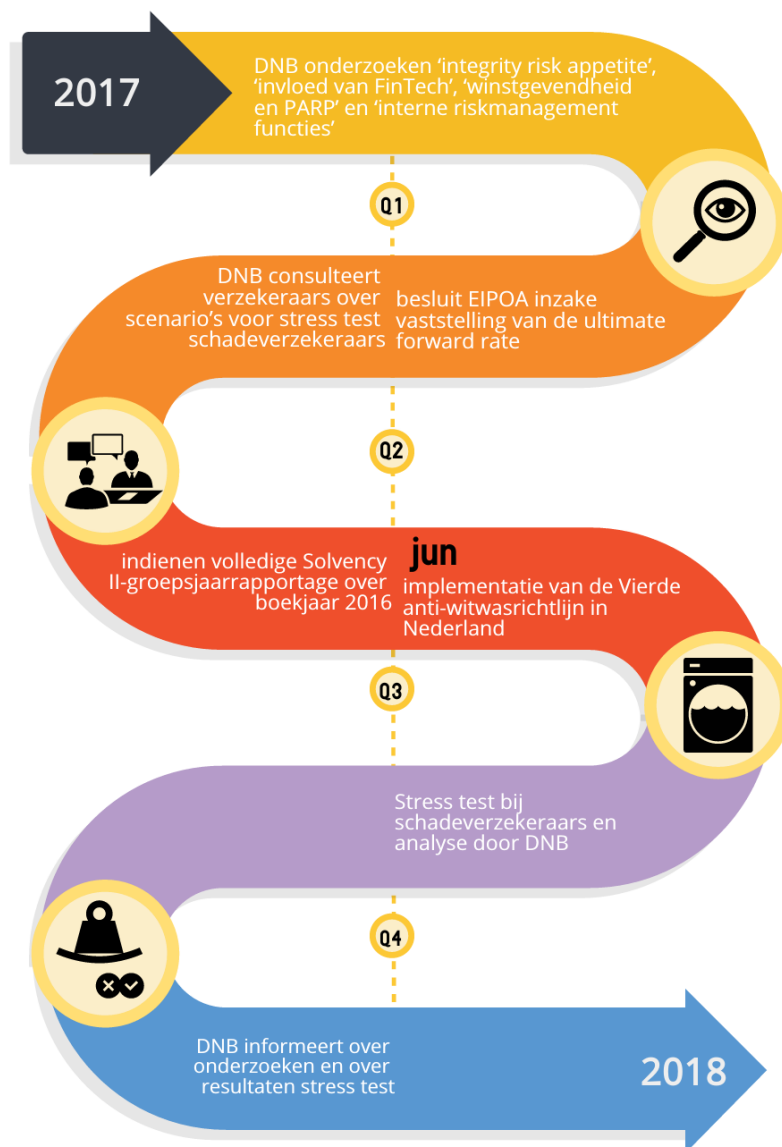
➤ Meer duidelijkheid omtrent vaststelling van de ultimate forward rate (UFR)

Er is in 2016 heel wat te doen geweest over de herziening van de ultimate forward rate (UFR) voor verzekeraars, de rekenrente voor het contant maken van verplichtingen op de lange termijn (i.e. verplichtingen met een looptijd langer dan 20 jaar). Deze is momenteel voor de EURO (en voor vele andere Europese valuta evenals voor bijvoorbeeld de USD) vastgesteld op 4,2%. In april 2016 heeft EIOPA een [consultatie](#) gehouden over de UFR. In deze consultatie stelde EIOPA voor de UFR voor verzekeraars substantieel bij te stellen naar 3,7%. DNB heeft zich naar aanleiding van deze consultatie kritisch uitgelaten; DNB toonde zich voorstander van een nog scherper bijgestelde UFR, namelijk met een vol procentpunt naar 3,2%. Daarmee wil DNB dat de UFR naar het niveau gaat waar Nederlandse pensioenfondsen mee moeten rekenen. Voor verzekeraars zou dit een substantiële afname van hun solvabiliteit betekenen. EIOPA zou in september 2016 een besluit nemen naar aanleiding van de consultatie, maar gezien de vele kritische commentaren die van marktpartijen zijn ontvangen heeft EIOPA haar besluit uitgesteld. Een besluit wordt nu begin 2017 verwacht. Wij adviseren verzekeraars om dit scherp in de gaten te houden.

FINNIUS

Vooruitblik 2017

➤ Tijdslijn Verzekeraars

DISCLAIMER

In deze Vooruitblik signaleren wij bepaalde ontwikkelingen voor 2017. Deze Vooruitblik bevat geen compleet overzicht van alle relevante toezichtregels voor de hierin genoemde financiële ondernemingen. Deze Vooruitblik is dan ook niet bedoeld als een juridisch advies. Wij zijn niet aansprakelijk voor enige schade die voortvloeit uit het gebruik van deze Vooruitblik.

Voor informatie over het verwerken van uw persoonsgegevens verwijzen wij naar onze Privacy Policy op www.finnius.com.

Op alle rechtsbetrekkingen van Finnius advocaten B.V. zijn onze algemene voorwaarden van toepassing. Daarin is onder meer een beperking van aansprakelijkheid opgenomen. De algemene voorwaarden zijn gedeponeerd bij de griffie van de rechtbank Amsterdam en te raadplegen op www.finnius.com.